

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาลังคม

รายวิชาสังคมศึกษา

(สค11001)

ระดับประถมศึกษา

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

ห้ามจำหน่าย

หนังสือเรียนเล่มนี้ จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนสาระการพัฒนาศักยภาพ

รายวิชาสังคมศึกษา (สค11001)

ระดับประถมศึกษา

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 35/2557

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนชุดใหม่นี้ขึ้น เพื่อสำหรับใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญา และศักยภาพในการประกอบอาชีพการศึกษาต่อและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุขโดยผู้เรียนสามารถนำหนังสือเรียนไปใช้ด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในสาระเนื้อหา โดยเมื่อศึกษาแล้วยังไม่เข้าใจสามารถกลับไปศึกษาใหม่ได้ ผู้เรียนอาจจะสามารถเพิ่มพูนความรู้หลังจากศึกษาหนังสือเรียนนี้ โดยนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน ศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้และจากสื่ออื่น ๆ

ในการดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องหลายท่านที่ค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาสาระจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่อยู่นอกกระบบอย่างแท้จริง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษา คณะผู้เรียบเรียง ตลอดจนคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขออ้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

สำนักงาน กศน.

กันยายน 2557

สารบัญ

หน้า

คำนำ		
โครงสร้างรายวิชา		
บทที่ 1	ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย	1
	เรื่องที่ 1 ลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชน ท้องถิ่น	2
	เรื่องที่ 2 ลักษณะภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย	5
	เรื่องที่ 3 การใช้ข้อมูลภูมิศาสตร์กายภาพชุมชนท้องถิ่นในการดำรงชีวิต	8
	เรื่องที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	11
	เรื่องที่ 5 ศักยภาพของประเทศไทย	16
บทที่ 2	ประวัติศาสตร์ชาติไทย	21
	เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์	22
	เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย	23
	เรื่องที่ 3 ประวัติและผลงานของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้อง และสร้างความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง	44
บทที่ 3	เศรษฐศาสตร์	74
	เรื่องที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในครอบครัวและชุมชน	75
	เรื่องที่ 2 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	76
	เรื่องที่ 3 คุณธรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค	83
	เรื่องที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและชุมชน	85
บทที่ 4	การเมืองการปกครอง	91
	เรื่องที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการเมืองและการปกครอง	92
	เรื่องที่ 2 โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน	95
	เรื่องที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ	98
	เรื่องที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ	100
บรรณานุกรม		103
คณะผู้จัดทำ		105

โครงสร้างรายวิชา

สาระสำคัญ

การได้เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมท้องถิ่น จังหวัด ภาค และประเทศของตนทั้งด้านประวัติศาสตร์ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ กายภาพ เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ตลอดจนการได้รับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในศาสนา มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครองที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศไทย
2. ระบุสภาพความเปลี่ยนแปลงด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และกฎหมายที่มีผลกระทบต่อวิถีชุมชนท้องถิ่น ชีวิตคน สังคม และประเทศ
3. เกิดความตระหนักและสามารถนำความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง การปกครองไปประยุกต์ใช้ได้

ขอขยายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ภูมิศาสตร์ทางกายภาพประเทศไทย
- เรื่องที่ 2 ประวัติศาสตร์ชาติไทย
- เรื่องที่ 3 เศรษฐศาสตร์
- เรื่องที่ 4 การเมืองการปกครอง

สื่อประกอบการเรียนรู้

- เอกสารแบบเรียน
- เอกสารเสริม

บทที่ 1

ภูมิศาสตร์ทางกายภาพประเทศไทย

สาระสำคัญ

ลักษณะทางกายภาพและสรรพสิ่งในโลก มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศธรรมชาติ การนำแผนที่และเครื่องมือภูมิศาสตร์มาใช้ในการค้นหาข้อมูล จะช่วยให้ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและนำไปสู่การใช้การจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพทำให้เกิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมและจิตสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายลักษณะภูมิศาสตร์ทางกายภาพของประเทศไทยได้
2. บอกความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ทางธรรมชาติกับการดำเนินชีวิตได้
3. ใช้แผนที่และเครื่องมือภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม
4. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางกายภาพ วัฒนธรรมและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางลักษณะกายภาพและลักษณะวัฒนธรรมท้องถิ่นได้
5. วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่อาเซียน

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1	ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชน
เรื่องที่ 2	ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของประเทศไทย
เรื่องที่ 3	การใช้ข้อมูลภูมิศาสตร์กายภาพชุมชน ท้องถิ่น เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต
เรื่องที่ 4	ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
เรื่องที่ 5	ศักยภาพของประเทศไทย

เรื่องที่ 1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของชุมชน ท้องถิ่น

ภูมิศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพื้นผิวโลกที่เกี่ยวกับภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ผลิตผล และคน รวมทั้งการกระจายของสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ 6 วิชาที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับมนุษย์ สิ่งแวดล้อมกับมนุษย์

ภูมิอากาศ หมายถึง การปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของอุตุนิยมวิทยา ศึกษารูปแบบต่าง ๆ เช่น ภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ภูมิอากาศแบบอบอุ่นชื้น ภูมิอากาศแบบร้อนแห้งแล้ง เป็นต้น

ภูมิประเทศ หมายถึง การปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ประกอบของแผ่นดิน จำพวก หิน ดิน ความต่างระดับ ทำให้เกิดภาพลักษณ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น พื้นที่แบบภูเขา พื้นที่แบบลาดเชิงเขา พื้นที่ราบ พื้นที่ลุ่ม เป็นต้น

ลักษณะภูมิประเทศไทย

ประเทศไทยมีพื้นที่ประมาณ 513, 115 ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศไทยตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ทิศเหนือ ที่ตั้งของประเทศไทยจรดประเทศสหภาพเมียนมาร์ (พม่า) และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จุดเหนือสุดของประเทศอยู่ที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก จรดประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และกัมพูชา จุดตะวันออกสุดอยู่ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ทิศตะวันตก จรดประเทศสหภาพเมียนมาร์ (พม่า) จุดตะวันตกสุดอยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้ จรดประเทศมาเลเซีย จุดใต้สุดอยู่ที่อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

การแบ่งภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย

ประเทศไทยแบ่งตามลักษณะภูมิศาสตร์ได้ 6 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

ภาคเหนือ

ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 9 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน อุตรดิตถ์ และพะเยา มีพื้นที่ 93,690 ตารางกิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูง และที่ราบหุบเขา เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ เทือกเขาแดนลาว ถนนธงชัย ฝิ่ปันน้ำ และหลวงพระบาง ยอดเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย คือ ดอยอินทนนท์ มีความสูง 2,595 เมตร และเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาถนนธงชัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ 170,000 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 19 จังหวัด คือ จังหวัดหนองคาย เลย อุดรธานี นครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ ยโสธร อุบลราชธานี ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ นครราชสีมา สุรินทร์ มุกดาหาร อำนาจเจริญ และหนองบัวลำภู ภูมิประเทศทั่วไปเป็นแอ่งคล้ายแอ่งกระทะลาดเอียงไปทางตะวันออกเฉียงใต้มีขอบเป็นภูเขาสูงทางตะวันตกและทางใต้ ขอบทางตะวันตก ได้แก่ เทือกเขาเพชรบูรณ์ และเทือกเขาตงพญาเย็น ส่วนทางใต้ได้แก่ เทือกเขาสันกำแพง และเทือกเขาพนมดงรัก พื้นที่ตะวันตกเป็นที่ราบสูง เรียกว่า ที่ราบสูงโคราช ภูเขาบริเวณนี้เป็นภูเขาทินทรายที่รู้จักกันดีเพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ ภูกระดึง ภูหลวง ในจังหวัดเลย แม่น้ำที่สำคัญของภาคนี้ได้แก่ แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล ซึ่งมีแหล่งกำเนิดจากเทือกเขาทางทิศตะวันตก และทางใต้แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง ทำให้สองฝั่งแม่น้ำเกิดเป็นที่ราบ น้ำท่วมถึงเป็นตอน ๆ พื้นที่ราบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักมีทะเลสาบรูปแอกเป็นจำนวนมากแต่ทะเลสาบเหล่านี้จะมีน้ำเฉพาะฤดูฝนเท่านั้นเมื่อถึงฤดูร้อน น้ำก็จะเหือดแห้งไปหมด เพราะดินส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ น้ำจึงซึมผ่านได้เร็ว ภาคนี้จึงมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำและดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้พื้นที่บางแห่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในการเกษตรได้อย่างเต็มที่ ปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามปรับปรุงพื้นที่ให้ดีขึ้นโดยใช้ระบบชลประทานสมัยใหม่ ทำให้สามารถเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวหอมมะลิที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

ภาคกลาง

ลักษณะภูมิประเทศของภาคกลาง

ภาคกลางมีพื้นที่ 91,795 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 22 จังหวัดคือ จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี อ่างทอง สระบุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี นครปฐม กรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และนครนายก ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำอันกว้างใหญ่ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและท่าจีน มีเทือกเขาเป็นขอบเขตของภาคทั้งด้านตะวันตกและตะวันออก แบ่งเขตภูมิประเทศออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เขตที่ราบภาคกลางตอนบนและเขตที่ราบภาคกลางตอนล่าง

เขตที่ราบภาคกลางตอนบน ตั้งแต่พื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ขึ้นไปจนจรดตอนเหนือของภาคมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับกับภูเขา

เขตที่ราบภาคกลางตอนล่าง ตั้งแต่พื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ลงมาจนจรดปากอ่าวไทยเขตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอันกว้างใหญ่

ภาคตะวันออก

ลักษณะภูมิประเทศภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกมีพื้นที่ 34,380 ตารางกิโลเมตรเป็นภาคที่มีพื้นที่เล็กที่สุดในบรรดาภาคทั้ง 5 ภาคของประเทศไทย ประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จังหวัดปราจีนบุรี ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี ตราด และสระแก้ว ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออก แบ่งเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

เขตเทือกเขา ได้แก่ เทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาบรรทัด ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินทรายและเทือกเขาจันทบุรี ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินอัคนีหรือหินแกรนิต เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง ในพื้นที่ฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี บริเวณปากแม่น้ำที่ไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราจะมีลักษณะเป็นหาดโคลนเลน เขตที่ราบชายฝั่งทะเล นับตั้งแต่ปากน้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ลงมาจนถึงอำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีหาดทรายสวยงามและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญมีประชากรตั้งถิ่นฐานหนาแน่นมากกว่าเขตอื่น ๆ มีแม่น้ำสายสั้น ๆ หลายสาย เช่น แม่น้ำระยอง แม่น้ำจันทบุรี และแม่น้ำตราด เฉพาะบริเวณปากน้ำจะเป็นหาด

โคลนเลน และเกาะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ เกาะล้าน เกาะสีชัง (จังหวัดชลบุรี) เกาะช้าง (จังหวัดตราด) และเกาะเสม็ด (จังหวัดระยอง) เป็นต้น

ภาคตะวันตก

ลักษณะภูมิประเทศภาคตะวันตก

ภาคตะวันตกมีพื้นที่ประมาณ 53,679 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ จังหวัดตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตกส่วนใหญ่เป็นภูเขา สลับกับหุบเขาที่ค่อนข้างชันและแคบกว่าหุบเขาของภาคเหนือ เนื่องจากการกัดเซาะของแม่น้ำลำธาร มีภูมิประเทศคล้ายภาคเหนือ แบ่งได้ดังนี้

เขตเทือกเขา ได้แก่ เทือกเขาถนนธงชัย เป็นแนวแบ่งเขตระหว่างไทยกับพม่า จากจังหวัดแม่ฮ่องสอน ถึงจังหวัดตาก, เทือกเขาตะนาวศรี เป็นแนวแบ่งเขตไทยกับพม่า มีช่องทางติดต่อที่ด่านสิงขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และด่านบดตี้ จังหวัดกาญจนบุรี, เทือกเขาหินปูน อยู่ระหว่างแม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อย ส่วนใหญ่เป็นภูเขาหินปูน มีถ้ำหินงอกหินย้อย

เขตที่ราบ อยู่ระหว่างเขตเทือกเขากับที่ราบต่ำภาคกลางจนถึงอ่าวไทย เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง แม่น้ำแม่กลอง ที่ราบแม่น้ำเพชรบุรี และที่ราบชายฝั่งทะเลที่เป็นหาดทรายสวยงาม เช่น หาดชะอำ หาดวังหิน และอ่าวมะนาว

ภาคใต้

ลักษณะภูมิประเทศภาคใต้

ภาคใต้มีพื้นที่ 70,715 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยจังหวัดต่าง ๆ 14 จังหวัด คือ จังหวัดชุมพร พัทลุง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส ระนอง พังงา ภูเก็ต ตรัง และสตูล เป็นดินแดนส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมาเลย์ จึงขนานด้วยทะเลทั้งสองด้าน ได้แก่ อ่าวไทย มหาสมุทรแปซิฟิก และทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

ลักษณะภูมิประเทศเป็นเขตเทือกเขา ประกอบด้วยแนวเทือกเขา 3 แนว ได้แก่ เทือกเขาภูเก็ต เทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาสันกาลาศีรี ส่วนใหญ่จะวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และแร่ธาตุ เขตที่ราบชายฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำตาปี ที่ราบลุ่มแม่น้ำปากพนัง ที่ราบลุ่มแม่น้ำปัตตานี และที่ราบรอบทะเลสาบสงขลา เกิดจากการทับถมของตะกอนดินโคลนและทราย ที่นำจากแม่น้ำและกระแสน้ำพัดพามาทับถม จนกลายเป็นที่ราบอันกว้างใหญ่ และมีประชากรตั้งถิ่นฐานหนาแน่นมากกว่าเขตพื้นที่อื่น ๆ ชายฝั่งด้านอ่าวไทยเริ่มตั้งแต่ชายฝั่งจังหวัดชุมพรลงไปจนถึงจังหวัดนราธิวาส เป็นชายฝั่ง

แบบเปลือกโลกยกตัวขึ้นสูง น้ำทะเลจึงตื้น มีหาดทรายสวยงาม และมีอ่าวขนาดใหญ่ เช่น อ่าวบ้านดอน อ่าวสวี ฯลฯ บริเวณปากแม่น้ำจะเป็นหาดโคลนและมีป่าชายเลน ลักษณะภูมิประเทศที่เด่นของชายฝั่งด้านอ่าวไทย คือทะเลสาบสงขลา เป็นทะเลสาบเปิดหรือทะเลสาบน้ำเค็ม (Lagoon) ในอดีตกาลมีกระแสน้ำและคลื่นพัดพาตะกอนทรายมาทับถมจนเป็นแนวสันทราย หรือแหลม ปิดปากอ่าวจนกลายเป็นทะเลสาบสงขลาในปัจจุบัน และที่ราบชายฝั่งทะเลอันดามัน เป็นที่ราบแคบ ๆ เนื่องจากมีภูเขาตั้งชิดตระหง่าน ติดกับชายฝั่งทะเล ชายฝั่งด้านอันดามัน จะเริ่มตั้งแต่ชายฝั่งจังหวัดระนองจนถึงจังหวัดสตูล มีลักษณะเป็นชายฝั่งแบบเปลือกโลกยุบตัวหรือจมตัว ทำให้มีน้ำทะเลลึกและมีชายฝั่งที่เว้าแหว่งมาก

กิจกรรมที่ 1

ลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทยมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างไรบ้าง อธิบายและยกตัวอย่างมาให้เข้าใจ

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนบอกถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์กายภาพของจังหวัดของตนว่ามีลักษณะอย่างไรและส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพของคนในชุมชนอย่างไรบ้างพร้อมยกตัวอย่าง

เรื่องที่ 2 ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย

ลักษณะ ท่าเล ที่ตั้งของประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ในคาบสมุทรอินโดจีน และอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย ที่ตั้งของประเทศไทยอยู่แถบศูนย์สูตร จึงเป็นบริเวณที่ได้รับพลังงานความร้อนจากดวงอาทิตย์มาก เป็นประเทศที่อยู่ในเขตร้อน และมีอุณหภูมิของอากาศเฉลี่ยสูงตลอดทั้งปี

ลักษณะภูมิอากาศ ประเทศไทย

ประเทศไทยตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรในซีกโลกตอนเหนือ ประเทศไทยจึงมีภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนาเป็นส่วนใหญ่ ภูมิอากาศของประเทศไทย ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ประเทศไทยฤดูฝนเริ่มระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดจากมหาสมุทรอินเดียมายังทวีปเอเชีย ทำให้เกิดฝนตกชุกทั่วประเทศ ดังนั้นชายฝั่งด้านตะวันตกในภาคใต้จะได้รับปริมาณฝนมากกว่าชายฝั่งตะวันออก เช่น จังหวัดระนอง ภูเก็ต จะได้รับปริมาณน้ำฝนมากกว่าทุกจังหวัด ส่วนจังหวัดที่มีปริมาณฝนตกมากที่สุดในประเทศไทย คือ อำเภอบาง

คลองใหญ่ จังหวัดตราด ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันออก เพราะเป็นจังหวัดที่รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ได้อย่างเต็มที่

ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ประเทศไทยฤดูหนาวเริ่มระหว่างกลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดจากตอนเหนือของจีนมายังตอนล่างของทวีปเอเชียจึงทำให้อากาศหนาวเย็นแต่ไม่มีฝนตก ส่วนภาคใต้ก่อให้เกิดฝนตกได้ เพราะลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจะพัดผ่านอ่าวไทยก่อน จึงหอบไอน้ำมาจากอ่าวไทย ทำให้ฤดูหนาวของภาคใต้มีฝนตกและอากาศไม่หนาวจัด

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของท้องถิ่น

ลักษณะทางธรรมชาติของท้องถิ่นต่าง ๆ จะมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ไม่เหมือนกันซึ่งผู้เรียนควรจะได้เรียนรู้ถึงลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ องค์ประกอบแต่ละชนิดจะมีหน้าที่เฉพาะ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศของแต่ละภาคในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ดังนั้นจึงทำให้การดำเนินชีวิตของประชากรในท้องถิ่นจึงแตกต่างกันพอสรุปได้ดังนี้

ภาค	ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ	การประกอบอาชีพและความเป็นอยู่	ประเพณีและการนับถือศาสนา
เหนือ	เป็นที่ราบหุบเขา ดินมีความอุดมสมบูรณ์อากาศหนาวเย็นเป็นเวลานาน	เพาะปลูกพืชผักเมืองหนาว และอาชีพการท่องเที่ยว	สงกรานต์ การแห่ครีวทาน ปอยส่างลอง (บวชลูกแก้ว) นับถือศาสนาพุทธ
กลาง	เป็นที่ราบลุ่มและมีความอุดมสมบูรณ์ ตอนบนของภาคในฤดูหนาวอากาศหนาวและร้อนในฤดูร้อน ตอนล่างของภาคฤดูร้อนและฤดูหนาวไม่แตกต่างกันมากนัก มีฝนตกชุกกว่าตอนบน	ทำนา ทำสวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ ทำประมง น้ำเค็ม และน้ำจืดรับจ้าง ในโรงงานอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและมีประชากรหนาแน่นกว่าภาคอื่น ๆ	แข่งเรือ พืชมงคล วิ่งควาย การลงแขก เกี่ยวข้าว นับถือศาสนาพุทธ
ตะวันออกเฉียงเหนือ	เป็นที่ราบสูง พื้นดินเป็นดินปนทรายอากาศแห้งแล้ง	ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ประชากรค่อนข้างยากจน และโยกย้ายไปอยู่อื่นมาก	แห่เทียนพรรษา บุญบั้งไฟ คล่องช้าง นับถือศาสนาพุทธ
ตะวันออก		คล้ายภาคกลาง	
ตะวันตก		คล้ายภาคกลาง	
ใต้	เป็นที่ราบฝั่งทะเลอากาศ	ทำสวนยางพารา ปาล์ม	บุญเดือนสิบ ชิงเปรต

ภาค	ลักษณะภูมิประเทศ และภูมิอากาศ	การประกอบอาชีพและ ความเป็นอยู่	ประเพณีและการนับถือ ศาสนา
	ร้อนชื้น ฝนตกตลอดทั้งปี	น้ำมัน เหมืองแร่ ประมง น้ำเค็มและอาชีพ การท่องเที่ยว	วิงควาย นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาค้นคว้า ลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศและอาชีพของประชากรใน
แต่ละภาคแล้วนำมาอภิปราย

กิจกรรมที่ 2

ให้นักเรียนบอกชื่อจังหวัดในภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคกลางมาภาคละ 5 จังหวัด

เรื่องที่ 3 การใช้ข้อมูลภูมิศาสตร์กายภาพชุมชน ท้องถิ่นในการดำรงชีวิต

การใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์

การเรียนรู้ความหมาย องค์ประกอบและชนิดของแผนที่ทำให้สามารถใช้แผนที่ชนิดต่าง ๆ ได้อย่าง
เหมาะสม เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดทำแผนที่ในการสำรวจข้อมูลท้องถิ่นได้

แผนที่ คือ สิ่งที่แสดงลักษณะของพื้นที่บนผิวโลก ทั้งที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
โดยแสดงลงบนแผ่นแบบราบ มีการย่อส่วนให้เล็กลงตามต้องการ อาศัยสัญลักษณ์และเครื่องหมายที่กำหนด
ขึ้นแสดงลักษณะของสิ่งต่าง ๆ บนโลก

แผนที่เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้เรารู้ว่า ทะเล มหาสมุทร ทวีป และประเทศต่าง ๆ ตั้งอยู่บริเวณใด
บนพื้นโลก แต่การที่เราต้องการจะได้ประโยชน์อย่างแท้จริงจากการใช้แผนที่เท่านั้น เราจำเป็นจะต้องมีความรู้
ความเข้าใจเกี่ยวกับแผนที่เสียก่อน เช่น ต้องอ่านแผนที่เป็นและรู้จักเลือกชนิดของแผนที่ตามโอกาสที่จะใช้
จึงจะสามารถใช้แผนที่ได้อย่างถูกต้อง

ความสำคัญของแผนที่

แผนที่เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์อย่างหนึ่งของมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรม
ต่าง ๆ เช่น ใช้ค้นหาสถานที่ เส้นทางคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว แหล่งเกษตรกรรม และกิจการทหาร
 เป็นต้น ผู้ใช้แผนที่จะทราบข้อมูลบนพื้นที่จริงอย่างถูกต้องชัดเจนและประหยัดเวลา

ชนิดของแผนที่

1. แผนที่ทางกายภาพ คือ แผนที่แสดงถึงลักษณะทั่วไป ได้แก่

- 1.1 แผนที่ภูมิประเทศ
- 1.2 แผนที่ภูมิอากาศ
- 1.3 แผนที่รัฐกิจ
- 1.4 แผนที่เศรษฐกิจ
- 1.5 แผนที่ประวัติศาสตร์

2. แผนที่เฉพาะเรื่อง เป็นแผนที่ที่แสดงข้อมูลตามความต้องการของผู้ศึกษา เช่น แผนที่สร้างทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน แผนที่ทางหลวง แผนที่ทหาร แผนที่การเดินทาง แผนที่ป่าไม้ แผนที่ที่ดิน เป็นต้น

องค์ประกอบของแผนที่ คือ ส่วนต่าง ๆ ในแผนที่ที่ทำให้เข้าใจในการอ่านแผนที่ได้ถูกต้องมากขึ้นซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. เส้นรุ้ง-เส้นแวง เส้นที่ผ่านขั้วโลกเหนือไปยังขั้วโลกใต้ เรียกว่า **เส้นแวง** และเส้นที่ผ่านแนวตะวันตกไปยังตะวันออก เรียกว่า **เส้นรุ้ง** เส้นรุ้งที่ยาวที่สุดเรียกว่า **เส้นศูนย์สูตร** ทั้งเส้นรุ้งและเส้นแวงเป็นเส้นสมมติ

2. มาตราส่วนคำพูด

3. มาตราส่วนบรรทัด

กิจกรรม

แบ่งให้กลุ่มนักเรียนช่วยกันคิดหาคำตอบของคำถามที่ว่า “การหาทิศทางในแผนที่เราจะทราบได้อย่างไรว่าส่วนใดคือทิศเหนือ ในกรณีที่ไม่ได้ระบุทิศไว้ในแผนที่”

สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในแผนที่

เครื่องหมายที่ใช้แทนสิ่งต่าง ๆ บนผิวโลกซึ่งมีรูปร่างคล้ายของจริงและนิยมใช้สัญลักษณ์ ที่เป็นสากล ดังนี้

เครื่องมือวัดระยะในการทำแผนผังและพื้นที่อย่างง่าย ๆ

การสร้างแผนผัง แผนที่ จะต้องย่อส่วนจากพื้นที่จริงลงแผ่นแบนราบ เครื่องวัดระยะจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เครื่องวัดที่นิยมนำมาใช้ ได้แก่

1. การนับก้าว เน้นการวัดระยะที่ใช้เครื่องมือง่าย ๆ ที่ทุกคนมีอยู่ ก่อนการเดินทางต้องทำระยะให้ผู้วัดหาค่าความยาวมาตรฐานของระยะ 1 ก้าวของตนเองก่อน ถ้าต้องการวัดระยะ ให้เดินนับก้าว ได้จำนวนก้าวแล้วนำมาคูณกับก้าวมาตรฐานของตน ก็จะได้ระยะจริงโดยประมาณ

2. โข่ เป็นเครื่องมือที่เป็นโลหะเป็นข้อ ๆ มีหลายชนิด แต่ละชนิดมีความยาวข้อแตกต่างกัน มีทั้งระบบอังกฤษและระบบเมตริก

3. เทป เป็นเครื่องมือวัดที่นิยมใช้กันมากที่สุดในปัจจุบัน เพราะใช้ง่าย สะดวก น้ำหนักเบา กะทัดรัด พกพาได้สะดวก มีหลายขนาด

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนเขียนแผนผังจังหวัดที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์อย่างง่าย แล้วนำเสนอในกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจท้องถิ่นเชิงภูมิศาสตร์

การศึกษาเรื่องใด ๆ ก็ตาม ผู้เรียนจะต้องมีเครื่องมือในการศึกษา ซึ่งอาจมีอยู่แล้ว หรือผู้เรียนอาจต้องสร้างขึ้นเองแล้วแต่กรณี และต้องเหมาะสมกับเรื่องที่จะศึกษา สำหรับเครื่องมือในการศึกษาจำแนกได้ 2 ชนิด คือ

1. เครื่องมือสำรวจข้อมูลท้องถิ่นเชิงภูมิศาสตร์เศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ แบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แผนที่ภาพถ่ายทางดาวเทียม เป็นต้น

2. เครื่องมือสำรวจท้องถิ่นเชิงภูมิศาสตร์กายภาพ แบ่งได้ ดังนี้

2.1 เครื่องมือศึกษาลักษณะภูมิประเทศ เช่น เข็มทิศ เทปวัดระยะแผนที่ และภาพถ่ายทางอากาศ เป็นต้น

2.2 เครื่องมือศึกษาร่วมกับแผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ เช่น เครื่องมือวัดพื้นที่ เครื่องมือวัดระยะ เครื่องมือวัดมุม กล้องสามมิติ เป็นต้น

2.3 เครื่องมือสำหรับแผนที่และแผนผัง ได้แก่ เข็มทิศ โข่ เทป การบันทึก

2.4 เครื่องมือสำหรับศึกษาภูมิศาสตร์ ได้แก่ เทอร์โมมิเตอร์ชนิดต่าง ๆ เครื่องมือวัดลม เครื่องมือวัดปริมาณน้ำฝน เครื่องมือวัดความชื้น เครื่องมือวัดความดันอากาศ

กิจกรรมที่ 1

ให้นักเรียนเขียนแผนผังจังหวัดที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์อย่างง่ายแล้วนำเสนอในกลุ่ม

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. สิ่งใดที่แสดงลักษณะของผิวโลกโดยแสดงบนพื้นราบและใช้เครื่องหมาย แทนสิ่งที่ปรากฏบนพื้นโลก คืออะไร

ก. แผนที่	ข. ลูกโลก
ค. แผนที่	ง. ภาพถ่ายอากาศ

2. ข้อใดเป็นแผนที่แสดงปริมาณ

ก. แผนที่แสดงฤดูกาล	ข. แผนที่แสดงชนิดของป่าไม้
ค. แผนที่แสดงจำนวนประชากร	ง. แผนที่แสดงลักษณะทางธรณี

3. เมื่อยืนหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ทิศใต้ จะอยู่ทางด้านใด

ก. ด้านหน้า	ข. ด้านซ้าย
ค. ด้านขวา	ง. ด้านหลัง

4. สัญลักษณ์ที่ใช้แทนที่ตั้งเมืองในแผนที่ จัดเป็นสัญลักษณ์ประเภทอะไร

ก. สัญลักษณ์ที่เป็นสี	ข. สัญลักษณ์ที่เป็นจุด
ค. สัญลักษณ์ที่เป็นเส้น	ง. สัญลักษณ์ที่เป็นพื้นที่

5. สีเหลืองเป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งใดในแผนที่

ก. ป่าไม้	ข. ทุ่งหญ้า
ค. เนินเขา	ง. ไร่ทิวลิป

ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ว่ามีการนำแผนที่มาใช้ประโยชน์อย่างไรบ้าง (บอกมา 3 หน่วยงาน)

เรื่องที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติ และวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเรามีทั้งสิ่งมีชีวิต เช่น คน สัตว์ พืช และสิ่งไม่มีชีวิต เช่น น้ำ อากาศ หิน ดิน และสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเหล่านี้มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์ สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เราสามารถแบ่งทรัพยากรออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ใช้แล้วหมดไป ได้แก่ แร่ธาตุ น้ำมัน ก๊าซ ธาตุอาหารพืชในดิน

2. ประเภทที่ใช้ไม่หมดแต่เสื่อมคุณภาพ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ
3. ประเภทที่ใช้แล้วหมดไปแต่สามารถหาทดแทนขึ้นมาได้ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า

ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์มาก ประเทศไทยอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิด มีปริมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างของสภาพภูมิศาสตร์แต่ละภาค มนุษย์ใช้ทรัพยากรบางอย่างเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อากาศ และทรัพยากรบางชนิดนำมาใช้อุปโภคหรือบริโภค เช่น พืชผัก แร่ธาตุ ป่าไม้ เป็นต้น

ประเทศไทยอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิด ปริมาณ และแหล่งที่ปรากฏอาจจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ที่แตกต่างกันด้วยทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของมนุษย์มาก มนุษย์ต้องใช้ทรัพยากรบางอย่างเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อากาศ ทรัพยากรบางอย่างเพื่อความอยู่รอดของชีวิต เช่น น้ำ อากาศ ทรัพยากรบางอย่างนำมาใช้อุปโภค หรือบริโภค เช่น พืชผัก แร่ธาตุ ป่าไม้ เป็นต้น

ทรัพยากรธรรมชาติสำคัญในประเทศไทยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชากร ได้แก่

1. ทรัพยากรดิน

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นเมืองเกษตรกรรม เป็นแหล่งอยู่อาศัย อยู่น้ำที่สำคัญของโลกทรัพยากรดิน จึงมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างยิ่ง ลักษณะของดินในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1.1 ดินเหนียว พบทั่วไปในบริเวณราบลุ่มแม่น้ำสายต่าง ๆ ซึ่งมีน้ำท่วมถึงทุกภูมิภาค เนื้อดินละเอียด เหมาะจะทำนาข้าว และทำไร่ปอกระเจา

1.2 ดินร่วน พบทั่วไปในพื้นที่ลุ่มน้ำจืดลุ่มน้ำของแม่น้ำสายต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากสองฝั่งแม่น้ำออกไป เป็นลักษณะที่ราบขั้นบันได และน้ำท่วมไม่ถึง เนื้อดินเป็นส่วนประกอบของดินเหนียวและดินทราย ใช้ปลูกพืชไร่ อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ฯลฯ

1.3 ดินอินทรีย์วัตถุ เป็นดินที่เกิดจากการย่อยสลายของพืชและซากสัตว์ที่เน่าเปื่อยทับถมเป็นชั้น ๆ พบที่ที่เคยเป็นป่าชายเลนมาก่อน (ในปัจจุบัน คือป่าพรุ) แต่มักจะมีธาตุกำมะถันปนอยู่มาก

1.4 ดินทราย เป็นดินที่มีองค์ประกอบของเนื้อทรายมากที่สุด มีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ พบมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในบริเวณชายฝั่งแม่น้ำ และเชิงเขาในภาคอื่น ๆ จะพบในพื้นที่ชายฝั่งทะเล ใช้ทำสวนมะพร้าว และปลูกป่าเพื่อพัฒนาคุณภาพของดิน

2. ทรัพยากรน้ำ

ประเทศไทยมีปริมาณฝนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เฉลี่ยประมาณปีละ 1,675 มิลลิเมตร จัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำมากพอสมควร ทั้งแหล่งน้ำบนพื้นผิวดิน (แม่น้ำลำคลอง) และแหล่งน้ำใต้ดิน (น้ำบาดาล)

แต่เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศมีฝนตกไม่สม่ำเสมอตลอดปี จึงมักประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยเฉพาะน้ำใช้ในการเกษตร ซึ่งประสบปัญหาเกือบทุกพื้นที่ของประเทศ

ภาคที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรน้ำมากที่สุด คือ ภาคกลางเพราะมีแม่น้ำสายใหญ่มีความยาว และให้น้ำตลอดปีหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าจีน และแม่กลอง ตลอดจนแหล่งน้ำใต้ดินก็นับว่ามี ความอุดมสมบูรณ์มากกว่าภาคอื่น ๆ เช่นกัน

ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบปัญหาความไม่อุดมสมบูรณ์ของแหล่งน้ำตามธรรมชาติมากที่สุด ในฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำใช้ในการอุปโภค บริโภค และการเพาะปลูก บางพื้นที่ได้ชื่อว่าประสบปัญหาภัยแล้ง ช้ำซาก

แม้จะมีแม่น้ำชี และแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นแม่น้ำสายใหญ่และมีความยาวมากของภาค แต่ปริมาณน้ำ ในฤดูแล้งกลับมีน้อย ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้มากนัก ยิ่งแหล่งน้ำใต้ดินมีปัญหาด้านคุณภาพ เนื่องจากมีแร่ หินเกลือ (เกลือสินเธาว์) แทรกอยู่ในชั้นหินทั่วไป จึงทำให้แหล่งน้ำบาดาลส่วนใหญ่ มีรสกร่อยเค็มใช้ประโยชน์ ได้น้อย

ในปัจจุบัน มีการนำน้ำมาใช้กันมากโดยเฉพาะภาคกลาง กรุงเทพฯ และปริมณฑล เพราะมีการขยายตัว ทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง เช่น บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ในขณะที่การผลิตน้ำประปาของรัฐ ยังกระจายไม่ทั่วถึงดีพอ

ดังนั้น เมื่อมีการขุดเจาะนำน้ำบาดาลมาใช้กันเพิ่มมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาแผ่นดินทรุด เนื่องจากแหล่ง น้ำใต้ดินมักอยู่ในช่องว่างหรือรอยแตกของชั้นหินใต้ดินทั้งสิ้น เมื่อนำน้ำมาใช้กันมาก ๆ จึงเกิดเป็นโพรงใต้ดิน และเกิดการทรุดตัวลงที่สุดในที่สุด

3. ทรัพยากรป่าไม้

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศหรือประมาณ 131,485 ตารางกิโลเมตร (พ.ศ. 2547)

ลักษณะของป่าไม้ในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามสภาพภูมิประเทศ ดังนี้

1. ป่าไม้ไม่ผลัดใบ เป็นป่าไม้ที่ขึ้นในเขตอากาศร้อนชื้น แบบมรสุมเขตร้อน มีฝนตกชุกเกือบ ตลอดปี มีความชื้นสูง ทำให้มีใบเขียวชอุ่มตลอดปีเหมือนไม้ผลัดเปลี่ยนใบ โดยมากจะพบในพื้นที่ภาคใต้และ ภาคตะวันออกเฉียง

ป่าไม้ผลัดใบ แบ่งออกเป็น 5 ชนิดย่อย ๆ ดังนี้

- 1.1 ป่าดงดิบ มีต้นไม้อ่อนหนาทึบทั้งไม้ยืนต้นใหญ่และไม้ยืนต้นเล็ก
- 1.2 ป่าดิบเขา พบในพื้นที่สูงตั้งแต่ 1,000 เมตรขึ้นไป เกือบทุกภาค เป็นป่าที่ให้กำเนิดต้นน้ำ ลำธาร
- 1.3 ป่าสนเขา พบในพื้นที่สูงตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป เกือบทุกภาคเช่นกัน มีไม้สนนานาชนิด
- 1.4 ป่าพรุ เป็นป่าที่พบบริเวณชายฝั่งทะเลของภาคใต้ มีทั้ง ไม้ยืนต้น ไม้พุ่ม ไม้เลื้อย

และพืชล้มลุก

1.5 ป่าชายเลน เป็นป่าที่ขึ้นบริเวณชายทะเลที่เป็นโคลนเลนโดยเฉพาะบริเวณปากแม่น้ำ มีความสำคัญต่อระบบนิเวศวิทยา หรือแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ ไม้ที่สำคัญคือ ไม้โกงกาง ลำพู จาก เป็นต้น

2. **ป่าไม้ผลัดใบ** พบในเขตภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อนที่มีฝนตกปีละ 4 เดือน ในฤดูแล้งไม้ประเภทนี้จะผลัดใบพร้อมกันเกือบหมดทั้งต้น พบในพื้นที่ราบและพื้นที่สูงไม่เกิน 1,000 เมตร แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

2.1 ป่าเบญจพรรณ พบในเกือบทุกภาคของประเทศ ไม้สำคัญที่มีค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไม้สัก ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้ยาง ฯลฯ

2.2 ป่าแดง ป่าโคก หรือ ป่าแพะ เป็นป่าโปร่งพบมากในบริเวณที่ราบหรือเนินเขาเตี้ย ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่สีแดง โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ คือ ไม้เต็งรัง ไม้พะยอม ฯลฯ

4. ทรัพยากรแร่ธาตุ

ประเทศไทยมีแหล่งแร่ธาตุอุดมสมบูรณ์กระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะบริเวณเขตเทือกเขาสูง ในภาคเหนือ ภาคตะวันตก และภาคใต้ ในที่นี้ จำแนกแร่ธาตุได้เป็น 3 ชนิด ดังนี้

4.1 แร่โลหะ ได้แก่ ดีบุก ทังสแตน ตะกั่ว สังกะสี ทองแดง เหล็ก พลวง และแมงกานีส

4.2 แร่โลหะ ได้แก่ ยิปซัม หินปูน ดินมาร์ล (ดินสอพอง) และรัตนชาติ

4.3 แร่เชื้อเพลิง ได้แก่ น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ และถ่านหิน (ลิกไนต์)

5. ทรัพยากรสัตว์ป่า

สัตว์ป่าอาศัยอยู่ในป่าตามโครงไม้ ซอกหิน ถ้า สัตว์เหล่านี้ต้องพึ่งพาหากินด้วยตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เช่น เสือ ช้าง กวาง หมู แรด ลิง ค่าง เป็นต้น ปัจจุบันสัตว์ป่าถูกคุกคามมากขึ้นทำให้สัตว์ป่าบางชนิดสูญพันธุ์ไป ประเทศไทยได้มีพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าขึ้น เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2530 ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดให้วันที่ 26 ธันวาคม ของทุกปีเป็น “วันคุ้มครองสัตว์ป่าแห่งชาติ”

ทรัพยากรและการแลกเปลี่ยนทรัพยากร

เนื่องจากประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิดของแต่ละท้องถิ่น เมื่อมีมากในท้องถิ่นก็ดูเหมือนว่าเป็นของไม่มีประโยชน์หรือไม่มีคุณค่า แต่ในขณะเดียวกันท้องถิ่นอื่นมีความต้องการจึงทำให้มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างท้องถิ่นเกิดขึ้น ตัวอย่างข้างล่างนี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในแต่ละภาคและนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างท้องถิ่น

ภาคเหนือ มีลิ้นจี่ ลำไย ส้มเขียวหวาน และผักผลไม้เมืองหนาว เช่น บร็อคโคลี่ เซเลอรี่ สตรอว์เบอร์รี ลูกท้อ ลูกพลับ สาลี เป็นต้น

ภาคใต้ มีทุเรียน เงาะ ลองกอง มังคุด และสัตว์น้ำเค็ม เช่น ปลา กุ้ง หอย ปลาหมึก และอื่น ๆ เช่น มะพร้าว แร่ธาตุต่าง ๆ

ภาคกลาง ปลูกข้าว ทำสวนผัก - ผลไม้ เช่น ส้มโอ ชมพู่มะม่วง ขนุน ข้าวโพด อ้อย ผักต่าง ๆ และ เลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร เป็ด ไก่ ปลายน้ำจืด เป็นต้น

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปลูกถั่ว งา ข้าวโพดอ่อน มันสำปะหลัง ปอ ฝ้าย และสัตว์เลี้ยง เช่น โค กระบือ สุกร เป็นต้น

ผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากร

ทรัพยากรธรรมชาติเมื่อนำมาใช้มากเกินไปโดยไม่มีการสร้างการทดแทนก็จะทำให้เกิดความสูญเสีย หรือถูกทำลายได้ เช่น การตัดถนนเพื่อใช้ในการคมนาคม หรือการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำจะต้องใช้เนื้อที่บริเวณ พื้นดินจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ที่เป็นป่าไม้ถูกโค่นทำลายลง ทำให้ป่าไม้ลดลง สัตว์ป่าลดลงเพราะพื้นที่ป่า ถูกทำลายทำให้สภาพอากาศที่ชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ เกิดความแห้งแล้ง ฤดูกาลผันแปรหรือฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล หรือตกน้อย หรือมีการใช้พื้นดินเพื่อการเพาะปลูกมากขึ้น มีการทำลายป่าเพื่อการเพาะปลูก นอกจากนี้การใช้ สารเคมีในการเพาะปลูกเกินความจำเป็น ทำให้ดินที่อุดมสมบูรณ์เสื่อมสภาพเมื่อทรัพยากรเสื่อมลง สภาพสิ่งแวดล้อมก็เสื่อมไปด้วย

สิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายที่อยู่รอบตัวเราทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่ไม่มีชีวิต สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น อาจมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ก็ได้ เราแบ่ง สิ่งแวดล้อมเป็น 2 ประเภทคือ

1. สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ คือสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ คน พืช สัตว์ ดิน น้ำ อากาศ ฯลฯ สิ่งแวดล้อมนี้แบ่งเป็น 2 ชนิด ได้แก่

- 1.1 สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ พืช ฯลฯ
- 1.2 สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น ดิน น้ำ อากาศ ภูเขา ฯลฯ

2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเป็นวัตถุ สามารถมองเห็นได้ ชัดเจน เช่น อาคารบ้านเรือน ยานพาหนะ เสื้อผ้า ฯลฯ

2.2 สิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ไม่ใช่วัตถุจึงไม่สามารถมองเห็นได้ แต่เป็นสิ่งที่มีความหมายที่แสดงออก เช่น ประเพณีวัฒนธรรม กฎหมายข้อบังคับ เป็นต้น

วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

เนื่องจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติจากการกระทำของมนุษย์ และการกระทำนั้นมีความ รวดเร็ว และรุนแรงเกินกว่าระบบธรรมชาติจะฟื้นฟูด้วยตัวเอง ดังนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องการรณรงค์ ให้ทุกคนในสังคมช่วยกันอนุรักษ์ และมีความสำนึกอย่างจริงจังก่อนที่จะส่งผลกระทบเลวร้ายไปกว่านี้ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสูญเปล่าอันเกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติด้วยความระมัดระวัง และต้องใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่าที่สุด
3. ใช้แล้วต้องมีการทดแทน
4. ต้องควบคุมอัตราการเกิดและการเปลี่ยนแปลงของประชากรให้สอดคล้องเหมาะสมกัน
5. ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและหาสิ่งใหม่ ๆ ใช้อย่างพอเพียง
6. ให้การศึกษาให้ประชาชนตระหนักและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

กิจกรรม

1. ทรัพยากรธรรมชาติหมายถึงอะไร อธิบายและยกตัวอย่างมา 3 ชนิด
2. ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมมา 3 ข้อ
3. ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษา ค้นคว้า ผลกระทบที่เกิดจากการใช้และการเปลี่ยนแปลง คือ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และทรัพยากรในท้องถิ่น แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
4. ปัจจุบัน ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติการณ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไร บอกมา 3 ข้อ

เรื่องที่ 5 ศักยภาพของประเทศไทย

5.1 ศักยภาพของประเทศไทย

ศักยภาพ หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อาจทำให้พัฒนา หรือให้ปรากฏเห็น เป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้ กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีสร้างความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมให้กับประเทศโดยการนำศักยภาพของประเทศไทยใน 5 ด้าน มาใช้ประโยชน์ได้แก่

1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างมากมาย ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิต ประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ และการพักผ่อนหย่อนใจ จำแนกทรัพยากรธรรมชาติแบ่งเป็น 4 ชนิด คือ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแร่ธาตุ

2) ด้านภูมิอากาศ

ประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตร้อน สภาวะอากาศโดยทั่วไปจึงร้อนอบอ้าวเกือบตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีของประเทศไทยมีค่าประมาณ 27 องศาเซลเซียส อย่างไรก็ตามอุณหภูมิจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และฤดูกาล พื้นที่ที่อยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดินบริเวณตั้งแต่ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือขึ้นไปจนถึงภาคเหนือจะมีอุณหภูมิแตกต่างกันมาก ระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวและระหว่างกลางวันกับกลางคืน โดยในช่วงฤดูร้อนอุณหภูมิสูงสุดในตอนบ่าย ปกติจะสูงถึงเกือบ 40 องศาเซลเซียส หรือมากกว่านั้นในช่วงเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม โดยเฉพาะเดือนเมษายนจะเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนจัดที่สุดในรอบปี ส่วนฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุดในตอนเช้ามีจะลดลงอยู่ในเกณฑ์หนาวถึงหนาวจัด โดยเฉพาะเดือนธันวาคมถึงมกราคมเป็นช่วงที่มีอากาศหนาวมากที่สุดในรอบปี ซึ่งในช่วงดังกล่าวอุณหภูมิจาลลดลงต่ำกว่าจุดเยือกแข็งได้ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นเทือกเขาหรือบนยอดเขาสูง สำหรับพื้นที่ซึ่งอยู่ติดทะเล ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ความผันแปรของอุณหภูมิในช่วงวันและฤดูกาลจะน้อยกว่าโดยฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนจัดและฤดูหนาวอากาศไม่หนาวจัดเท่าพื้นที่ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในแผ่นดิน ลักษณะภูมิอากาศจำแนกเป็น 3 ฤดู คือ

ฤดูฝน จะเริ่มปลายเดือนพฤษภาคม และสิ้นสุดปลายเดือนตุลาคม

ฤดูหนาว จะเริ่มเดือนตุลาคมไปสิ้นสุดเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัด จะมีอุณหภูมิต่ำกว่า 8.0 องศาเซลเซียส อากาศหนาว มีอุณหภูมิระหว่าง 8.0 - 15.9 องศาเซลเซียส และอากาศเย็น มีอุณหภูมิระหว่าง 16.0 - 22.9 องศาเซลเซียส

ฤดูร้อน จะเริ่มกลางเดือนกุมภาพันธ์ ไปสิ้นสุดประมาณกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อน จะมีอุณหภูมิระหว่าง 35 - 39.9 องศาเซลเซียส อากาศร้อนจัด มีอุณหภูมิ 40 องศาเซลเซียสขึ้นไป

3) ด้านภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้ง

ประเทศไทย มีพื้นที่ 513,115 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 321 ล้านไร่) มีลักษณะคล้ายขวาน โดยภาคใต้เป็นด้ามขวาน แนวด้านตะวันตกเป็นสันขวาน ภาคเหนือเป็นหัวขวาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเป็นคมขวาน จากลักษณะดังกล่าว ความยาวจากเหนือสุดถึงใต้สุด วัดจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายไปจนถึงอำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีความยาว 1,650 กิโลเมตร ส่วนที่กว้างสุดจากตะวันออกไปตะวันตก วัดจากอำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ไปยังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นระยะทาง 800 กิโลเมตร บริเวณแผ่นดินส่วนที่แคบที่สุดของประเทศตั้งอยู่ระหว่างแนวชายแดนกัมพูชา กับพื้นที่บ้านโชดทราย ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด มีระยะทางเพียง 450 เมตร และส่วนพื้นที่บ้านวังด้วน ตำบลห้วยทราย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ วัดจากชายแดนประเทศพม่าจนถึงทะเลอ่าวไทย มีระยะทาง 10.6 กิโลเมตร สำหรับส่วนที่แคบที่สุดของแหลมมลายู (แผ่นดินระหว่างอ่าวไทยและทะเลอันดามัน) อยู่ในพื้นที่ของจังหวัดชุมพรและระนอง มีระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร เรียกส่วนนี้ว่า "คอคอดกระ"

สภาวิจัยแห่งชาติได้แบ่งประเทศไทยออกเป็น 6 ภูมิภาค ตามลักษณะธรรมชาติ รวมไปถึงธรณีสันนิษฐานและทางน้ำ รวมไปถึงรูปแบบวัฒนธรรมมนุษย์ โดยภูมิภาคต่าง ๆ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้

4) ด้านศิลปวัฒนธรรมและประเพณี

ประเทศไทย เป็นสังคมที่ไม่เหมือนที่ใดในโลก ผู้คนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีความสามัคคีในหมู่คนทุกเชื้อชาติ ทุกศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่คนไทยทุกคนภาคภูมิใจ เป็นความงดงามที่สืบทอดอันยาวนาน

ศิลปะ เช่น ภาพฝาผนังตามวัดวาอาราม พระราชวัง เครื่องประดับและเครื่องใช้ทั่วไป การแสดงแบบไทย ลิเก โขน รำวง ดนตรีไทย เพลงไทย ฯลฯ

วัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย ภาษาไทย อักษรไทย อาหารไทย สมุนไพรไทย มารยาทไทย การไหว้ การเคารพผู้อาวุโส ฯลฯ

ประเพณี เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีชักพระ ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ฯลฯ

5) ด้านทรัพยากรมนุษย์

คนไทยนับเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของประเทศ มีศักยภาพที่แตกต่าง หลากหลาย มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในทุกสาขาอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เช่น ด้านการแพทย์ วิศวกรรม การเกษตร นวัตกรรม ตลอดจนภูมิปัญญาต่าง ๆ ฯลฯ ประกอบกับ บุคลิกลักษณะนิสัยของคนไทยที่มีความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี

รัฐบาลได้ตระหนักถึงคุณค่าที่มีอยู่ของศักยภาพทั้ง 5 ด้าน ดังกล่าวจึงได้ส่งเสริมให้ประชาชนได้นำ ศักยภาพดังกล่าว ไปใช้ประโยชน์เพื่อการมีรายได้และสร้างอาชีพที่มั่นคง

5.2 กระบวนการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนท้องถิ่น

1. สสำรวจรวบรวมข้อมูลชุมชน

1.1 ข้อมูลที่สำรวจ ประกอบด้วย

1) ข้อมูลประชากร เช่น จำนวนประชากร ครอบครัว ระดับการศึกษาของคนในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เช่น อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายรับ รายจ่าย ของครอบครัว ชุมชน ร้านค้าในชุมชน การบริโภคสินค้า สถานประกอบการ การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

3) ข้อมูลด้านประเพณีและวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีท้องถิ่น การละเล่น กีฬาพื้นเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ

4) ข้อมูลด้านการเมืองการปกครอง เช่น บทบาทผู้นำ โครงสร้างอำนาจการปกครอง การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

5) ข้อมูลด้านสังคม เช่น โรงเรียน สถานีนอนามัย แหล่งเรียนรู้ในชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

6) ข้อมูลด้านระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เช่น ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น สภาพดิน แหล่งน้ำ สภาพอากาศ วัตถุประสงค์ แหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ท้องถิ่น

1.2 วิธีการสำรวจข้อมูล

การได้มาของข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสำรวจ ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การศึกษาจากเอกสาร โดยมีเทคนิควิธีการดังนี้

1) การสังเกต เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้สังเกตเฝ้าดูพฤติกรรมจริงหรือเหตุการณ์จริงโดยผู้สังเกตอาจเข้าไปทำกิจกรรมร่วมในเหตุการณ์ หรือไม่มีส่วนร่วมโดยเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ ก็ได้ การสังเกตมีทั้งแบบมีโครงสร้างกับแบบไม่มีโครงสร้าง การสังเกตแบบมีโครงสร้างต้องเตรียมหัวข้อประเด็นที่ต้องใช้ในการสังเกตล่วงหน้า แล้วบันทึกรายละเอียดสิ่งที่สังเกตตามประเด็นที่กำหนด ส่วนการสังเกตแบบไม่มีโครงสร้างเป็นการสังเกตไปเรื่อย ๆ ตามสิ่งที่พบเห็น

2) การสัมภาษณ์ เป็นวิธีเก็บข้อมูลโดยผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ปะกััน การสัมภาษณ์มีทั้งแบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้สัมภาษณ์จะเตรียมคำถาม เตรียมลำดับคำถามไว้ล่วงหน้า ส่วนการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นการพูดคุยไปเรื่อย ๆ จะถามคำถามใดก่อนหลังก็ได้

3) การใช้แบบสอบถาม ผู้เก็บข้อมูลจะต้องเตรียมแบบสอบถามไว้ล่วงหน้า โดยมีคำชี้แจง รายการข้อมูลที่ต้องการ

4) การสนทนากลุ่ม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวงสนทนา โดยผู้ร่วมวงสนทนาเลือกมาจากผู้ที่มีความรู้ในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามประเด็นที่ต้องการ และมีผู้จดบันทึกข้อมูลจากการสนทนาพร้อมปฏิกิริยาของผู้ร่วมสนทนาและบรรยากาศของการสนทนา แล้วสรุปเป็นข้อสรุปของการสนทนาแต่ละครั้ง

5) การศึกษาจากเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีผู้รวบรวมเรียบเรียงไว้แล้ว ในลักษณะของเอกสาร โดยพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสม

2. วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ท้องถิ่น

เมื่อดำเนินการสำรวจข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ มาช่วยกันวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ (เชิงคุณภาพ) คำนวณค่าตัวเลข (เชิงปริมาณ) ตีความ สรุป และนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น ข้อความ ตาราง แผนภูมิ แผนภาพ ฯลฯ และที่สำคัญในการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน คือ ประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ให้ข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน บ้านป่าเหมี้ยง โดยการพิจารณา จุดเด่น จุดด้อย (ปัจจัยจากภายในชุมชน ท้องถิ่น) โอกาส และอุปสรรค (ปัจจัยจากภายนอกชุมชน ท้องถิ่น)

จุดเด่นของชุมชน มีดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีลำธารไหลผ่านหมู่บ้าน เหมาะสำหรับการปลูกเหมี้ยง (ชาพันธุ์อัสสัม) จึงมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ สืบเนื่องกันมานาน 200 ปี ด้วยการประกอบอาชีพทำสวนเหมี้ยง

ด้านภูมิอากาศ มีอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดปี อุณหภูมิสูงสุด 25 องศา

ด้านภูมิประเทศ และทำเลที่ตั้ง เป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก ห่างจากจังหวัดลำปาง ประมาณ 81 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านรอยต่อระหว่างจังหวัดลำปาง และจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนภูเขา อยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน มีทิวทัศน์สวยงาม

ด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี เป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 200 ปี วิถีชีวิตอาชีพของคนในชุมชนผูกพันกับการเก็บเหมี้ยง หยุดเก็บเหมี้ยงทุกวันพระ มีตำรายาโบราณที่บันทึกบนกระดาษพับสาที่เขียนเป็นภาษาล้านนา ประเพณีแห่โคมสาย การฟ้อนเจิง เทศกาลดอกเสี้ยวบาน

ด้านทรัพยากรมนุษย์ คนในชุมชนมีอัธยาศัยไมตรี แขนงนำชุมชนเข้มแข็ง มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหมอเมือง (สมุนไพร) กลุ่มต่าง ๆ มีความเข้มแข็ง เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มสหกรณ์ผู้ใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ

จุดด้อย การประกอบอาชีพทำสวนเหมี้ยง ทำได้เพียง 7 เดือนในรอบปี อีก 5 เดือน จะว่างงาน สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสูงไม่สามารถทำนาได้ ต้องซื้อข้าวจากภายนอก การคมนาคมติดต่อกับภายนอกค่อนข้างลำบาก รายได้หลักของชุมชนจากการขายเหมี้ยงอย่างเดียว เครื่องอุปโภคบริโภคต้องซื้อจากภายนอกทั้งหมด

โอกาส สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก คือ กระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อศึกษาวัฒนธรรม วิถีชีวิตของท้องถิ่น ตลอดจนที่พักผ่อน และการผจญภัย โดยพักค้างคืนกับชาวบ้านหรือที่เรียกกันว่า โฮมสเตย์ (Home Stay) ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

อุปสรรค การติดต่อสื่อสารกับภายนอกยากลำบาก ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์

3. นำผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนไปใช้ประโยชน์ในการเชื่อมโยงสู่งานอาชีพ

จากตัวอย่างการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนบ้านป่าเหมี้ยง สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่การสร้างอาชีพใหม่คือ อาชีพโฮมสเตย์ (Home Stay) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถเสริมสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน และเป็นอาชีพที่จัดอยู่ในกลุ่มอาชีพด้านการบริหารจัดการและการบริการ ซึ่งเป็นหนึ่งใน 5 กลุ่มอาชีพ ตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ 1) เกษตรกรรม 2) อุตสาหกรรม 3) พาณิชยกรรม 4) ความคิดสร้างสรรค์ และ 5) การบริหารจัดการและการบริการ

กิจกรรมเสริม

ให้ผู้เรียนบอกศักยภาพชุมชนของตนเองที่เห็นว่าสามารถเชื่อมโยงไปสู่การประกอบอาชีพได้ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

.....

บทที่ 2

ประวัติศาสตร์ชาติไทย

สาระสำคัญ

ชาติไทยมีบรรพบุรุษที่เสียสละเลือดเนื้อเพื่อสร้างอาณาจักรให้คนไทยได้มีที่อยู่อาศัย มีที่ทำกินอุดมสมบูรณ์และมีศักดิ์ศรีของความเป็นชาติไทยถึงปัจจุบัน นาน 700 ปี โดยมีพระมหากษัตริย์ที่มีความปรีชาชาญ ทั้งด้านการรบ การปกครอง และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่คนไทยทุกคนต้องตระหนัก และร่วมกันรักษาประเทศชาติให้อยู่อย่างมั่นคง ร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ได้
2. ระบุสภาพความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ได้
3. เกิดความตระหนักและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไปประยุกต์ให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงกับสภาพชุมชน สังคมและความมั่นคงของประเทศชาติได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1	ความหมายความสำคัญของประวัติศาสตร์
เรื่องที่ 2	ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย
เรื่องที่ 3	ประวัติและผลงานของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องและสร้างความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง

เรื่องที่ 1 ความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์

ความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์

ความหมาย

ประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องราวหรือประสบการณ์ในอดีตที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ ทั้งเรื่องราวที่เกี่ยวกับแนวคิด พฤติกรรม สิ่งประดิษฐ์ มีวิวัฒนาการที่มาจากประวัติศาสตร์ได้ศึกษาค้นคว้าให้รู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

ตัวอย่าง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับแนวความคิดของคนในอดีต เช่น การฝังศพของคนจีนที่มีการฝังคนเป็นไปพร้อมกับคนตาย เพราะเชื่อว่าผู้ตายจะมีคนคอยรับใช้หลังการตาย การขุดค้นพบบริเวณที่ฝังศพของคนโบราณมักพบอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ใกล้บริเวณนั้น ๆ เพราะเกิดจากความเชื่อว่าผู้ตายจะได้มีของใช้ เป็นต้น

ตัวอย่าง ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรม เช่น ในสมัยยุคดึกดำบรรพ์ที่พบว่า คนสมัยนั้นยังชีพด้วยการล่าสัตว์เป็นอาหาร เพราะพบอาวุธสำหรับล่าสัตว์ในบริเวณที่เป็นที่อยู่อาศัยของคนสมัยนั้น

ตัวอย่าง ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์ เช่น อาวุธโบราณ เครื่องถ้วยชาม ภาพเขียนตามผนัง ที่เป็นการสะท้อนเรื่องราว วิถีชีวิตของคนสมัยต่าง ๆ

ประวัติศาสตร์

ความสำคัญของประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญมากกับชีวิตเราคนไทย นอกจากจะให้เราได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเองว่า ได้มีความเป็นอยู่มาอย่างไร และมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นบ้างในอดีต มีพัฒนาการ หรือวิวัฒนาการในแต่ละด้านมาอย่างไร ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ยังได้รับประโยชน์ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีเหตุ มีผล เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์ต้องคิด และหาหลักฐานเหตุผลประกอบ เพราะอธิบายสิ่งที่พบอย่างสมเหตุสมผล
2. เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ทั้งที่เป็นของประเทศไทยเรา หรือต่างประเทศได้
3. เป็นคนที่ละเอียดรอบคอบ เพราะการศึกษาประวัติศาสตร์ ต้องดูทุกรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นหลักฐานร่องรอยที่เป็นวัตถุ สภาพแวดล้อม หรือข้อมูลทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ก่อนที่จะสรุปว่าเกิดอะไรขึ้น
4. ทำให้มีความเข้าใจเพื่อนมนุษย์ เพราะจากการศึกษาเรื่องราวของชนชาติต่าง ๆ ทำให้รู้ และเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง
5. เป็นการถ่ายทอดความรู้ที่ได้ศึกษามาให้กับผู้ใกล้เคียงและคนรุ่นต่อไปได้ ทำให้ประวัติศาสตร์ไม่สูญหายไป

ข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์

หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีการจัดแบ่งเป็นหลายลักษณะ ดังนี้

1. หลักฐานตามแหล่งข้อมูล เช่น เอกสาร เทปบันทึก การสัมภาษณ์ วรรณกรรม
2. หลักฐานตามลักษณะการบันทึกข้อมูล เช่น การจารึก พงศาวดาร บันทึกส่วนตัว

จดหมายเหตุ สารานุกรม เงินตรา โบราณสถาน โบราณวัตถุ และอื่น ๆ

3. หลักฐานตามยุคสมัย เช่น ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ โครงกระดูก ซากโบราณสถาน เครื่องมือเครื่องใช้ ฯลฯ ยุคประวัติศาสตร์ เป็นสมัยที่มีการบันทึกเรื่องราวในหนังสือ แผ่นศิลา ดินเผา รวมถึงเรื่องราวที่มีการเล่าสืบต่อกันในรูปแบบของตำนาน ศิลปจารึก พงศาวดาร ฯลฯ

4. หลักฐานตามเจตนาของผู้เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ ทั้งที่โดยเจตนาที่จะบันทึกเรื่องราวไว้และที่ไม่มีเจตนาบันทึกไว้

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียน เขียนเล่าประวัติศาสตร์ จังหวัดที่ผู้เรียนอาศัยอยู่มีความยาวครึ่งหน้า (เขียนตัวบรรจง)

เรื่องที่ 2 ประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย

ประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย

สมัยก่อนกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี

ในการศึกษาประวัติศาสตร์ชนชาติไทย มีการศึกษากันและมีข้อสันนิษฐานที่ใกล้เคียงกัน คือ เดิมที่ได้อพยพมาจากแถบภูเขาอัลไต และอพยพเรื่อยมาจนถึงแหลมทองในปัจจุบัน “ในตอนกลางลุ่มแม่น้ำแยงซี เป็นที่ตั้งของอาณาจักรมiao ซึ่งนักประวัติศาสตร์ มiao ในสมัยนั้นคือชนชาติไทย พระเจ้าฝ่อปออง ซึ่งครองราชย์อยู่ระหว่าง พ.ศ. 310 ถึง 343 ว่าเป็นกษัตริย์ไทย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษานักวิชาการที่ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทย จะทำให้ทราบถึงการตั้งถิ่นฐานนับแต่เริ่มต้น การดำเนินชีวิต และการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาติไทย อย่างไรก็ตามได้มีข้อสันนิษฐานหรือแนวคิดต่าง ๆ ที่มีหลักฐานน่าเชื่อถือ มีผลให้การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ ชนชาติไทย สามารถสรุปแนวคิดที่เชื่อว่าชนชาติไทยอพยพมาจากบริเวณประเทศจีน และทางตอนเหนือของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สามารถแยกออกได้ดังนี้

1. แนวคิดที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอยู่บริเวณเทือกเขาอัลไต แนวคิดนี้เกิดจากข้อสันนิษฐานที่ว่าถิ่นกำเนิดของมนุษย์อยู่บริเวณตอนกลางของทวีปเอเชีย คือ ทางตอนใต้ของเทือกเขาอัลไต ซึ่งปัจจุบันอยู่ในประเทศมองโกเลีย

2. แนวคิดที่เชื่อว่าถิ่นกำเนิดของชนชาติไทยอยู่บริเวณทางตอนใต้ของจีนทางเหนือของภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตลอดจนถึงรัฐอัสสัมของอินเดีย

3. แนวคิดนี้เชื่อว่าคนไทยอาศัยอยู่กระจัดกระจายกันไป ตั้งแต่มณฑลกวางตุ้ง เรื่อยไปทางตะวันตก ในมณฑลกวางสี ยูนาน กุ้ยโจว เสฉวน ตลอดจนถึงรัฐอัสสัมของอินเดีย โดยอาศัยความเชื่อว่ามีผู้คนที่มีความภาษาและวัฒนธรรมคล้ายกับคนไทย อยู่ทางตอนใต้ของจีนเป็นจำนวนมากรวมทั้งพบหลักฐานจากบันทึกของจีนที่กล่าวถึงคนไทยสมัยแรก ๆ เป็นเวลา 2,000 ปีแล้ว

4. แนวคิดที่เชื่อว่าถิ่นเดิมของคนไทยอยู่ในบริเวณมณฑลเสฉวน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเสนอความเห็นไว้ว่าคนไทย น่าจะอยู่แถบดินแดนที่เบตติดต่อกับจีน (มณฑลเสฉวนปัจจุบัน) ประมาณ พ.ศ. 500 ถูกจีนรุกรานจึงอพยพมาอยู่ที่ยูนานทางตอนใต้ของจีนแล้วกระจายไปตั้งถิ่นฐานของบริเวณเงี้ยวฉาน ลีบสองจุไท ล้านนา ล้านช้าง

ในการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของชนชาติไทย ยังมีข้อสันนิษฐานที่ต่างกันออกไป แต่อย่างไรก็ตามชนชาติมีการตั้งถิ่นฐานในแหลมมลายูถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นดินแดนที่เราคนไทยได้ใช้เป็นที่อยู่ทำกินสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน

ที่มา ณรงค์ พ่วงพิศ (บรรณาธิการ) หนังสือเรียนสังคมศึกษา, ประวัติศาสตร์ไทย รายวิชา ส 028 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานในดินแดนประเทศไทย กรุงเทพฯ:

กิจกรรมที่ 1

1. จากข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับความเป็นมาของชนชาติไทยที่เชื่อว่ามาจากทางตอนใต้ของประเทศไทย มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ใด ที่จะสะท้อนให้เชื่อได้บ้าง อธิบายมาพอเข้าใจ
2. ผู้เรียนที่ศึกษาความเป็นมาของชนชาติไทยมีความเหมือน หรือต่างออกไปให้สรุปมา 1 - 2 หน้า เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
3. ให้ผู้เรียนศึกษาความเป็นมาของชุมชนที่อาศัยอยู่ พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย

อาณาจักรต่าง ๆ ของไทย

สมัยก่อนกรุงสุโขทัย

รัชญา ไชยา (http://sukhothai.go.th/history/hist_01.htm) ได้เรียบเรียงเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชาติไทย สมัยก่อนตั้งกรุงสุโขทัยไว้ ดังนี้

คำว่าไทย เป็นชื่อรวมของชนเผ่ามองโกล ซึ่งแบ่งแยกออกเป็นหลายสาขา เช่น ไทยอาหมในแคว้น อัสสัม ไทยใหญ่ ไทยน้อย ไทยไท ในแคว้นตั้งเกี่ย อุปนิสัยปกติมักเอื้อเพื่อแผ้ว รักสันติและความเป็นอิสระ

ความเจริญของชนชาติไทยนี้ สันนิษฐานว่า มีอายุไล่เลี่ยกันมากกับความเจริญของชาวอียิปต์ บาบิโลเนีย และอัสสิเรียโบราณ ไทยเป็นชาติที่มีความเจริญมาก่อนจีนและก่อนชาวยุโรป ซึ่งขณะนั้นยังเป็นพวกอนารยชน อยู่เป็นระยะเวลา ประมาณ 5,000-6,000 ปีที่แล้ว ที่ชนชาติไทยได้เคยมีที่ทำกินเป็นหลักฐาน มีการปกครอง เป็นปึกแผ่นและมีระเบียบแบบแผนอยู่ ณ ดินแดนซึ่งเป็นประเทศจีนในปัจจุบัน

เมื่อประมาณ 3,500 ปี ก่อนพุทธศักราช ชนชาติไทยได้อพยพข้ามเทือกเขาเทียนชาน เดินทางมา จนถึงที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ ณ บริเวณต้นแม่น้ำฮวงโห และแม่น้ำแยงซีเกียงและได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ บริเวณ ที่แห่งนั้นแล้วเลิกอาชีพเลี้ยงสัตว์แต่เดิม เปลี่ยนมาเป็นทำการกสิกรรม ความเจริญ ก็ยิ่งทวีมากขึ้น มีการปกครองเป็นปึกแผ่นและได้ขยายที่ทำกินออกไปทางทิศตะวันออกตามลำน้ำ

ในขณะที่ชนชาติไทยมีความเป็นปึกแผ่นอยู่ ณ ดินแดนและมีความเจริญดังกล่าว ชนชาติจีนยังคงเป็น พวกเลี้ยงสัตว์ ที่เร่ร่อนพเนจรอยู่ตามแถบทะเลสาบแคสเปียน ต่อมาเมื่อประมาณกว่าหนึ่งพันปีที่ไทยอพยพ เข้ามาอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเรียวร้อยแล้วชนชาติจีนจึงได้อพยพเข้ามาอยู่ในลุ่มน้ำดังกล่าวนี้บ้าง และได้พบว่า

ชนชาติไทยได้ครอบครองและมีความเจริญอยู่ก่อนแล้ว ในระหว่างระยะเวลานั้น เราเรียกว่าอัยลาว หรือพวก มุง ประกอบกันขึ้นเป็นอาณาจักรใหญ่ถึง 3 อาณาจักร คือ

อาณาจักรลุง ตั้งอยู่ทางตอนเหนือบริเวณต้นแม่น้ำเหลือง (หวงโห)

อาณาจักรปา ตั้งอยู่ทางใต้ลงมาบริเวณพื้นที่ทางเหนือของมณฑลเสฉวน อาณาจักรปา จัดว่าเป็นอาณาจักรที่สำคัญกว่าอาณาจักรอื่น

อาณาจักรเจียว ตั้งอยู่ทางตอนกลางของกลุ่มแม่น้ำแยงซีเกียง

ทั้งสามอาณาจักรนี้ มีความเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ ประชากรก็เพิ่มมากขึ้น จึงได้แผ่ขยาย อาณาเขตออกมาทางทิศตะวันออก โดยมีแม่น้ำแยงซีเกียงเป็นแกนหลัก

จากความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ถิ่นที่อยู่ใหม่ มีอิทธิพลทำให้เปลี่ยนแปลงอุปนิสัยเดิมตั้งแต่ ครั้งยังทำการเลี้ยงสัตว์ที่โหดเหี้ยม และชอบรุกราน มาเป็นชนชาติที่มีใจกว้างขวาง รักสงบพอใจความสันติ อันเป็นอุปนิสัยที่เป็นมรดกตกทอดมาถึงไทยรุ่นหลังต่อมา

เหตุที่ชนชาติจีนเข้ามารู้จักชนชาติไทยเป็นครั้งแรก

เมื่อแหล่งทำมาหากินทางแถบทะเลสาบแคสเปียน เกิดอัตรัด ชาติแคลน ทำให้ชนชาติจีนต้องอพยพ เคลื่อนย้ายมาทางทิศตะวันออก เมื่อประมาณ 2,500 ปี ก่อนพุทธศักราช ชนชาติจีนได้อพยพข้ามเทือกเขา เทียนชาน ที่ราบสูงโกบี จนมาถึงลุ่มแม่น้ำไหว จึงได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่นั้น และมีความเจริญขึ้นตามลำดับ ปรากฏมีปฐมกษัตริย์ของจีนชื่อ ฟู่ฮี้ ได้มีการสืบวงศ์กษัตริย์กันต่อมา แต่ขณะนั้นจีนกับไทยยังไม่รู้จักกัน ล่วงมาจนถึงสมัยพระเจ้าอู่ จีนกับไทยจึงได้รู้จักกันครั้งแรก โดยมีสาเหตุมาจากที่พระเจ้าอู่ ได้มีรับสั่งให้มีการ สำนวญพระราชอาณาเขตขึ้น ชาวจีนจึงได้มารู้จักชาวไทย ได้เห็นความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอัยลาว จึงยกย่องนับถือถึงกับให้สมญาอาณาจักรอัยลาวว่า อาณาจักรไต้ ซึ่งมีความหมายว่าอาณาจักรใหญ่ สันนิษฐานว่า เป็นสมัยแรกที่จีนกับไทยได้แลกเปลี่ยนสัมพันธไมตรีต่อกัน

อาณาจักรอัยลาวถูกรุกราน

เมื่อประมาณ 390 ปี ก่อนพุทธศักราช พวกจีนได้ถูกชนชาติตาดรุกราน พวกตาดได้ล่วงเลยเข้ามา รุกรานถึงอาณาจักรอัยลาวด้วย อาณาจักรลุงซึ่งอยู่ทางเหนือ ต้องประสบภัยสงครามอย่างร้ายแรง ในที่สุด ก็ต้องทิ้งถิ่นฐานเดิม อพยพลงมาจากนครปา ซึ่งอยู่ทางใต้ ปล່อยให้พวกตาดเข้าครอบครองนครลุง ซึ่งมี อาณาจักรเขตประชิดติดแดนจีน ฝ่ายอาณาจักรจีนในเวลาต่อมาเกิดการจลาจล พวกราชบุรพาทันอพยพหนี ภัยสงคราม เข้ามาในนครปาเป็นครั้งแรก เมื่ออพยพมาอยู่กันมากเข้า ก็มาเบียดเบียนชนชาติไทยในการครองชีพ ชนชาติไทยทนการเบียดเบียนไม่ได้ จึงได้อพยพจากนครปามาหาที่ทำกินใหม่ทางใต้ครั้งใหญ่เมื่อประมาณ 50 ปี ก่อนพุทธศักราช แต่อาณาจักรอัยลาวก็ยังคงอยู่จนถึงประมาณ พ.ศ. 175 อาณาจักรจีนเกิดมีแคว้น หนึ่ง คือ แคว้นจิน มีอำนาจขึ้นแล้วใช้แสนยานุภาพเข้ารุกรานอาณาจักรอัยลาว นับเป็นครั้งแรกที่ไทยกับจีน ได้รับความพองกัน ในที่สุดชนชาติไทยก็เสียนครปาให้แก่จีน เมื่อ พ.ศ.205 ผลของสงครามทำให้ชาวนครปาที่ยัง ตกค้างอยู่ในถิ่นเดิม อพยพเข้ามาหาพวกเดียวกันที่อาณาจักรเจียว ซึ่งขณะนั้นยังเป็นอิสระอยู่ไม่ได้อยู่ใน

อำนาจของจีน แต่ฝ่ายจีนยังคงรุกรานลงทางใต้สู่อาณาจักรเงี้ยวต่อไป ในที่สุดชนชาติไทยก็เสียอาณาจักรเงี้ยวให้แก่พระเจ้าจิ้นซีฮ่องเต้ เมื่อปี พ.ศ. 328

อาณาจักรเพงาย

ตั้งแต่ พ.ศ. 400 – 621 เมื่ออาณาจักรอ้ายลาวถูกรุกรานจากจีน ทั้งวิธีรุกเงี้ยวและรุกรานแบบเปิดเผยโดยใช้แสนยานุภาพ จนชนชาติไทยอ้ายลาวสิ้นอิสรภาพ จึงได้อพยพอีกครั้งใหญ่ แยกย้ายกันไปหลายทิศหลายทาง เพื่อหาถิ่นอยู่ใหม่ ได้เข้ามาในแถบลุ่มแม่น้ำสาละวิน ลุ่มแม่น้ำอิรวดี บางพวกก็ไปถึงแคว้นอัสสัม บางพวกไปยังแคว้นตังเกี๋ย เรียกว่า ไทยแกว บางพวกเข้าไปอยู่ที่แคว้นฮุนหน่า พวกนี้มีจำนวนค่อนข้างมาก ในที่สุดได้ตั้งอาณาจักรขึ้น เมื่อ พ.ศ. 400 เรียกว่า อาณาจักรเพงาย

ในสมัยพระเจ้าขุนเมืองได้มีการรบระหว่างไทยกับจีนหลายครั้งผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ สาเหตุที่รบกันเนื่องจากว่า ทางอาณาจักรจีน พระเจ้าวุตี้ เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและได้จัดสมณทูตให้ไปสืบสวนพระพุทธศาสนาที่ประเทศอินเดีย แต่การเดินทางของสมณทูตต้องผ่านเข้ามาในอาณาจักรเพงาย พ่อขุนเมืองไม่ไว้ใจจึงขัดขวาง ทำให้กษัตริย์จีนขัดเคืองจึงส่งกองทัพมารบ ผลที่สุดชาวเพงายต้องพ่ายแพ้ เมื่อ พ.ศ. 456

ต่อมาอาณาจักรจีนเกิดการจลาจล ชาวนครเพงายจึงได้โอกาสแข็งเมือง ตั้งตนเป็นอิสระ จนถึง พ.ศ. 621 ฝ่ายจีนได้รวมกันเป็นปึกแผ่นและมีกำลังเข้มแข็ง ได้ยกกองทัพมารุกรานไทย สาเหตุของสงครามเนื่องจากพระเจ้ามิ่งตี้ กษัตริย์จีนได้วางแผนการขยายอาณาเขต โดยใช้ศาสนาเป็นเครื่องมือ โดยได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังประเทศใกล้เคียง สำหรับนครเพงายนั้น เมื่อพระพุทธศาสนาแผ่ไปถึงพ่อขุนลิ่วเมา ซึ่งเป็นหัวหน้าก็เลื่อมใส ชาวนครเพงายโดยทั่วไปก็ยอมรับนับถือเป็นศาสนาประจำชาติ ด้วยต่างก็ประจักษ์ในคุณค่าของพระธรรมอันวิเศษยอดเยี่ยม นับว่าสมัยนี้เป็นสมัยสำคัญที่พระพุทธศาสนาได้แผ่เข้ามาถึงอาณาจักรไทย คือ เมื่อประมาณ พ.ศ. 612 เมื่อเป็นเช่นนั้นฝ่ายจีนจึงถือว่าไทยต้องเป็นเมืองขึ้นของจีนด้วย จึงได้ส่งขุนนางเข้ามาควบคุมการปกครองนครเพงาย เมื่อทางไทยไม่ยอมจึงเกิดผิดใจกัน ฝ่ายจีนได้กรีธาทัพใหญ่เข้าโจมตีนครเพงาย นครเพงายจึงเสียอิสรภาพ เมื่อ พ.ศ. 621

อาณาจักรน่านเจ้า (พ.ศ. 1193 – 1823)

หลังจากนครเพงายเสียแก่จีนแล้ว ก็ได้มีการอพยพครั้งใหญ่กันอีกครั้งหนึ่ง ลงมาทางทิศใต้และทางทิศตะวันตก ส่วนใหญ่มักเข้ามาตั้งอยู่ตามลุ่มแม่น้ำ ในเวลาต่อมาได้เกิดมีเมืองใหญ่ขึ้นถึง 6 เมือง ทั้ง 6 เมืองต่างเป็นอิสระแก่กัน ประกอบกับในห้วงเวลานั้นกษัตริย์จีนกำลังเสื่อมโทรม แดกแยกออกเป็นสามก๊ก ก๊กของเล่าปี่อันมีขงเบ้งเป็นผู้นำ ได้เคยยกมาปราบปรามนครอิสระของไทย ซึ่งมีเบ้งเฮกเป็นหัวหน้าได้สำเร็จ ชาวไทยกลุ่มนี้จึงต้องอพยพหนีภัยจากจีน

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 850 พวกตาดได้ยกกำลังเข้ารุกราน อาณาจักรจีนทางตอนเหนือ เมื่อตีได้แล้วก็ตั้งตนขึ้นเป็นกษัตริย์ทางเหนือมีปักกิ่งเป็นเมืองหลวง ส่วนอาณาจักรทางใต้ กษัตริย์เชื้อสายจีนก็ครองอยู่ที่เมืองนำกิง ทั้งสองพวกได้รบพุ่งกันเพื่อแย่งชิงความเป็นใหญ่ ทำให้เกิดการจลาจลไปทั่วอาณาจักร ผลแห่งการจลาจลครั้งนั้น ทำให้นครอิสระทั้ง 6 ของไทย คือ ซีล่ง ม่งเส ล่างกง มุ่งชุย เอี้ยแซ และเท่งเซียง กลับคืนเป็นเอกราช

นครม่งเส นับว่าเป็นนครสำคัญ เป็นนครที่ใหญ่กว่านครอื่น ๆ และตั้งอยู่ต่ำกว่านครอื่น ๆ จึงมีฐานะมั่นคงกว่านครอื่น ๆ ประกอบกับมีกษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถและเข้มแข็ง คือ พระเจ้าสินุโล พระองค์ได้รวบรวมนครรัฐทั้ง 6 เข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันรวมเรียกว่า อาณาจักรม่งเส หรือหนองแส จากนั้นพระองค์ได้วางระเบียบการปกครองอาณาจักรอย่างแน่นแฟ้น พระองค์ได้ดำเนินนโยบายผูกมิตรกับจีน เพื่อป้องกันการรุกราน เนื่องจากในระยะนั้นไทยกำลังอยู่ในห้วงเวลาสร้างตัวจนมีอำนาจ เป็นอาณาจักรใหญ่ที่มีอาณาเขตประชิดติดกับจีน ทางฝ่ายจีนเรียกอณาจักรนี้ว่า อาณาจักรน่านเจ้า

แม้ว่าอาณาจักรน่านเจ้าจะสิ้นรัชสมัย พระเจ้าสินุโลไปแล้วก็ตาม พระราชโอรสของพระองค์ซึ่งสืบราชสมบัติ ต่อมาก็ทรงพระปรีชาสามารถ นั่นคือ พระเจ้าฟีล่อเก๊ะ พระองค์ ได้ทำให้อาณาจักรน่านเจ้าเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม อาณาเขตก็กว้างขวางมากขึ้นกว่าเก่า งานชิ้นสำคัญของพระองค์อย่างหนึ่งก็คือ การรวบรวมนครไทยอิสระ 5 นคร เข้าด้วยกันและการเป็นสัมพันธมิตรกับจีน

ในสมัยนี้อาณาจักรน่านเจ้า ทิศเหนือจรดมณฑลฮุนหน่า ทิศใต้จรดมณฑลยูนนาน ทิศตะวันตกจรดทิเบต และพม่า และทิศตะวันออกจรดมณฑลกว๋างไส บรรดาอาณาจักรใกล้เคียงต่างพากันหวั่นเกรง และยอมอ่อนน้อมต่ออาณาจักรน่านเจ้าโดยทั่วหน้ากัน พระเจ้าฟีล่อเก๊ะ มีอุปนิสัยเป็นนักรบ จึงโปรดการสงครามปรากฏว่าครั้งหนึ่ง พระองค์เสด็จเป็นจอมทัพไปช่วยจีนรบกับชาวอาหรับ ที่มณฑลซินเกียง และพระองค์ได้รับชัยชนะอย่างงดงาม ทางกษัตริย์จีนถึงกับยกย่องให้สมญานามพระองค์ว่ายูนานอ่อง พระองค์เป็นกษัตริย์ที่เห็นการณ์ไกล มีนโยบายในการแผ่อณาเขตที่ฉลาดสุขุมคัมภีรภาพ วิธีการของพระองค์ คือ ส่งพระราชโอรสให้แยกย้ายกันไปตั้งบ้านเมืองขึ้นใหม่ทางทิศใต้และทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บริเวณหลวงพระบาง ตั้งเกียสิบสองปันนา สิบสองจุไทย (เจ้าไทย) หัวพันทั้งห้าทั้งหก กาลต่อมาปรากฏว่าโอรสองค์หนึ่งได้ไปสร้างเมืองชื่อว่า โยนกนคร ขึ้นทางใต้ เมืองต่าง ๆ ของโอรสเหล่านี้ต่างก็เป็นอิสระแก่กัน เมื่อสิ้นสมัยพระเจ้าฟีล่อเก๊ะ (พ.ศ. 1289) พระเจ้าโก๊ะล่อฝง ผู้เป็นราชโอรสได้ครองราชย์สืบต่อมา และได้ดำเนินนโยบายเป็นไมตรีกับจีนตลอดมา จนถึง พ.ศ.1293 จึงมีสาเหตุขัดเคืองใจกันขึ้น มูลเหตุเนื่องจากว่า เจ้าเมืองฮุนหน่าได้แสดงความประพฤติดูหมิ่นพระองค์ พระองค์จึงขัดเคืองพระทัย ถึงขั้นยกกองทัพไปตีได้เมืองฮุนหน่า และหัวเมืองใหญ่น้อยอื่น ๆ อีก 32 หัวเมือง แม้ว่าทางฝ่ายจีนจะพยายามโจมตีกลับคืนหลายครั้งก็ไม่สำเร็จ ในที่สุดฝ่ายจีนก็เซ็ดขยาย และเลิกรบไปเอง ในขณะที่ไทยทำสงครามกับจีน ไทยก็ได้ทำการผูกมิตรกับทิเบต เพื่อหวังกำลังรบและเป็นการป้องกันอันตรายจากด้านทิเบต

เมื่อสิ้นสมัยพระเจ้าโก๊ะล่อฝง ราชันดดา คือ เจ้าอ้ายเมืองสูง (อีหมาซุน) ได้ขึ้นครองราชย์สืบต่อมา มีเหตุการณ์ในตอนต้นรัชกาล คือ ไทยกับทิเบตเป็นไมตรีกัน และได้รวมกำลังกันไปตีแคว้นเสฉวนของจีน แต่ไม่เป็นผลสำเร็จ ในเวลาต่อมา ทิเบตถูกรุกรานและได้ขอกำลังจากไทยไปช่วยหลายครั้ง จนฝ่ายไทยไม่พอใจ ประจวบกันในเวลาต่อมา ทางจีนได้แต่งตั้งทูตมาขอเป็นไมตรีกับไทย เจ้าอ้ายเมืองสูงจึงคิดที่จะเป็นไมตรีกับจีน เมื่อทางทิเบตทราบระแคะระคายเข้าก็ไม่พอใจ จึงคิดอุบายหักหลังไทย แต่ฝ่ายไทยโหว่ทัน จึงสวมรอยเข้าโจมตีทิเบตย่อยยับ ตีได้หัวเมืองทิเบต 16 แห่ง ทำให้ทิเบตเซ็ดขยายฝีมือของไทยนับตั้งแต่นั้นมา

ในเวลาต่อมากษัตริย์น่านเจ้าในสมัยหลังอ่อนแอ และไม่มีนิสัยเป็นนักรบ ดังปรากฏในตามบันทึกของฝ่ายจีนว่า ในสมัยที่พระเจ้าฟ้า ขึ้นครองราชย์ เมื่อปี พ.ศ. 1420 นั้น ได้มีพระราชสาสน์ไปถึงอาณาจักรจีน

ชวนให้เป็นมิตรกัน ทางฝ่ายจีนก็ตกลง เพราะยังเกรงในฝีมือ และความเข้มแข็งของไทยอยู่ แต่กระนั้นก็ไม่ละความพยายามที่จะหาโอกาสรุกรานอาณาจักรน่านเจ้า ปรากฏว่า พระเจ้าแผ่นดินจีนได้ส่งราชธิดา หางงฝ่า ให้มาอภิเษกสมรสกับพระเจ้าฟ้า เพื่อหาโอกาสรุกรานในเวลาต่อมา โดยได้พยายามผันแปรชนบทรณนิยม ประเพณีในราชสำนัก ให้มีแบบแผนไปทางจีนทีละน้อย ๆ ดังนั้น ราชภูม่านเจ้าก็พากันนิยมตาม จนในที่สุด อาณาจักรน่านเจ้าก็มีลักษณะคล้ายกับอาณาจักรจีน แม้ว่าสิ้นสมัยพระเจ้าฟ้า กษัตริย์น่านเจ้าองค์หลัง ๆ ก็คงปฏิบัติตามรอยเดิมประชาชนชาวจีนก็เข้ามาปะปนอยู่ด้วยมาก แม้กษัตริย์เองก็มีสายโลหิตจากทางจีนปะปนอยู่ด้วยแทนทุกองค์ จึงก่อให้เกิดความเสื่อม ความอ่อนแอขึ้นภายในมีการแย่งชิงราชสมบัติกันในบางครั้ง จนในที่สุดเกิดการแตกแยกในอาณาจักรน่านเจ้า ความเสื่อมได้ดำเนินต่อไปตามลำดับจนถึงปี พ.ศ. 1823 ก็สิ้นสุดลงด้วยการโจมตีของกุบไลข่าน กษัตริย์แห่งราชอาณาจักรจีน อาณาจักรน่านเจ้าดับลงในครั้งนั้น

ชนชาติต่าง ๆ ในแหลมสุวรรณภูมิก่อนที่ไทยจะอพยพมาอยู่

ชนชาติดั้งเดิม และมีความเจริญน้อยที่สุดก็คือพวก นิโกรอิด ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพวกเงาะ เช่น เซม้ง ซาไก ปัจจุบันชนชาติเหล่านี้มีเหลืออยู่น้อยเต็มที แถวปากซีไตอาจมีเหลืออยู่บ้าง ในเวลาต่อมาชนชาติที่มีอารยธรรมสูงกว่า เช่น มอญ ขอม ละว้า ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ขอม มีถิ่นฐานทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแหลมสุวรรณภูมิ ในบริเวณแม่น้ำโขงตอนใต้และทะเลสาบเขมร

ลาวหรือละว้า มีถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นดินแดนตอนกลางระหว่างขอมและมอญ

มอญ มีถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำอิรวดี

ทั้งสามชาตินี้มีความละม้ายคล้ายคลึงกันมาก ตั้งแต่รูปร่าง หน้าตา ภาษา และขนบธรรมเนียม ประเพณีสันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นชนชาติเดียวกันมาแต่เดิม

อาณาจักรละว้า เมื่อประมาณ พ.ศ. 700 ชนชาติละว้า ซึ่งเข้าครอบครองถิ่นเจ้าพระยา ได้ตั้งอาณาจักรใหญ่ขึ้นสามอาณาจักร คือ

อาณาจักรทวารวดี มีอาณาเขตประมาณตั้งแต่ราชบุรี ถึงพิษณุโลก มีนครปฐมเป็นเมืองหลวง

อาณาจักรโยนกหรือยาง เป็นอาณาจักรทางเหนือในเขตพื้นที่เชียงใหม่ และเชียงแสนมีเงินยางเป็นเมืองหลวง

อาณาจักรโคตรบูรณ มีอาณาเขตตั้งแต่นครราชสีมาถึงอุดรธานี มีนครพนมเป็นเมืองหลวง

อาณาจักรที่นำมาเผยแพร่ แหลมสุวรรณภูมิได้เป็นศูนย์กลางการค้าของจีน และอินเดียมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นดินแดนแห่งอารยธรรมผสม ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของบริเวณนี้ เป็นเหตุดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาอาศัย และติดต่อค้าขาย นับตั้งแต่ พ.ศ. 300 เป็นต้นมา ได้มีชาวอินเดียมาอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นจำนวนมากขึ้นตามลำดับ รวมทั้งพวกที่หนีภัยสงครามทางอินเดียตอนใต้ ซึ่งพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งแคว้นโกศลได้กรีธาทัพไปตีแคว้นกสิงคราชภูร์ ชาวพื้นเมืองอินเดียตอนใต้ จึงอพยพเข้ามาอยู่ที่พม่า ตลอดถึงพื้นที่ทั่วไปในแหลมมลายูและอินโดจีน อาศัยที่พวกเหล่านี้มีความเจริญอยู่แล้ว จึงได้นำเอาวิชาความรู้และความเจริญต่าง ๆ มาเผยแพร่ คือ

ศาสนาพุทธ พระพุทธศาสนา ซึ่งเหมาะสมในทางอบรมจิตใจ ให้ความสว่างกระจ่างในเรื่องบาป คุณ โทษ สันนิษฐานว่า พุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่เป็นครั้งแรกโดยพระโสณะและพระอุตระในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดีย

ศาสนาพราหมณ์ มีความเหมาะสมในด้านการปกครอง ซึ่งต้องการความศักดิ์สิทธิ์และเด็ดขาด ศาสนานี้สอนให้เคารพในเทพเจ้าทั้งสาม คือ พระอิศวร พระพรหม และพระนารายณ์

นิติศาสตร์ ได้แก่ การปกครอง ได้วางแผนการปกครองหัวเมืองตลอดจนการตั้งมณฑลนามถวายแก่พระมหากษัตริย์และตั้งชื่อ

อักษรศาสตร์ พวกอินเดียตอนใต้ได้นำเอาตัวอักษรของตนเข้ามาเผยแผ่ ต่อมาภายหลังได้ดัดแปลงเป็นอักษรขอม และอักษรมอญ พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทย โดยดัดแปลงจากอักษรขอม เมื่อปี พ.ศ. 1823

ศิลปะศาสตร์ ได้แก่ ฝีมือในการก่อสร้าง แกะสลัก ก่อพระสถูปเจดีย์ และหล่อพระพุทธรูป

การแผ่อำนาจของขอมและพม่า

ประมาณปี พ.ศ. 601 โภกทัณญะ ซึ่งเป็นชาวอินเดียได้สมรสกับนางพญาขอม และต่อมาได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ครอบครองดินแดนของนางพญาขอม จัดการปกครองบ้านเมืองด้วย ความเรียบร้อย ทำนุบำรุงกิจการทหาร ทำให้ขอมเจริญขึ้นตามลำดับ มีอาณาเขตแผ่ขยายออกไปมากขึ้น ในที่สุดก็ได้ยกกำลังไปตีอาณาจักรโคตรบูรณ ซึ่งเป็นอาณาจักรที่อยู่ทางเหนือของละว้าไว้ได้ แล้วถือโอกาสเข้าตีอาณาจักรทวาราวดี

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 1600 กษัตริย์พม่าผู้มีความสามารถองค์หนึ่ง คือ พระเจ้าอโนธรมังช่อ ได้ยกกองทัพมาตีอาณาจักรมอญ เมื่อตีอาณาจักรมอญไว้ในอำนาจได้แล้ว ก็ยกทัพล่วงเลยเข้ามาตีอาณาจักรทวาราวดี และมีอำนาจครอบครองตลอดไปทั้งสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา อำนาจของขอมก็สูญสิ้นไป แต่เมื่อสิ้นสมัยพระเจ้าอโนธรมังช่อ อำนาจของพม่าในลุ่มน้ำเจ้าพระยาก็พลอยเสื่อมโทรมดับสูญไปด้วย เพราะกษัตริย์พม่าสมัยหลังเสื่อมความสามารถและมักแย่งชิงอำนาจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้แว่นแคว้นต่าง ๆ ที่เคยเป็นเมืองขึ้น ตั้งตัวเป็นอิสระได้อีก ในระหว่างนี้ พวกไทยจากบ้านเจ้า ได้อพยพเข้ามาอยู่ในดินแดนสุวรรณภูมิเป็นจำนวนมากขึ้น เมื่อพม่าเสื่อมอำนาจลง คนไทยเหล่านี้ก็เริ่มจัดการปกครองกันเองในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ฝ่ายขอมนั้นเมื่อเห็นพม่าทอดทิ้งแดนละว้าเสียแล้ว ก็หวนกลับมาจัดการปกครองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอีกวาระหนึ่ง โดยอ้างสิทธิแห่งการเป็นเจ้าของเดิม อย่างไรก็ตามอำนาจของขอมในเวลานั้นก็ซบเซาลงมาแล้ว แต่เนื่องจากชาวไทยที่อพยพเข้ามาอยู่ยังไม่มีอำนาจเต็มที่ ขอมจึงบังคับให้ชาวไทยส่งส่วยให้ขอม พวกคนไทยที่อยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ ไม่กล้าขัดขืน ยอมส่งส่วยให้แก่ขอมโดยดี จึงทำให้ขอมได้ใจและเริ่มขยายอำนาจขึ้นไปทางเหนือ ในการนี้เข้าใจว่าบางครั้งอาจต้องใช้กำลังกองทัพเข้าปราบปราม บรรดาเมืองที่ขัดขืนไม่ยอมส่งส่วย ขอมจึงสามารถแผ่อำนาจขึ้นไปจนถึงแคว้นโยนก

ส่วนแคว้นโยนกนั้น ถือตนว่าไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของขอมมาก่อน จึงไม่ยอมส่งส่วย ให้ตามที่ขอมบังคับ ขอมจึงใช้กำลังเข้าปราบปรามนครโยนกได้สำเร็จ พระเจ้าพังคราช กษัตริย์แห่งโยนก ลำดับที่ 43 ได้ถูกเนรเทศไปอยู่ที่เมืองเวียงสีทอง

แคว้นโยนกเชียงแสน (พ.ศ. 1661 – 1731)

ดังได้ทราบแล้วว่าโอรสของพระเจ้าฟ้างค์องค์หนึ่ง ชื่อพระเจ้าสิงหนวัติ ได้มาสร้างเมืองใหม่ขึ้นทางใต้ ชื่อเมืองโยนกนาคนคร เมืองดังกล่าวนี้อยู่ในเขตละโว้ หรือในแคว้นโยนก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1111 เป็นเมืองที่สง่างามของย่านนั้น ในเวลาต่อมาก็ได้รวบรวมเมืองที่อ่อนน้อม ตั้งขึ้นเป็นแคว้นชื่อโยนกเชียงแสน มีอาณาเขตทางทิศเหนือตลอดสิบสองปันนา ทางใต้จรดแคว้นหริภุญชัย มีกษัตริย์สืบเชื้อสายต่อเนื่องกันมาจนถึงสมัยพระเจ้าฟ้างค์ราชจึงได้เสียที่แก่ขอมดังกล่าวแล้ว

อย่างไรก็ตาม พระเจ้าฟ้างค์ราชตกอับอยู่ได้ไม่นานนัก ก็กลับเป็นเอกราชอีกครั้งหนึ่ง ด้วยพระปรีชาสามารถของพระโอรสองค์น้อย คือ พระเจ้าพรหม ซึ่งมีอุปนิสัยเป็นนักรบ และมีความกล้าหาญได้สร้างสมกำลังผู้คน ฝึกหัดทหารจนชำนาญ แล้วคิดต่อสู้กับขอม ไม่ยอมส่งส่วยให้ขอม เมื่อขอมยกกองทัพมาปราบปราม ก็ตีกองทัพขอมแตกพ่ายกลับไป และยังไม่แพ้อาณาเขตเลยเข้ามาในดินแดนขอมได้ถึงเมืองเสลียง และตลอดถึงลานนา ลานช้าง แล้วอัญเชิญพระราชบิดากลับไปครองโยนกนาคนครเดิม แล้วเปลี่ยนชื่อเมืองเสียใหม่ว่าชัยบุรี ส่วนพระองค์เองนั้น ลงมาสร้างเมืองใหม่ทางใต้ชื่อเมืองชัยปราการ ให้พระเชษฐา คือ เจ้าทุกขิตราช ดำรงตำแหน่งอุปราช นอกจากนั้นก็สร้างเมืองอื่น ๆ เช่น เมืองชัยนารายณ์ นครพางคำ ให้เจ้านายองค์อื่น ๆ ปกครอง

เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าฟ้างค์ราช พระเจ้าทุกขิตราช ก็ได้ขึ้นครองเมืองชัยบุรี ส่วนพระเจ้าพรหม และโอรสของพระองค์ก็ได้ครองเมืองชัยปราการ ต่อมาในสมัยนั้นขอมกำลังเสื่อมอำนาจจึงมิได้ยกกำลังมาปราบปราม ฝ่ายไทยนั้น แม้กำลังเป็นฝ่ายได้เปรียบ แต่ก็คงยังไม่มีกำลังมากพอที่จะแผ่ขยาย อาณาเขตลงมาทางใต้อีกได้ ดังนั้นอาณาเขตของไทยและขอมจึงประชิดกันเฉยอยู่

เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าพรหม กษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาอ่อนแอและหย่อนความสามารถ ซึ่งมีใช้แต่ที่นครชัยปราการเท่านั้น ความเสื่อมได้เป็นไปอย่างทั่วถึงกันยังนครอื่น ๆ เช่น ชัยบุรี ชัยนารายณ์ และนครพางคำ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 1731 เมื่อมอญกรีธาทัพใหญ่มารุกรานอาณาจักรขอมได้ชัยชนะแล้ว ก็ล่วงเลยเข้ามารุกรานอาณาจักรไทยเชียงแสน ขณะนั้นโอรสของพระเจ้าพรหม คือ พระเจ้าชัยศิริ ปกครองเมืองชัยปราการ ไม่สามารถต้านทานศึกมอญได้ จึงจำเป็นต้องเผาเมือง เพื่อมิให้พวกข้าศึกเข้าอาศัย แล้วพากันอพยพลงมาทางใต้ของดินแดนสุวรรณภูมิ จนกระทั่งมาถึงเมืองร้างแห่งหนึ่งในแขวงเมืองกำแพงเพชร ชื่อเมืองแปป ได้อาศัยอยู่ที่เมืองแปปอยู่ห้วงระยะเวลาหนึ่ง เห็นว่าชัยภูมิไม่สู้เหมาะเพราะอยู่ใกล้ขอม จึงได้อพยพลงมาทางใต้จนถึงเมืองนครปฐมจึงได้พักอาศัยอยู่ ณ ที่นั้น

ส่วนกองทัพมอญ หลังจากรุกรานเมืองชัยปราการแล้ว ก็ได้ยกล่วงเลยตลอดไปถึงเมืองอื่น ๆ ในแคว้นโยนกเชียงแสน จึงทำให้พระญาติของพระเจ้าชัยศิริ ซึ่งครองเมืองชัยบุรี ต้องอพยพหลบหนีเข้าศึกเช่นกัน ปรากฏว่าเมืองชัยบุรีนั้นเกิดน้ำท่วม บรรดาเมืองในแคว้นโยนกต่างก็ถูกทำลายลงหมดแล้ว พวกมอญเห็นว่าหากเข้าไปตั้งอยู่ก็อาจเสียแรง เสียเวลา และทรัพย์สินเงินทอง เพื่อที่จะสถาปนาขึ้นมาใหม่ ดังนั้นพวกมอญจึงยกกองทัพกลับ เป็นเหตุให้แคว้นนี้ว่างเปล่าขาดผู้ปกครองอยู่ห้วงระยะเวลาหนึ่ง

ในระหว่างที่ฝ่ายไทย กำลังระส่ำระสายอยู่นี้ เป็นโอกาสให้ขอมซึ่งมีราชธานีอุปราชอยู่ที่เมืองละโว้ ถือสิทธิ์เข้าครองแคว้นโยนก แล้วบังคับให้คนไทยที่ตกค้างอยู่นั้นให้ส่งส่วยให้แก่ขอม ความพินาศของแคว้น

โยนกครั้งนี้ ทำให้ชาวไทยต้องอพยพแยกย้ายกันลงมาเป็นสองสายคือ สายของพระเจ้าชัยศิริ อพยพลงมาทางใต้ และได้อาศัยอยู่ชั่วคราวที่เมืองแปดงิ้วแล้ว ส่วนสายพวกชัยบุรีได้แยกออกไปทางตะวันออกของสุโขทัย จนมาถึงเมืองนครไทยจึงได้เข้าไปตั้งอยู่ ณ เมืองนั้นด้วยเห็นว่าเป็นเมืองที่มีชัยภูมิเหมาะสมเพราะเป็นเมืองใหญ่ และตั้งอยู่สุดเขตของขอมทางเหนือ ผู้คนในเมืองนั้นส่วนใหญ่ก็เป็นชาวไทย อย่างไรก็ตามในชั้นแรกที่เข้ามาตั้งอยู่นั้น ก็คงต้องยอมขึ้นอยู่กับขอม ซึ่งขณะนั้นยังมีอำนาจอยู่

ในเวลาต่อมา เมื่อคนไทยอพยพลงมาจากน่านเจ้าเป็นจำนวนมาก ทำให้คนไทยมีกำลังผู้คนมากขึ้น ข้างฝ่ายอาณาจักรลานนาหรือโยนกนั้น เมื่อพระเจ้าชัยศิริทิ้งเมืองลงมาทางใต้ แล้วก็เป็นที่เห็นแดนแถบนั้นว่างผู้ปกครองอยู่ระยะหนึ่ง แต่ในระยะต่อมาชาวไทยก็ค้ำจองอพยพอยู่ในเขตนั้นก็ได้รับรวมตัวกัน ตั้งเป็นบ้านเมืองขึ้นหลายแห่งตั้งเป็นอิสระแก่กัน บรรดาหัวเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นก็นับว่าสำคัญ มีอยู่สามเมืองด้วยกัน คือ นครเงินยาง อยู่ทางเหนือ นครพะเยาอยู่ตอนกลาง และเมืองหริภุญไชย อยู่ลงมาทางใต้ ส่วนเมืองนครไทยนั้นด้วยเหตุที่ว่าที่ตั้งอยู่ปลายทางการอพยพ และอาศัยที่มีราชวงศ์เชื้อสายโยนกอพยพมาอยู่ที่เมืองนี้ จึงเป็นที่นิยมของชาวไทยมากกว่าพวกอื่น จึงได้รับยกย่องขึ้นเป็นพ่อเมืองที่ตั้งของเมืองนครไทยนั้นสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเมืองเดียวกันกับเมืองบางยาง ซึ่งเป็นเมืองใหญ่มีเมืองขึ้น และเจ้าเมืองมีฐานะเป็นพ่อขุน

เมื่อบรรดาชาวไทยเกิดความคิดที่จะสลัดแอกของขอมครั้งนี้ บุคคลสำคัญในการนี้ก็คือ พ่อขุนบางกลางหาว ซึ่งเป็นเจ้าเมืองบางยาง และพ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดได้รวมกำลังกันยกขึ้นไปโจมตีขอมจนได้เมืองสุโขทัยอันเป็นเมืองหน้าด่านของขอมไว้ได้ เมื่อปี พ.ศ. 1800 การมีชัยชนะของฝ่ายไทยในครั้งนี้นับว่าเป็นนิมิตหมายเบื้องต้น แห่งความเจริญรุ่งเรืองของชนชาติไทยและเป็นลางร้ายแห่งความเสื่อมโทรมของขอม เพราะนับแต่เวลานั้นเป็นต้นมา ขอมก็เสื่อมอำนาจลงทุกที จนในที่สุดก็สิ้นอำนาจไปจากดินแดนละแวกแต่ยังคงมีอำนาจปกครองเหนือลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนใต้

อาณาจักรสุโขทัย

กรุงสุโขทัย ตามตำนานกล่าวว่าพระยาพาลีราชเป็นผู้ตั้งเมืองสุโขทัยเมื่อ พ.ศ. 1043 และมีกษัตริย์ปกครองต่อกันมาหลายองค์ ถึงสมัยพระยาอภัย ขอมล้าพูนมารุกราน พระยาอภัยจึงหนีขอมไปจำศีลอยู่ที่เขาหลวงและไปได้สาวชาวป่าชื่อนางนาคเป็นชายา ต่อมาพระยาอภัยก็กลับสุโขทัยเพื่อครองเมืองตามเดิมและได้มอบผ้ากำพลกับพระอำมรงค์ไว้ให้นางนาคเป็นที่ระลึก เมื่อพระยาอภัยกลับไปแล้วนางนาคก็ได้กำเนิดบุตรชายแต่ไม่รู้จะเก็บลูกไว้ที่ไหน จึงทิ้งลูกไว้ที่เขาหลวงพร้อมผ้ากำพลและพระอำมรงค์ พรานป่าคนหนึ่งไปพบจึงเก็บมาเลี้ยง

ต่อมาพระยาอภัยเมื่อกลับไปครองเมืองดังเดิมแล้วก็ได้เกณฑ์ชาวบ้านไปช่วยกันสร้างปราสาท นายพรานถูกเกณฑ์ไปด้วย ระหว่างการก่อสร้างปราสาทนายพรานได้วางเด็กน้อยไว้ข้างปราสาทนั้น เมื่อแสงแดดส่องลูกเด็กน้อยยอดปราสาทก็โอนเอนมาบังร่มให้เด็กอย่างอัศจรรย์ พระอภัยมาดูพระกุมารพร้อมผ้ากำพลและพระอำมรงค์จึงได้ขอเด็กไปเป็นบุตร ตั้งชื่อให้ว่าอรุณกุมาร พระยาอภัยมีโอรสอีกองค์หนึ่งกับมเหสีใหม่ชื่อว่า ฤทธิกุมาร ต่อมาภายหลังได้ไปครองเมืองนครสวรรค์และมีนามใหม่ว่าพระลือ ส่วนอรุณกุมาร

ไปได้ริดาเมืองศรีสขนาลัยเป็นชายาจึงไปครองศรีสขนาลัยมีนามใหม่ว่า พระร่วงโรจนฤทธิ์ พร้อมทั้งย้ายเมืองหลวงจากสุโขทัยไปศรีสขนาลัย พระร่วงโรจนฤทธิ์ได้เสด็จไปเมืองจีนและได้พระสุทธิเทวีราชธิดากรุงจีนมาเป็นชายาอีกองค์หนึ่ง พร้อมทั้งได้นำช่างชาวจีนกลับมาตั้งเตาทำถ้วยชามที่ศรีสขนาลัย ซึ่งเรียกว่าเตาทุเรียง ครั้งถึงปี พ.ศ. 1560 ขอมมารุกรานศรีสขนาลัย มีขอมดำดินมาจะจับพระร่วงโรจนฤทธิ์ พระร่วงจึงสาบให้ขอมกลายเป็นหินอยู่ตรงนั้น

เมื่อขึ้นครองเมือง พระร่วงได้ย้ายเมืองหลวงจากศรีสขนาลัยมาที่สุโขทัย เมื่อสิ้นรัชกาลแล้ว พ่อขุนนาวนำถม ได้ปกครองสุโขทัยต่อมา และสุโขทัยก็ตกเป็นเมืองขึ้นของขอม พ่อขุนนาวนำถมและพ่อขุนศรีเมืองมานพยายามช่วยกันขับไล่ขอมจากสุโขทัยแต่ไม่สำเร็จ

ปี พ.ศ. 1800 พ่อขุนบางกลางหาวกับพ่อขุนผาเมืองสามารถขับไล่ขอมได้สำเร็จ พ่อขุนบางกลางหาวขึ้นเป็นกษัตริย์สุโขทัยทรงพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สุโขทัยเจริญรุ่งเรืองมากที่สุดในสมัยพ่อขุนรามคำแหงและสมัยพระยาสิทธิไทย สมัยพ่อขุนรามคำแหงนี้มีการเชิญพระสงฆ์จากนครศรีธรรมราชมาช่วยกันประดิษฐ์ลายสือไทยเป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัยเอง ซึ่งพัฒนาต่อมาเป็นหนังสือไทยในปัจจุบัน

พ.ศ. 1893 พระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนาอยุธยาเป็นราชธานีอีกแห่งหนึ่งของคนไทย แต่อยุธยากับสุโขทัยก็ไม่ได้เป็นศัตรูกัน

ในสมัยพระยาสิทธิไทยนั้นขุนหลวงพะงั่วแห่งอยุธยาได้มาร่วมมือกัน เพื่อเผยแพร่พุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองมีการนิมนต์พระสงฆ์มาช่วยรวบรวมพระธรรมวินัยที่กระจัดกระจายเพราะศึกสงครามและให้คณะสงฆ์ร่วมกันร่างไตรภูมิพระร่วงเพื่อใช้สอนพุทธบริษัทให้ทำความดี ในสมัยพระยาสิทธิไทยนี้ได้มีการสร้างพระพุทธรูปสำคัญของไทยสามองค์ คือ พระพุทธชินราช พระพุทธชินสีห์ และพระศากยมุนี

ยุคหลังพระยาสิทธิ อาณาจักรสุโขทัยอ่อนแอลง ในที่สุดจึงถูกผนวกรวมเป็นอาณาจักรเดียวกับอยุธยา เมื่ออยุธยาเสียกรุงแก่พม่าครั้งที่ 2 เมืองสุโขทัยก็ยิ่งเสื่อมลง พลเมืองสุโขทัยส่วนใหญ่อพยพหนีสงคราม

เมื่อตั้งกรุงธนบุรี สุโขทัยก็ถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ด้วย โดยไปตั้งเมืองอยู่ที่บ้านธานีริมแม่น้ำยม ต่อมาก็ถูกยกฐานะเป็นอำเภอรานีขึ้นอยู่กับจังหวัดสวรรคโลก พ.ศ. 2475 เปลี่ยนชื่ออำเภอรานีเป็นอำเภอสุโขทัยธานีและ พ.ศ. 2482 ยุบจังหวัดสวรรคโลกเป็นอำเภอ และยกฐานะอำเภอสุโขทัยธานีขึ้นเป็นจังหวัดสุโขทัยแทน

การก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัย

การก่อตั้งอาณาจักรสุโขทัยเท่าที่ปรากฏหลักฐานแว่นแคว้น สุโขทัยได้ก่อตั้งขึ้นในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 18 โดยศูนย์กลางอำนาจของสุโขทัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำน่าน ต่อมาจึงได้ขยายตัวไปทางด้านตะวันตกบริเวณลุ่มแม่น้ำปิงและทิศตะวันออกบริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสัก

จากศิลาจารึกหลักที่ 2 ศิลาจารึกวัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย ได้กล่าวถึงการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองของชุมชนเมืองในลุ่มแม่น้ำยม และลุ่มแม่น้ำน่าน ในรัชสมัยของพ่อขุนศรีนาวนำถมขุนในเมืองเซียง (ศรีสขนาลัย) เป็นเจ้าเมืองปกครองในฐานะเมืองขึ้น ขอมได้ครอบครองเมืองศรีสขนาลัย และสุโขทัยเมื่อประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ 18 ซึ่งสันนิษฐานว่า เป็นการขยายเมือง โดยการรวบรวมเมืองเป็นเมืองคู่

ดังปรากฏเรียกในศิลาจารึกว่า “นครสองอัน” การรวมเมืองเป็นเมืองคู่นี้เป็นการรวมทรัพยากรสำหรับการขยายเมืองให้เป็นแว่นแคว้นใหญ่โตขึ้น พระองค์มีโอรส 2 พระองค์ คือ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราด และพระยาคำแหงพระราม เจ้าเมืองสระหลวงสองแคว (เมืองพิษณุโลก)

พ่อขุนผาเมืองนี้ ปรากฏความในจารึกว่ากษัตริย์ขอมในสมัยนั้น ซึ่งสันนิษฐานว่า คือ พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 (พ.ศ. 1724 – 1761) ได้ยกราชธิดา คือ “นางสุขรมาหาเทวี” ให้ เพื่อสร้างสัมพันธไมตรี พร้อมทั้งพระราชทานเครื่องราชูปโภค คือ พระขรรค์ชัยศรีและพระนามเฉลิมพระเกียรติว่า “ศรีอินทราทิตย์ หรือ ศรีอินทราทิตย์” อาณาเขตของกรุงสุโขทัยในสมัยพ่อขุนศรีนาวนำถม คงไม่กว้างขวางเท่าใดนัก สันนิษฐานว่า ครอบคลุมถึงเมืองฉอด (เมืองสอด) ลำพูน พิษณุโลกและอำนาจในสมัยขอมในการควบคุมเมือง ในอาณาเขตในสมัยของพ่อขุนศรีนาวนำถมคงไม่มั่นคงนัก แต่ละเมืองคงเป็นอิสระในการปกครองตนเอง เมืองหลายเมืองคงเป็นเมืองในระบบเครือญาติ หรือเมืองที่มีสัมพันธไมตรีต่อกัน ภายหลังเมื่อพ่อขุนศรีนาวนำถมสิ้นพระชนม์ คงเกิดความวุ่นวายในเมืองสุโขทัย ขอมสบาดโขลญลำพง ซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นเจ้าเมืองลำพอง ซึ่งเป็นเมืองที่ปรากฏชื่อในศิลาจารึก หรืออาจเป็นขุนนางขอมที่กษัตริย์ขอมส่งมากำกับดูแลอยู่ที่สุโขทัย ได้นำกำลังเข้ายึดเมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย และเมืองใกล้เคียงไว้ได้ พ่อขุนผาเมือง เจ้าเมืองราดและพระสหาย คือพ่อขุนบางกลางหาว เจ้าเมืองบางยาง ได้รวมกำลังกันปราบปรามจนได้ชัยชนะ พ่อขุนบางกลางหาวจึงได้ขึ้นครองราชย์ ณ เมืองสุโขทัย มีพระนามว่า “พ่อขุนศรีอินทราทิตย์” เป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์พระร่วง ส่วนพ่อขุนผาเมืองได้กลับไปครองเมืองราดดังเดิม

หลักฐานในศิลาจารึกกล่าวว่า หลังสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมืองต่าง ๆ ในอาณาเขตของสุโขทัยได้แยกตัวเป็นอิสระ ไม่ยอมรับศุนย์อำนาจที่เมืองสุโขทัยเหมือนดังเช่นสมัยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ดำรงพระชนม์ชีพอยู่ ปรากฏข้อความในศิลาจารึกหลักที่ 3 ศิลาจารึกนครชุมจังหวัดกำแพงเพชรว่า “บ้านเมืองขาด...หลายบ้าน หลายท่อนแซว หลายบ้านหลายท่อน ตั้งเมืองพ... นกเป็นขุนหนึ่งเมืองคนที่พระบาง หาเป็นขุนหนึ่ง เมืองเชียงทองหาเป็นขุนหนึ่ง...” ความแตกแยกของเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรสุโขทัย หลังสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชนั้น อาจเนื่องมาจากศุนย์กลางอำนาจปราศจากความเข้มแข็ง บ้านพี่เมืองน้อง ในอาณาจักรสุโขทัยได้แตกแยกออกถืออำนาจปกครองตนเองโดยไม่ขึ้นแก่กันเมืองประเทศราชที่มีกำลังกล้าแข็งพากันแยกตัวเป็นอิสระ เช่น เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองหงสาวดี เป็นต้น

อาณาจักรสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองสืบมาประมาณ 200 ปีเศษ (พ.ศ. 1762 – 1981) ภายหลังจึงตกอยู่ใต้อำนาจของกรุงศรีอยุธยา และถูกรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับกรุงศรีอยุธยาในสมัยพระบรมราชาธิราชที่ 2 (เจ้าสามพระยา)

กิจกรรมที่ 2

- 1) จากการประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย กรุงสุโขทัยเสื่อมอำนาจลง เพราะสาเหตุใด อธิบายมาพอเข้าใจ
- 2) หลักฐานสำคัญใดที่ทำให้เราทราบประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย อธิบายมาพอเข้าใจ

อาณาจักรกรุงศรีอยุธยา

อาณาจักรอยุธยาถือกำเนิดขึ้นมาจากการรวมตัวของแคว้นสุวรรณภูมิและลพบุรี พระเจ้าอู่ทอง ได้สถาปนาอยุธยาขึ้น เมื่อวันศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1893 (ค.ศ. 1351) โดยตั้งขึ้นในเมืองเก่า “อโยธยา” ที่มีมาก่อน ในบริเวณที่เรียกว่าหนองโสน ซึ่งมีแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก มาบรรจบกัน แล้วตั้งนามพระนครนี้ว่า “กรุงเทพมหานคร บวรทวารวดี ศรีอยุธยา มหาฉลภกบวรรัตนราชธานีบุรีรมย์” คนทั่วไปเรียกตัวเมืองอยุธยาว่า “เกาะเมือง” มีรูปลักษณะคล้ายเรือสำเภา โดยมีหัวเรืออยู่ทางด้านทิศตะวันออก ชาวต่างประเทศในสมัยนั้น กล่าวถึง กรุงศรีอยุธยาว่าเป็นเวนิสตะวันออก เนื่องจากกรุงศรีอยุธยา มีการขุดคูคลองเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับแม่น้ำใหญ่รอบเมือง จึงทำให้อยุธยามีสภาพเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบ

การสถาปนากรุงศรีอยุธยา

ชาวไทยเริ่มตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนกลาง และตอนล่างของกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 18 แล้ว มีเมืองสำคัญหลายเมือง อาทิ ละโว้ อโยธยา สุพรรณบุรี นครชัยศรี เป็นต้น ต่อมาราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 อาณาจักรขอม และสุโขทัยเริ่มเสื่อมอำนาจลง พระเจ้าอู่ทอง

เจ้าเมืองอู่ทอง ซึ่งขณะนั้นเกิดโรคห่าระบาดและขาดแคลนน้ำ จึงทรงดำริจะย้ายเมืองและพิจารณาชัยภูมิเพื่อตั้งอาณาจักรใหม่ พร้อมกันนั้นต้องเป็นเมืองที่มีน้ำไหลเวียนอยู่ตลอด ครั้งแรกพระองค์ทรงประทับที่ตำบลเวียงเหล็ก เพื่อดูชั้นเชิงเป็นเวลากว่า 3 ปี และตัดสินใจสร้างราชธานีแห่งใหม่บริเวณตำบลหนองโสน (บึงพระราม) และสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานี เมื่อวันศุกร์ที่ 4 มีนาคม พ.ศ. 1893 มีชื่อตามพงศาวดารว่า *กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา มหินทรายุธยา มหาดิลกภพนพรัตน์ ราชธานีบุรีรมย์* ด้วยบริเวณนั้นมีแม่น้ำล้อมรอบถึง 3 สาย อันได้แก่ แม่น้ำลพบุรีทางทิศเหนือ แม่น้ำเจ้าพระยาทางทิศตะวันตก และทิศใต้ แม่น้ำป่าสัก ทางทิศตะวันออก เดิมทีบริเวณนี้ไม่ได้มีสภาพเป็นเกาะ ต่อมาพระองค์ทรงดำริให้ขุดคูเชื่อมแม่น้ำทั้ง 3 สาย กรุงศรีอยุธยาจึงมีน้ำเป็นปราการธรรมชาติให้ปลอดภัยจากข้าศึก นอกจากนี้ที่ตั้งกรุงศรีอยุธยายังห่างจากปากแม่น้ำไม่มาก เมื่อเทียบกับเมืองใหญ่ ๆ อีกหลายเมืองในบริเวณเดียวกัน ทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการกระจายสินค้าสู่ภูมิภาคอื่น ๆ ในอาณาจักร รวมทั้งอาณาจักรใกล้เคียงอีกด้วย

ขยายตัวของอาณาจักร

กรุงศรีอยุธยาดำเนินนโยบายขยายอาณาจักรด้วย 2 วิธีคือ ใช้กำลังปราบปราม ซึ่งเห็นได้จากชัยชนะในการยึดครองเมืองนครธม (พระนคร) ได้อย่างเด็ดขาดในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 และอีกวิธีหนึ่งคือ การสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ อันเห็นได้จากการผนวกกรุงสุโขทัยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร

ช่วงสมัยรัชกาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ พระองค์มีโอรสอยู่ 5 พระองค์ ซึ่งทั้ง 5 พระองค์ก็หมายอยากได้ในราชสมบัติ เมื่อพระเจ้าเอกทัศ (โอรสองค์โต) และพระเจ้าอู่ทุมพร (โอรสองค์รอง) ได้มีสิทธิในราชสมบัติเท่ากัน โดยพระเจ้าเอกทัศเป็นโอรสองค์โตย่อมได้ในราชสมบัติ ส่วนพระเจ้าอู่ทุมพริกก็ทรงมีสติปัญญาเป็นเลิศ สามารถควบคุมกองกำลังได้ นั้นเป็นการจุดชนวนให้ทั้ง 2 พระองค์ต้องสลับการขึ้นครองราชย์กัน โดยในยามสงบ พระเจ้าเอกทัศจะทรงครองราชย์ในยามสงคราม พระเจ้าอู่ทุมพร

จะทรงครองราชย์ ในทางพม่าเมื่อกษัตริย์ พระเจ้าอลองพญา สวรรคตจากการถูกระสุนปืนใหญ่ พระโอรส จึงตั้งทัพเข้ายึดเมืองอยุธยาในปี 2309 ในเวลาต่อมาเมื่อพระเจ้าอู่ทุมพรหมความมั่นใจในการครองราชย์ เพราะพระเชษฐา (เอกทัศ) ก็ทวงคืนราชสมบัติตลอดเมื่อไล่เข้าศึกได้ จึงออกผนวช โดยไม่สึก ทำให้พระเจ้าเอกทัศครองราชย์ได้นาน 9 ปี ที่ค่ายบางระจัน ชาวบ้านบางระจันได้ขอกำลังเสริมจากอยุธยา แต่พระองค์ไม่ให้ และในเวลาถึงปืนใหญ่ก็ให้ใส่กระสุนน้อย เพราะจะทำให้ห้มเหลือราคาญเสี่ยง ทำให้พระเจ้าตากสินผู้นำกองทัพหมดศรัทธาและนำทัพตีค่ายออกจากกรุงในที่สุด กรุงศรีอยุธยาถูกเผาไม่เหลือแม้แว่นวัดวาอาราม นับเวลาของราชธานีได้ 417 ปี เสียกรุงให้แก่พม่า 2 ครั้ง คือ ครั้งแรก ปี พ.ศ. 2112 ในสมัยสมเด็จพระมหินทราธิราช (โอรสของสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ) ตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าเป็นเวลา 15 ปี และเมื่อปี พ.ศ.2117 พระนเรศวรมหาราช ทรงกู้เอกราชกลับคืนมาและเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาก็ถึงกาลล่มสลาย

กรุงศรีอยุธยามีกษัตริย์ปกครองทั้งหมด 33 พระองค์ จาก 5 ราชวงศ์ ได้แก่ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณบุรี ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง ราชวงศ์บ้านพลูหลวง

กิจกรรมที่ 3

- 1) ลักษณะเด่นของการสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง คืออะไร
- 2) สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไทยต้องการเสียกรุงศรีอยุธยาให้พม่า 2 ครั้ง คืออะไร

อาณาจักรกรุงธนบุรี

สมเด็จพระเจ้าตากสินสามารถยึดธนบุรีและกรุงศรีอยุธยาคืนมาจากพม่าได้ ทำให้พระองค์มีความชอบธรรมในการสถาปนาพระองค์เป็นพระมหากษัตริย์ แต่เนื่องจากเห็นว่า กรุงศรีอยุธยาเสียหายเกินกว่าที่จะบูรณะให้คืนได้ดังเดิม จึงทรงสถาปนากฎธนบุรีขึ้นเป็นราชธานีในปีเดียวกัน

การสถาปนาราชธานี

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช สามารถกู้เอกราชของชาติไทยได้แล้ว ปัญหาของไทยในขณะนั้น คือ การป้องกันตนเองให้พ้นจากการโจมตีโดยพม่าและหาอาหารให้พอเลี้ยงผู้คนที่มีชีวิตรอดจากสงคราม แต่สภาพอยุธยาขณะนั้นไม่อาจจะฟื้นฟูบูรณะได้อย่างรวดเร็วด้วยกำลังคนเพียงเล็กน้อย อีกทั้งพม่าได้รู้ลู่ทางและจุดอ่อนของอยุธยาเป็นอย่างดีแล้ว ดังนั้น พระองค์จำเป็นต้องหาชัยภูมิที่เหมาะสมในการสถาปนาราชธานีแห่งใหม่และได้รับพระราชทานนามว่า “กรุงธนบุรีศรีมหาสมุทร” กรุงธนบุรีตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นพื้นที่ของเมืองบางกอกเดิมในสมัยอยุธยาเมืองบางกอก มีฐานะเป็น “เมืองท่าเดิม” คือ เป็นที่จอดเรือสินค้าและเป็นเมืองหน้าด่านที่ทำหน้าที่ป้องกันข้าศึกที่จะยกทัพเข้ามาทางปากน้ำเจ้าพระยา รวมทั้งมีหน้าที่ตรวจตราเก็บภาษีเรือและสินค้าที่ขึ้นล่องตามลำน้ำเจ้าพระยาตอนล่างบางกอกซึ่งมีป้อมปราการและมีด่านเก็บภาษีด่านใหญ่ที่เรียกว่า ขนอนบางกอก

เมืองบางกอกจึงมีชุมชนคนต่างชาติ เช่น จีน อินเดีย มุสลิม ที่เดินทางมาติดต่อค้าขายและเป็นทางผ่านของนักเดินทาง เช่น นักการทูต พ่อค้า นักการทหาร และนักบวชที่เข้ามาเผยแผ่ศาสนา รวมทั้งนักเผชิญโชคที่ต้องการเดินทางไปยังอยุธยา ดังนั้น โดยพื้นฐานที่ตั้งของกรุงธนบุรีจึงอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มอันอุดมสมบูรณ์ของปากน้ำเจ้าพระยา และเป็นเมืองที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก่อน ตลอดจนเป็นเมืองที่มีความปลอดภัย เพราะมีทั้งป้อมปราการและแม่น้ำลำคลองที่ป้องกันไม่ให้ข้าศึกโจมตีได้โดยง่าย

เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้สถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี พระองค์ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังขึ้นเป็นที่ประทับ โดยสร้างพระราชวังชิดกำแพงเมืองทางด้านใต้ มีอาณาเขตตั้งแต่ป้อมวิไชยประสิทธิ์และวัดท้ายตลาด (วัดโมลีโลกยาราม) ขึ้นมาจนถึงวัดอรุณราชวราราม วัดทั้งสองจึงเป็นวัดในเขตพระราชฐาน สำหรับวัดแจ้งมีฐานะเป็นพระอารามหลวง และเป็นที่ประดิษฐานพระแก้วมรกตที่ได้ัญเชิญมาจากเวียงจันทร์เมื่อ พ.ศ. 2322

การปกครอง หลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียให้แก่พม่า เมื่อ พ.ศ. 2310 บ้านเมืองอยู่ในสภาพไม่เรียบร้อย มีการปล้นสะดมกันบ่อย ผู้คนจึงหาผู้คุ้มครองโดยรวมตัวกันเป็นกลุ่มเรียกว่า ชุมนุม ชุมนุมใหญ่ ๆ ได้แก่ ชุมนุมเจ้าพระยาพิชณูโลก ชุมนุมเจ้าพระฝาง ชุมนุมเจ้าพิมาย ชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช เป็นต้น สมเด็จพระเจ้าตากสิน ทรงใช้เวลาภายใน 3 ปี ยกกองทัพไปปราบชุมนุมต่าง ๆ ที่ตั้งตนเป็นอิสระจนหมดสิ้น สำหรับระเบียบการปกครองนั้น พระองค์ทรงยึดถือ และปฏิบัติตามระเบียบการปกครองแบบสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายตามที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงวางระเบียบไว้ แต่รัดกุมและมีความเด็ดขาดกว่าคนไทยในสมัยนั้นจึงนิยมรับราชการทหาร เพราะถ้าผู้ใดมีความดีความชอบ ก็จะได้รับบำเหน็จอย่างรวดเร็ว

เศรษฐกิจ ในขณะที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชขึ้นครองราชย์นั้น บ้านเมืองกำลังประสบความตกต่ำทางเศรษฐกิจอย่างที่สุด เกิดการขาดแคลนข้าวปลาอาหาร และเกิดความอดอยากยากแค้น จึงมีการปล้นสะดมแย่งอาหาร มีหน้าซำยังเกิดภัยธรรมชาติขึ้นอีก ทำให้ภาวะเศรษฐกิจที่เลวร้ายอยู่แล้วกลับทรุดหนักลงไปอีกถึงกับมีผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงแก้ไขวิกฤตการณ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทรงสละทรัพย์ส่วนพระองค์ซื้อข้าวสารมาแจกจ่ายแก่ราษฎรหรือขายในราคาถูก พร้อมทั้งมีการส่งเสริมให้มีการทำนาปีละ 2 ครั้ง เพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอ การสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ในตอนปลายรัชกาล สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เนื่องจากพระองค์ทรงตรากตรำทำงานหนักในการสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่ชาติบ้านเมือง พระราชพงศาวดารฉบับต่าง ๆ ได้ บันทึกไว้ว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชมีพระสติวิปลาส ทำให้บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายและได้เกิดกบฏขึ้นที่กรุงเก่า พวกกบฏได้ทำการปล้นจวนพระยาอินทรอภัยผู้รักษากรุงเก่าจนถึงหลบหนีมายังกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชโปรดให้พระยาสุวรรณภิงคารไปสืบสวนเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่พระยาสุวรรณภิงคารกลับไปเข้าด้วยกับพวกกบฏ และคุมกำลังมาตีกรุงธนบุรี ทำให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกต้องรีบยกทัพกลับจากเขมรเพื่อเข้าแก้ไขสถานการณ์ในกรุงธนบุรี และจับกุมผู้ก่อการกบฏมาลงโทษ รวมทั้งให้ข้าราชการปรึกษาพิจารณาความที่มีผู้ฟ้องร้องกล่าวโทษสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในฐานะที่ทรงเป็นต้นเหตุแห่งความยุ่งยากใน

กรุงธนบุรีและมีความเห็นให้สำเร็จโทษพระองค์ เพื่อมิให้เกิดปัญหายุ่งยากอีกต่อไป สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงถูกสำเร็จโทษ

กิจกรรมที่ 4

- 1) เหตุการณ์ในสมัยกรุงธนบุรีใดที่อยู่ในความทรงจำของคนไทยในปัจจุบัน อธิบายมาพอเข้าใจ
- 2) สาเหตุที่สมเด็จพระเจ้าตากสินต้องเสียดูกรุ่นให้กับพม่า คืออะไร อธิบายมาพอเข้าใจ

กรุงรัตนโกสินทร์

จุดเริ่มต้นของรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์นักรบอีกพระองค์หนึ่งของชาติไทยที่มีอัจฉริยภาพทางการทหารอย่างหาผู้ใดเทียมมิได้ สิบห้าปีตลอดรัชกาลทรงตรากตรำทำศึกไม่เว้นแต่ละปี หัวเมืองใหญ่น้อยและอาณาจักรใกล้เคียงต่างครั้นคร้ามในพระบรมเดชานุภาพ กองทหารม้าอันเกรียงไกรของพระองค์นั้น เป็นต้นแบบในการรุกรบยุคต่อมาเป็นตัวอย่างอันดีของทหารในยุคปัจจุบัน พระองค์ก็อยู่ในสภาวะที่มีต่างอะไรจากสมเด็จพระนเรศวรฯ คือ มีกำลังน้อยกว่าแทบจะทุกครั้ง แต่พระองค์ก็สามารถเอาชนะได้จากพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาสามารถทางการทหาร ทรงกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่ล้าหลัง ที่ศัตรูรู้ ที่ใคร ๆ ก็รู้ ทรงกล้าที่จะปฏิวัติความเชื่อใหม่ ๆ ที่ทหารควรจะใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่คับขัน การคุมพลยกแหวกล้อมพม่าจากค่ายวัดพิชัยนั้น ถือได้ว่าเป็นทหารหนักที่พิถีพิถันเป็นทรยศต่อแผ่นดิน แต่พระองค์ก็ได้ล้มเลิกที่จะทรงกระทำเพื่อบ้านเมืองในวันข้างหน้า หากพระองค์ไม่คิดเอาบ้านเมืองเป็นหลักชัยแล้ว ไท่นเลยจะย้อนกลับมาเพื่อกู้กรุงในอีกแปดเดือนถัดมา ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ายศศักดิ์ต่าง ๆ ที่พระองค์มีในตำแหน่งพระยาวชิรปราการ ผู้รั้งเมืองกำแพงเพชรนั้น หาได้มีความสำคัญต่อพระองค์ไม่แม้แต่น้อย ทรงรู้ดีว่า เมื่อสิ้นชาติ ยศศักดิ์ใด ๆ ก็ไม่มีความหมาย และในพระนครนั้นก็ไม่มีขุนทหารผู้ใหญ่คนใดที่จะมีน้ำใจและกล้าหาญที่พอจะรักษาชาติไว้ได้ พระองค์จึงกระทำการอันที่ยากที่ทหารคนใดผู้ใดจะกล้าทำ

พระเจ้าตากสินฯ ทรงเป็นกษัตริย์นักรบที่เริ่มด้วยพระองค์เอง จากที่มีทหารเพียงแค่ห้าร้อยคน ทรงกระทำการจากเล็ก ๆ เรื่อยไปจนถึงการใหญ่ ซึ่งนั่นคือ การสถาปนากรุงธนบุรี ราชธานีใหม่ที่มีกองทัพกว่าสองแสนคน ไว้เป็นที่สร้างความปึกแผ่นให้กับคนไทย การเมืองการปกครองในกรุงธนบุรีในยุคเริ่มแรกนั้น ร่มเย็นเป็นสุข เพราะกรุงธนบุรีมักจะเป็นฝ่ายรุกในเรื่องของการทหาร ไพร่ฟ้าประชาชนในเมืองจะปลอดภัยจากข้าศึก เพราะกองทัพของพระเจ้าตากสินฯ จะยกพลไปรบในดินแดนข้าศึกเป็นส่วนใหญ่ พระเจ้าตากสินฯ ทรงมีนโยบายทางการทหารเป็นแนวเชิงรุกอาณาจักรใกล้เคียงต่างยอมอยู่ใต้เศวตฉัตร เพราะกรุงธนบุรีมีกองทัพที่เข้มแข็งและยุทธวิธีในการรบก็ไม่เหมือนใครเป็นแบบใหม่ที่ไม่อาจมีใครแก้ทางศึกได้ พระราชอาณาจักรจึงกว้างขวางยิ่งกว่าในสมัยราชธานีเดิม

กรุงธนบุรีและพระเจ้าตากสินฯ เริ่มมีปัญหาในทางการปกครองจากการที่รับเอาขุนนางเก่าของอยุธยา มารับราชการ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ลางร้ายเริ่มปรากฏ กองทัพกรุงธนบุรีปราบชัยเป็นครั้งแรกที่เมืองเขมร เพราะทหารแต่ละทัพพระแวงกันเอง ไม่เร่งเดินทัพเพื่อสมทบทัพหลวงที่พระเจ้าตากสินฯ ทรงให้พระโอรสเป็น จอมทัพ ทัพต่าง ๆ ไม่บรรจบกันตามพิชัยสงครามดังที่เคยปฏิบัติ สุดท้ายเกิดกบฏที่เมืองหลวงนำโดยพระยาสุรศักดิ์ ขุนนางอยุธยาเก่าเชื้อสายไทยแท้ ๆ ที่พระเจ้าตากสินทรงนำมาชุบเลี้ยง จนเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกต้อง ยกทัพกลับจากเขมรมาปราบปรามและปราบดาภิเษกเป็นปฐมราชวงศ์จักรี หมดสิ้นยุคกรุงธนบุรี

พระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลกฯ ขึ้นเสวยราชย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย ได้ทรงทำพิธีตั้งเสาหลักเมืองตาม ประเพณี เสาหลักเมืองได้สร้างเป็นศาลเทพารักษ์เรียกกันสามัญว่า “ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง” และรับสั่งให้ย้าย เมืองหลวงมาอยู่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกรุงธนบุรี อยู่ปากตะวันออก เรียกเมืองบางกอก ซึ่งมีคนจีน อาศัยอยู่มาก เมื่อย้ายมาอยู่ฝั่งตะวันออกแล้ว ได้ทรงสร้างเป็นเมืองหลวงขึ้น เรียกว่า กรุงเทพมหานคร บรรพตโกสินทร์ ต่อมาในรัชกาลที่ 4 จึงทรงเปลี่ยนเป็น กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์

เหตุที่ย้ายกรุง เพราะทรงเล็งเห็นว่า

1. กรุงธนบุรีคับแคบ อยู่ระหว่างวัดเป็นการยากที่จะขยาย
2. อยู่ฝั่งคดของแม่น้ำทำให้น้ำเซาะตลิ่งพังอยู่เรื่อย
3. การที่มาตั้งที่กรุงเทพฯ นั้นที่ตั้งเหมาะสมกว่า อาศัยแม่น้ำเป็นกำแพงเมือง และตัวเมือง อาจขยายได้

สมเด็จพระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเป็นผู้สามารถ ทรงแก้ปัญหาต่าง ๆ คือ เมื่อเสวยราชย์ขึ้นครองก็ตั้งรับสร้างเมือง สร้างพระนครอยู่ 3 ปี จึงสำเร็จ พ.ศ. 2325 พอสมโภชพระนครแล้ว ในปีนั้นเองพม่าก็ยกกองทัพใหญ่มาประชิด

การตั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี

สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ คือ ระยะเวลาตั้งแต่แรกตั้งกรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. 2325 เป็นต้นมา เหตุที่เรียกว่า สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็เพราะเรียกตามความนิยมที่สืบเนื่องมาแต่โบราณที่นิยมเรียกชื่อตาม เมืองหลวง เช่น สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา เหตุการณ์สมัยปลายกรุงธนบุรี ในปลายรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี บ้านเมืองเกิดจลาจล เนื่องจากพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมีพระสติวิปลาส สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราช โองการให้พระยาสุรศักดิ์ไปปราบกบฏแต่พระยาสุรศักดิ์กับเข้าร่วมกับพวกกบฏ นำพรรคพวกควบคุมตัวพระเจ้า- กรุงธนบุรีไว้ ความทราบถึงสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงรีบยกทัพไปล้อมกรุงธนบุรีเพื่อปราบกบฏและ สามารถจับผู้เป็นกบฏมาลงโทษได้ ข้าราชการทั้งหลายลงความเห็นว่า สมควรสำเร็จโทษพระเจ้ากรุงธนบุรี และได้ทูลเชิญสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกปกครองประเทศต่อไป

พระบาทสมเด็จพระพุทธรูปฟ้าจุฬาโลกฯ ทรงรับการกราบบังคมทูลเชิญจากประชาชนขึ้นเป็น พระมหากษัตริย์จากประชาชน โดยทรงทำพิธีปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325 และทรงสถาปนาเมืองหลวงใหม่ มีนามว่า “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์

มหินทรายุธยามหาดิลก ภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตาสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” ใช้เวลาในการสร้าง 7 ปี พระองค์ทรงมีพระราชปณิธานว่า “ตั้งใจอุปถัมภ์กษัตริย์พระศาสนาจะปกป้องขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี”

สมัยรัชกาลที่ 1 ไทยทำสงครามกับพม่าถึง 7 ครั้ง ครั้งที่สำคัญที่สุด คือ สงคราม 9 ท้า โดยพระเจ้าปดุง กษัตริย์พม่ารวมพลจำนวนถึง 144,000 คน จัดเป็น 9 ท้าเข้าตีไทยโดยแบ่งเป็นตีกรุงเทพฯ 5 ท้า หัวเมืองฝ่ายเหนือ 2 ท้า และฝ่ายใต้ 2 ท้า ไทยมีกำลังเพียงครึ่งหนึ่งของพม่า แต่ด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและกรมพระราชวังบวรสถานมงคล จึงทำให้ฝ่ายพม่าพ่ายแพ้กลับไป

ด้านการปกครอง มีการปกครองตามแบบกรุงศรีอยุธยาและธนบุรี คือ ยึดแบบที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงวางไว้ แต่วางระเบียบให้รัดกุมมากขึ้น โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุขสูงสุดในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ด้านเศรษฐกิจ จังกอป คือ การชักส่วนจากสินค้า หรือเก็บเงินเป็นอัตราตามขนาดของยานพาหนะที่ขนส่งสินค้า อากร คือ การเก็บชักส่วนจากผลประโยชน์ที่ราษฎรทำได้ เช่น การทำนา ทำสวน ส่วย คือ สิ่งที่ราษฎรเสียให้แก่รัฐแทนการใช้แรงงาน ฤชา คือ ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากบริการต่าง ๆ ที่รัฐทำให้ราษฎร

1. เงินค่าผูกปี่ข้อมือจีน เป็นเงินค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บจากชายชาวจีน เพื่อทดแทนการถูกเกณฑ์แรงงาน ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ 2
2. เงินค่าราชการ เป็นเงินที่ไพร่จ่ายแทนการเข้าเวรราชการ เริ่มในสมัยรัชกาลที่ 3 อัตราคนละ 18 บาทต่อปี
3. การเดินสวนเดินนา เริ่มมีขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 2 โดยเรียกเก็บเป็น ข้าวเปลือก เรียกว่า หางข้าว
4. ระบบเจ้าภาษีนายอกร เอกชนเป็นผู้ประมูลเพื่อเป็นผู้จัดเก็บภาษี

ด้านสังคม สังคมในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นยังคงมีลักษณะคล้ายสังคมสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่มีความสบายมากกว่าเพราะไม่ค่อยมีสงคราม เป็นสังคมเกษตรกรรม ครอบครัวมีขนาดใหญ่ ยึดระบบอาวุโส มีการแบ่งฐานะของบุคคลออกเป็นพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง ไพร่ (ประชาชนธรรมดา) ทาส สำหรับพระสงฆ์เป็นชั้นพิเศษที่ได้รับการเคารพนับถือจากประชาชน

การปฏิรูปราชการในสมัยรัชกาลที่ 4

1. เปิดโอกาสให้ราษฎรร้องทุกข์ ถวายฎีกาได้อย่างสะดวก ด้วยการตั้งกลองวินิจฉัยแยรี
2. ปรับปรุงด้านการกฎหมายและการศาล ตั้งโรงพิมพ์ อักษรพิมพ์การ เพื่อพิมพ์ประกาศและแถลงข่าว
3. ขุนนางข้าราชการสวมเสื้อเวลาเข้าเฝ้า

4. ทรงจ้างหม่อมแอนนา มาเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้แก่พระราชโอรสและพระราชธิดาในพระบรมมหาราชวัง
5. ทรงทำนุบำรุงพระศาสนา ทรงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา

เหตุการณ์เกี่ยวกับต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 4 มีเพื่อนบ้านของไทย เช่น พม่า มลายู ตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2398 สมเด็จพระนางเจ้าวิคตอเรียแห่งอังกฤษ ทรงส่งทูตชื่อ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง มาขอทำสัญญากับไทย ชื่อ สัญญาเบาว์ริง สัญญานี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย หลังจากที่ไทยทำสัญญานี้ไปแล้วก็มีหลายชาติมาทำสัญญานี้กันอีก เซอร์จอห์น เบาว์ริง ได้บรรดาศักดิ์เป็น “พระยาสยามนุกุล สยามิศรมหายศ” พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เปลี่ยนชื่อกรุงเทพ จากคำว่า บวร เป็น อมร ที่แปลว่า เทวดา และมีการตัดถนนเจริญกรุง ซึ่งเป็นถนนสายแรกของไทย

การปฏิรูปในสมัยรัชกาลที่ 5

1. การเลิกทาส แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยโปรดให้เลิกการซื้อขายทาส ลดค่าตัวทาส ลูกทาส ในปี พ.ศ. 2411 ทรงใช้เวลา 31 ปี แผ่นดินไทยจึงหมดทาส
2. ด้านการศึกษา ได้มีการตั้งโรงเรียนมหาดเล็กหลวงและโรงเรียนวัดมหรธรรณพาราม

การปรับปรุงประเพณีต่าง ๆ

- ยกเลิกพิธีการหมอบคลานเวลาเข้าเฝ้า
- ยกเลิกทรงผมมหาดไทย
- จัดการไฟฟ้า
- จัดการประปา

ที่สำคัญ คือ ทรงต้องการดูแลทุกข์สุขของราษฎรอย่างแท้จริง โดยเสด็จประพาสต้นจึงได้เสด็จเยือนราษฎรตามหัวเมืองต่าง ๆ อยู่เสมอ โปรดให้เลิกทาส ทำให้พระองค์ได้รับการถวายพระนามว่า “สมเด็จพระปิยมหาราช” เพราะทรงเป็นที่รักของประชาชนทุกคน ทรงครองราชย์นาน 42 ปี วันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 เป็นวันสวรรคต มีการนำวงมาลาไปถวายสักการบูชา ณ พระบรมรูปทรงม้าทุกปี เรียกว่า วันปิยมหาราช

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือพระมหาธีรราชเจ้า ทรงเป็นพระราชโอรสของรัชกาลที่ 5 พระราชกรณียกิจของพระองค์ในการปฏิรูปงานด้านต่าง ๆ คือ

1. การปกครอง ทรงสำเร็จการศึกษาจากประเทศอังกฤษ จึงทรงนำการปกครองแบบประชาธิปไตยมาทดลองแก่ข้าราชการด้วยการตั้งเมืองประชาธิปไตย คือ “ดุสิตธานี” (อยู่ในบริเวณโรงพยาบาลพระมงกุฎ) มีการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น แต่ยังไม่ได้ผล เพราะราษฎรได้รับการศึกษายังไม่เพียงพอ มีการออกหนังสือพิมพ์ “ดุสิตสมิต” ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น

2. ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ สงครามโลกครั้งที่ 1 เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2457 – 2461 ในยุโรป พระองค์ตัดสินพระทัยเข้ากับฝ่ายสัมพันธมิตร เยอรมนีเป็นฝ่ายรุกรานและแพ้ ทำให้ไทยมีฐานะเท่าเทียมกับฝ่ายสัมพันธมิตร ทำให้สามารถแก้ไขสนธิสัญญาเบาว์ริง ที่ทำในสมัยรัชกาลที่ 4

รัชกาลที่ 6 ทรงได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจาก ดร.ฟรานซิส บี แซร์ ได้ช่วยเจรจาเกี่ยวกับสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศต่าง ๆ ประเทศแรกที่ยอมแก้ไข คือ โปรตุเกส จนครบทุกประเทศ ต่อมา ดร. ฟรานซิส บีแซร์ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยาภักดีนิคมตรี เหตุการณ์ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์ พระองค์จัดให้มีการกระทำที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย ได้แก่

1. ทรงตั้งสภาต่าง ๆ ให้มีส่วนในการปกครองแผ่นดิน
2. โปรดเกล้าฯ ให้ร่างรัฐธรรมนูญ แต่ไม่ได้รับความเห็นจากสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน
3. ทรงเตรียมการและฝึกทดลองให้ประชาชน รู้จักใช้สิทธิในการปกครองท้องถิ่น

4. คณะราษฎร ประกอบด้วย บรรดาผู้ที่ไปศึกษาจากต่างประเทศเป็นนักเรียนไทยที่จบจากเมืองนอกมาทำงานในประเทศไทย พวกนี้ได้รับพระราชทานทุนไปศึกษาที่ต่างประเทศ รวมผู้ที่เป็นข้าราชการที่ถูกปลดจากงานและจากทหาร มีหัวหน้า คือ พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา ต่อมาได้เลื่อนเป็นพลตรี ได้พาคณะราษฎรเข้าเฝ้ารัชกาลที่ 7 ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ที่หัวหิน เมื่อพระองค์ได้ข่าวการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็โปรดให้คณะราษฎรเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 พระองค์ได้ตรัสว่าเตรียมจะพระราชทานรัฐธรรมนูญอยู่แล้ว ไม่ต้องการให้เสียเลือดเนื้อ มีรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2475 และได้มีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 และวันนี้เป็นวันรัฐธรรมนูญ โดยมีนายกรัฐมนตรีคนแรก คือ พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) ต่อมาได้มีนายกรัฐมนตรีคนที่ 2 คือ พลเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่ค่อยได้ผลสมบูรณ์ เพราะอำนาจไปอยู่ในคนบางกลุ่มเท่านั้น ทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สละราชสมบัติ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2477 และได้เสด็จไปที่ประเทศอังกฤษ พระองค์ได้เสด็จสวรรคตที่ประเทศอังกฤษ อนุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวอยู่ที่หน้ารัฐสภาใกล้กับสวนดุสิต นับเป็นพระบิดาแห่งประชาธิปไตยของไทย

ราชวงศ์จักรี

ชื่อของราชวงศ์จักรีมีที่มาจากบรรดาศักดิ์ “เจ้าพระยาจักรีศรีอโศก” ตำแหน่ง สมุหนายก ซึ่งเป็นตำแหน่งทางราชการที่พระองค์เคยทรงดำรงตำแหน่งมาก่อนในสมัยกรุงธนบุรี คำว่า “จักรี” นี้ฟังเสียงกับคำว่า “จักร” และ “ตรี” ซึ่งเป็นเทพอาวุธของพระนารายณ์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระแสงจักรและพระแสงตรีไว้ 1 สำรับ และกำหนดให้ใช้เป็นสัญลักษณ์ประจำราชวงศ์จักรีสืบมาจนถึงปัจจุบัน

พระปฐมบรมมหาชนกแห่งราชวงศ์จักรี

พระมหากษัตริย์ไทย

ราชวงศ์จักรี : Chakri (พ.ศ. 2325 – ปัจจุบัน)			
* ราชวงศ์จักรี *			
พระปรมาภิไธย	ขึ้นครองราชย์	สิ้นสุดการครองราชย์	หมายเหตุ
พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจักรีบรมนาถฯ พระพุทธยอดฟ้าจุฬา โลกมหาราช	6 เมษายน พ.ศ. 2325	7 กันยายน พ.ศ. 2352	
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร มหาอิศรสุนทรฯ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย	7 กันยายน พ.ศ. 2352	21 กรกฎาคม พ.ศ. 2367	
พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาเจษฎาบดินทร์ฯ พระนั่งเกล้า เจ้าอยู่หัว	21 กรกฎาคม พ.ศ. 2367	2 เมษายน พ.ศ. 2394	
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร มหามงกุฎฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	2 เมษายน พ.ศ. 2394	1 ตุลาคม พ.ศ. 2411	
พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาจุฬาลงกรณ์ฯ พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวมหาราช	1 ตุลาคม พ.ศ. 2411	23 ตุลาคม พ.ศ. 2453	
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธฯ พระมงกุฎเกล้า เจ้าอยู่หัว	23 ตุลาคม พ.ศ. 2453	26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468	
พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาประชาธิปกฯ พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2468	2 มีนาคม พ.ศ. 2477	
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร มหาอานันทมหิดลฯ พระอัฐมรามาธิบดินทร	2 มีนาคม พ.ศ.2477	9 มิถุนายน พ.ศ. 2489	
พระบาทสมเด็จพระปรมินทร มหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราราช บรมนาถบพิตร	9 มิถุนายน พ.ศ. 2489	13 ตุลาคม พ.ศ.2559	
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร	1 ธันวาคม พ.ศ. 2559	ปัจจุบัน	

กิจกรรมที่ 5

- 1) สมัยรัชกาลใดของราชวงศ์จักรีที่มีความเจริญสูงสุดด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม
- 2) สมัยรัชกาลที่ 5 การปฏิรูปการปกครองที่มีความสำคัญต่อคนไทย คือ เรื่องใด
- 3) ประวัติศาสตร์ไทย ที่ทำให้ไทยต้องเสียเอกราชไปถึงสามครั้ง มีสาเหตุมาจากเรื่องใด

เรื่องที่ 3 ประวัติและผลงานของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้อง และสร้างความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง

สมัยสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

พ่อขุนรามคำแหงได้รับการยกย่องว่าเป็นทั้งนักรบ นักปราชญ์ ทำให้ชาติไทยมีตัวอักษรของตนเอง ทรงประดิษฐ์หนังสือที่เรียกว่า “ลายสือไทย” ขึ้น ทรงทำนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าที่สุดในทุก ๆ ด้าน และทำให้อาณาจักรสุโขทัยมีอาณาเขตกว้างขวางที่สุดในสมัยพระองค์

พระบรมราชานุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหงมหาราช จังหวัดสุโขทัย

พระราชประวัติ

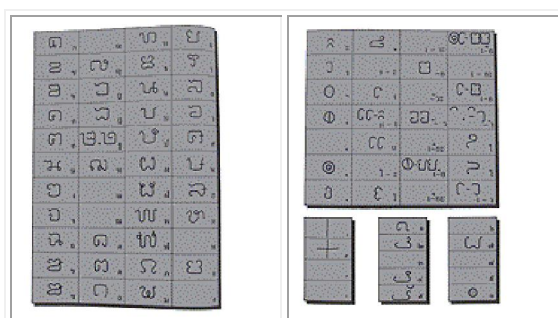
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 3 ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงสุโขทัย) กับนางเสือง แห่งกรุงสุโขทัย มีพระโอรส พระราชธิดา รวมบิดา มารดา 3 พระองค์ พระองค์ใหญ่ สิ้นพระชนม์ตั้งแต่ยังเยาว์ พระองค์กลางทรงพระนามตามศิลาจารึกว่า “ขุนบาลเมือง” องค์เล็กทรงพระนามว่า

“เจ้าราม” ซึ่งต่อมาได้พระราชทานนามใหม่ว่า “เจ้ารามคำแหง” หลังจากตีทัพขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดแตกพ่ายไป (พระราชบิดาจึงทรงขนานพระนามว่า พระรามคำแหง ซึ่งแปลว่า พระรามผู้กล้าหาญ)

พ่อขุนรามคำแหงราชเสด็จขึ้นครองราชสมบัติเป็นกษัตริย์องค์ที่สามแห่งราชวงศ์พระร่วง พ.ศ. 1826 ปรากฏในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง (ศิลาจารึกสุโขทัยหลักที่ 1) ในยุคพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเป็นยุคที่กรุงสุโขทัยเฟื่องฟูและเจริญขึ้นกว่าเดิมมาก ระบบการปกครองมีประสิทธิภาพ มีการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในด้านเศรษฐกิจและการเมือง ประชาชนอยู่ดีกินดี ทรงเป็นนักรบที่เก่งกล้ามาก ทรงทำสงครามและปราบปรามเมืองต่าง ๆ จนเป็นที่เกรงขามของอาณาจักรอื่น ส่งผลให้อาณาจักรสุโขทัยสงบสุขตลอดมา

พระราชกรณียกิจที่สำคัญของพ่อขุนรามคำแหง

1. ด้านการเมืองการปกครองมีการขยายอาณาเขตอย่างกว้างขวางมากที่สุดในสมัยสุโขทัย โดยทิศตะวันออกได้ลาว ทิศใต้ได้ดินแดนแหลมมลายู ทิศตะวันตกได้หัวเมืองมอญ
 2. เอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของราษฎร โดยให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนมาสั่งกระดิ่งกราบทูลความเดือดร้อนให้ทรงทราบ พระองค์จะทรงช่วยตัดสินให้ความช่วยเหลือเสมือน “พ่อปกครองลูก”
 3. จัดสร้างพระแท่นนังศิลาบาตร ไว้สำหรับพระสงฆ์ขึ้นแสดงธรรม และทรงรับเอาพระพุทธศาสนาจากลังกาเข้ามาเป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้เป็นการวางรากฐานให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาจนถึงทุกวันนี้
 4. มีการสร้างทำนบกั้นน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูก และป้องกันการขาดแคลนน้ำโดยอาศัยแนวคันดินที่เรียกว่า “เขื่อนพระร่วง”
 5. ด้านวัฒนธรรมที่สำคัญ ซึ่งแสดงความเป็นชาติ คือ ภาษา พ่อขุนรามคำแหงทรงคิดประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้แทนอักษรขอม เมื่อ พ.ศ. 1826 เรียก “ลายสือไทย” ซึ่งทำให้คนไทยในปัจจุบันมีอักษรไทยใช้มีการจารึกเรื่องราวของสุโขทัยลงบนแท่นหิน ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ศิลาจารึกหลักที่ 1”
 6. เครื่องสังคโลก มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับประเทศจีน ได้รับความรู้เรื่องการทำถ้วยชามเครื่องเคลือบดินเผาจากจีน มีการตั้งโรงงานเครื่องเคลือบดินเผาขึ้นในกรุงสุโขทัยและเมืองศรีสัชนาลัย ซึ่งเรียกเครื่องเคลือบดินเผาที่ผลิตขึ้นในสมัยนั้นว่า “เครื่องสังคโลก” ปัจจุบันเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าที่หายากยิ่ง
- จากพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพ่อขุนรามคำแหง จึงทำให้มหาชนในสมัยต่อมาได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ จึงได้ถวายสมัญญานามต่อท้ายพระนามว่า “มหาราช” เป็นองค์แรกของชาติไทย และเป็นที่ยอมรับในการขนานพระนามสืบมาว่า พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

อักษรลายสือไทย มีลักษณะคล้ายตัวอักษรของขอม

หลักศิลาจารึกหลักที่ 1

สมัยอยุธยา

พระนเรศวรมหาราช

พระนเรศวรมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยอยุธยาที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในด้านการรบและการปกครอง เป็นผู้กอบกู้เอกราชของชาติไทย หลังจากตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านานถึง 15 ปี ในสมัยพระองค์ มีการทำสงครามที่ยิ่งใหญ่กับประเทศพม่า คือ สงครามยุทธหัตถี

พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพจิตรกรรมพระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
ตอนยุทธหัตถี วัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนเรศวรมหาราช มีพระนามเดิมว่า พระองค์ดำ เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหาธรรมราชาและพระวิสุทธิกษัตริย์ (พระราชธิดาของสมเด็จพระศรีสุริโยทัยและสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ) เสด็จพระราชสมภพ เมื่อ พ.ศ. 2098 ที่เมืองพิษณุโลก มีพระเชษฐภคินี คือ พระสุพรรณกัลยา มีพระอนุชา คือ สมเด็จพระเอกาทศรถ (องค์ขาว) ขณะที่ทรงพระเยาว์พระองค์ใช้ชีวิตอยู่ในพระราชวังจันทน์ เมืองพิษณุโลก จนกระทั่งพระเจ้าบุเรงนอง ยกทัพมาตีเมืองพิษณุโลก ในสงครามข้างเผือก จึงทำให้เมืองพิษณุโลกต้องแปรสภาพเป็นเมืองประเทศราชของหงสาวดี และพระเจ้าบุเรงนอง ทรงขอพระนเรศวรไปเป็นองค์ประกันที่หงสาวดี ทำให้พระองค์ต้องจากบ้านเมืองไปตั้งแต่พระชนม์มายุเพียง 9 พรรษา ครั้นพระชนมายุ 15 พรรษา เสด็จกลับมาประทับที่ประเทศไทย สมเด็จพระมหาธรรมราชา พระราชทานนามให้พระองค์ว่า “พระนเรศวร” และโปรดเกล้าฯ ให้เป็นพระมหาอุปราชไปปกครองเมืองพิษณุโลก ทรงฟื้นฟูกำลังทหาร สะสมกำลังคนและอาวุธ ในที่สุดก็ทรงกอบกู้เอกราชของกรุงศรีอยุธยาได้ หลังจากไทยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านานถึง 15 ปี เสด็จสวรรคต วันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2148 พระชนมายุ 48 พรรษา

พระราชกรณียกิจที่สำคัญของสมเด็จพระนเรศวร

1. ในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2135 พระองค์ทรงกระทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชของพม่าที่ตำบลหนองสาหร่าย เมืองสุพรรณบุรี ทรงฟื้นฟูพระมหาอุปราชสิ้นพระชนม์บนคอช้าง นับเป็นชัยชนะอย่างเด็ดขาดเหนือพม่า จนทำให้กรุงศรีอยุธยาว่างเว้นจากการทำศึกสงครามกับพม่ายาวนานถึง 160 ปี

2. ทรงขยายอำนาจไปหัวเมืองต่าง ๆ จนทำให้อาณาจักรอยุธยา มีอาณาเขตกว้างขวาง สามารถยึดครองล้านช้าง ล้านนา เชียงใหม่ ลำปาง เขมร และพม่าบางส่วนไว้ได้

3. ทรงส่งเสริมการค้าขายกับต่างประเทศ โดยอนุญาตให้พ่อค้าต่างชาติมาค้าขายภายในอาณาจักรอยุธยาได้ เช่น จีน สเปน และฮอลันดา เป็นต้น ซึ่งบางประเทศที่เข้ามานั้นได้ตั้งสถานีการค้าขึ้นด้วย

ในสมัยพระนเรศวรมหาราช อาณาจักรอยุธยามีอาณาเขตกว้างขวางที่สุด และมีความเจริญรุ่งเรืองมาก ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ ทำให้พระองค์ได้รับพระราชสมัญญาเป็น “มหาราช” และในวันที่ 25 มกราคม ซึ่งตรงกับวันกระทำยุทธหัตถี รัฐบาลไทยประกาศให้วันที่ 25 มกราคม ของทุกปี เป็นวันกองทัพไทย

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงทำยุทธหัตถีกับพระมหาอุปราชา

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระปรีชาญาณ ด้านการต่างประเทศและศิลปะ-วรรณคดีอย่างสูง ในราชสำนักพร้อมฝรั่งไปด้วยนักปราชญ์ ราชกวีคนสำคัญ ในยุคนั้นได้ชื่อว่าเป็น “ยุคทองของวรรณคดีไทย”

พระราชประวัติ

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช เสด็จพระบรมราชสมภพ เมื่อ พ.ศ. 2175 เป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง กับพระนางศิริราชกัลยา

พระนารายณ์มหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2199 ขณะมีพระชนมายุ 25 พรรษา และได้สร้างเมืองลพบุรีขึ้นเป็นราชธานีแห่งที่ 2 พระองค์ทรงเสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2231 ณ พระที่นั่งสุทธาสวรรย์ พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี

พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี

พระราชกรณียกิจที่สำคัญของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถอย่างยิ่ง ทรงสร้าง ความเจริญรุ่งเรือง และความยิ่งใหญ่ให้แก่กรุงศรีอยุธยาเป็นอย่างมาก มีพระราชกรณียกิจที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการปกครองขยายดินแดนโดยทรงยกทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ และเมืองพม่าอีกหลายเมือง เช่น มะริด ตะนาวศรี และมีพระยาโกษาธิบดี (เหล็ก) เป็นกำลังสำคัญให้สมเด็จพระนารายณ์สามารถยึดหัวเมือง ของพม่าได้

2. ด้านวรรณคดีไทย ในสมัยพระองค์ถือเป็นยุคทองของวรรณคดี กวีที่มีชื่อเสียง เช่น พระมหาราชครู พระศรีมโหสถ ศรีปราชญ์ วรรณคดีที่สำคัญได้แก่ สมุทโฆษคำฉันท์ และหนังสือจินตามณี ซึ่งเป็นแบบเรียน ภาษาไทยเล่มแรกของไทย ฯลฯ

3. ด้านการต่างประเทศ มีความสัมพันธ์กับนานาประเทศ ทั้งในยุโรปและเอเชีย ได้มีชาวกรีก ชื่อ คอนสแตนติน ฟอลคอน เข้ามารับราชการดูแลการค้ากับชาวต่างชาติ การค้าก็เจริญรุ่งเรือง มีรายได้เข้า ประเทศมาก สมเด็จพระนารายณ์มหาราช จึงทรงแต่งตั้งให้เป็น เจ้าพระยาวิไชยเณทร์ ฝรั่งเศสเป็นชาติที่มี บทบาทมากทั้งในการค้าและการเผยแพร่ศาสนา พระองค์ได้ทรงพระราชทานที่ดินให้ปลูกสร้างโบสถ์และ โรงเรียน

4. ทรงมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ในสมัยพระองค์ มีขงันนารีจากภาคตะวันตก เข้ามาเผยแพร่ คริสต์ศาสนา พระองค์ทรงอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือน สร้างโบสถ์ในดินแดนอยุธยาและประชาชนสามารถนับถือ ศาสนาได้อย่างเสรี

นับได้ว่าในยุคของพระองค์ทรงสร้างความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศ และเป็นยุคทองของวรรณคดีไทย พระองค์จึงได้รับการยอมรับ และได้รับการยกย่องเป็น “มหाराช”

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงพระปรีชาสามารถในหลาย ๆ ด้าน ทำให้บ้านเมืองเข้มแข็ง รุ่งเรืองทางกวีนิพนธ์ แก้ปัญหาจากการถูกต่างชาติรุกราน จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะได้รับการยกย่องถวายพระนาม “มหाराช”

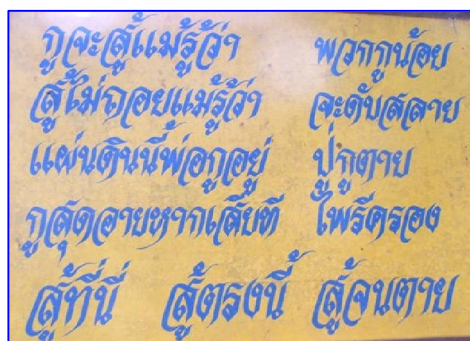
ชาวบ้านบางระจัน

ชาวบ้านบางระจัน เป็นตัวอย่างของความสามัคคี ในการรวมตัวกันต่อสู้และรวมพลังสามารถต้านทานกองทัพพม่าได้หลายครั้ง จนได้ชื่อว่า “เข้มแข็งกว่ากองทัพของกรุงศรีอยุธยาในสมัยนั้น” มีกิตติศัพท์เลื่องลือในด้านวีรกรรม ความกล้าหาญจารึกไว้ในประวัติศาสตร์

อนุสาวรีย์วีรชนค่ายบางระจัน อยู่ที่จังหวัดสิงห์บุรี

ประวัติความเป็นมาและผลงาน

การรบที่บางระจัน เป็นการรบเพื่อป้องกันตัวเองของชาวบ้านเมืองสิงห์บุรีและเมืองต่าง ๆ ที่พากันมาหลบภัยของกองทัพพม่าที่บางระจัน ในคราวการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ซึ่งสามารถเข้าตีกองทัพพม่าได้หลายครั้ง

พ.ศ. 2308 เนเมียวสีหบดี ได้ยกกองทัพพม่ารุกเข้าสู่อาณาจักรอยุธยาจากทางเหนือ ได้มาหยุดอยู่ที่เมืองวิเศษชัยชาญ ทหารพม่าเที่ยวกวาดต้อนผู้คนและทรัพย์สิน ทำให้ราษฎรต่างพากันโกรธแค้นต่อการกดขี่ข่มเหงของทหารพม่า จึงมีการแอบคบคิดกันต่อสู้ ชาวเมืองวิเศษชัยชาญ เมืองสิงห์บุรี เมืองสรรคบุรีและชาวบ้านใกล้เคียงพากันคิดอุบายเพื่อล่อลวงทหารพม่า มีหัวหน้าที่เป็นผู้นำที่สำคัญคือ นายแท่น นายโชติ นายอิน นายเมือง ลวงทหารพม่าไปเพื่อฆ่าฟันตายประมาณ 20 คน แล้วจึงพากันหนีไปยังบางระจัน จึงเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว

ในขณะที่เดียวกันชาวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงต่างก็เข้ามาสมทบและหลบอาศัยอยู่ที่บางระจันเป็นจำนวนมาก การพยายามเข้าตีค่ายบางระจันของทหารพม่าได้มีการส่งกองทัพเข้ารบถึง 8 ครั้งด้วยกัน ในที่สุดพม่าก็สามารถตีค่ายใหญ่บางระจันได้ในปี พ.ศ. 2309 รวมเวลาที่ไทยรบกับพม่าเป็นเวลาทั้งสิ้น 5 เดือน

แม้ว่าค่ายบางระจันจะต้องพ่ายแพ้แก่พม่าก็ตาม แต่วีรกรรมในครั้งนั้นได้รับการจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์และจิตใจของประชาชนชาวไทยตลอดมา เพื่อเป็นการรำลึกถึงวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ความกล้าหาญรักชาติ จังหวัดสิงห์บุรี จึงได้ก่อสร้างอนุสาวรีย์ให้กับผู้นำค่ายบางระจันทั้ง 11 ท่านขึ้น และกำหนดให้ทุกวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็นวันสดุดีค่ายบางระจัน

ประวัติหัวหน้าชาวบ้านบางระจัน ทั้ง 11 ท่าน

นายทองแก้ว

อยู่เมืองวิเศษชัยชาญ เมื่อถูกกองทัพพม่าตีเมืองวิเศษแตกและยึดเมืองได้ นายทองแก้วจึงรวบรวมชาวบ้านหลบหนีไปอยู่บ้านโพธิ์ทะเล ท่านหนีออกมาคราวเดียวกับนายดอก ต้องแยกกันอยู่เพราะมีชาวบ้านกันมาก

ต่อมากองทัพพม่าทางเหนือยกลงมาปล้นข่มเหงชาวบ้านมากขึ้น จึงชักชวนกันมาอยู่วัดโพธิ์เก้าต้น บ้านบางระจัน

ท่านเป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งในการออกรบและร่วมวางแผนในการรบด้วย ท่านได้ทำการต่อสู้กับกองทัพพม่าจนเสียชีวิตในที่รบ

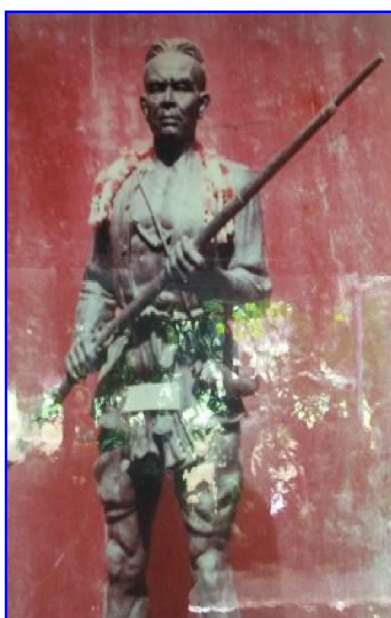

นายดอก

ท่านอยู่เมืองวิเศษชัยชาญ เมื่อกองทัพพม่ายกมาสมั้ย
กรุงศรีอยุธยา แม่ทัพพม่าสั่งให้กองทัพออกตีหัวเมือง
ต่าง ๆ เมืองวิเศษชัยชาญจึงอยู่ในกลุ่มเป้าหมาย เมื่อกองทัพ
พม่าเข้าตีเมืองวิเศษชัยชาญแตก นายดอกจึงชักชวนชาวบ้าน
ไปอยู่บ้านตลับ คือ บ้านกลับในปัจจุบัน

กองทัพพม่าเที่ยวออกลาดตระเวนเป็นบริเวณกว้าง
ทำให้ชาวบ้านเดือดร้อนเพราะถูกทหารพม่าข่มเหง จึงชักชวน
กันหนีมาอยู่ที่วัดโพธิ์เก้าต้น ค่ายบางระจัน

นายดอกเป็นผู้นำชาวบ้านท่านได้ร่วมรบกับชาวบ้าน
บางระจันกองทัพพม่าบุกเข้าได้แล้วทำให้ท่านเสียชีวิต
ในสนามรบ

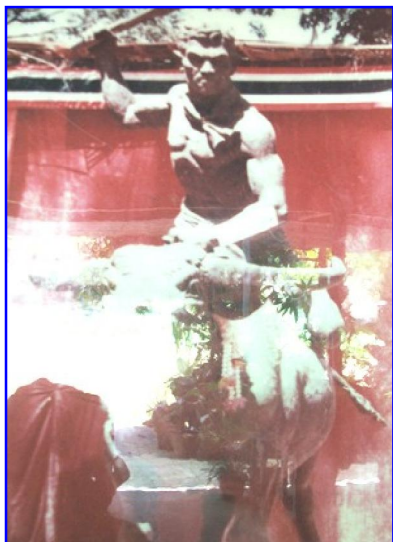

ขุนสรรค์

จากเมืองสรรค์บุรี ท่านได้รวบรวมชาวบ้านต่อสู้กับ
ทหารพม่าที่ยกทัพมาทางเมืองอุทัยธานี ท่านมีฝีมือในการ
ยิงปืน

เมื่อท่านกับชาวบ้านต่อต้านทหารพม่าไม่ไหว
จึงชักชวนชาวบ้านมารวมกันที่บางระจันและได้ร่วมรบกับ
ชาวบ้านสีบัวทอง ชาวเมืองวิเศษชัยชาญ ชาวบางระจันที่มา
รวมกันอยู่ ณ วัดโพธิ์เก้าต้น ค่ายบางระจัน ท่านได้ให้ชาวบ้าน
รวบรวมอาวุธต่าง ๆ ที่ยึดได้จากทหารพม่าในการรบครั้ง
ก่อน ๆ ที่ได้รับชัยชนะ

ครั้งหนึ่งท่านได้ร่วมกับนายจันทวนต๋อช่วยท่านได้คุ้มครอง
100 คน ตีทัพของอากาบันคณีกฎีกาพ่าย ท่านได้ร่วมรบ อยู่ใน
ค่ายจนกระทั่งเสียชีวิตในที่รบ

นายทองแสงใหญ่

ท่านเป็น 1 ใน 11 ท่านที่เป็นผู้นำระดับแนวหน้า และท่านเป็นผู้ที่คิดตั้งค่ายน้อย เพื่อลวงทหารพม่า ท่านคัต ชายฉกรรจ์จำนวนหนึ่งตั้งค่ายขึ้นอีกค่ายหนึ่งซึ่งห่างออกจาก ค่ายใหญ่ออกไป

ในค่ายใหญ่ซึ่งเต็มไปด้วยคนแก่ ทั้งหญิง ชาย เด็กเล็ก และผู้ป่วยที่บาดเจ็บจากการสู้รบและมีการเสียชีวิตทุกวัน

ท่านต่อสู้กับทหารพม่าด้วยกำลังที่มีอยู่ทั้งหมด จนวาระสุดท้ายท่านก็ได้เสียชีวิตในสนามรบ

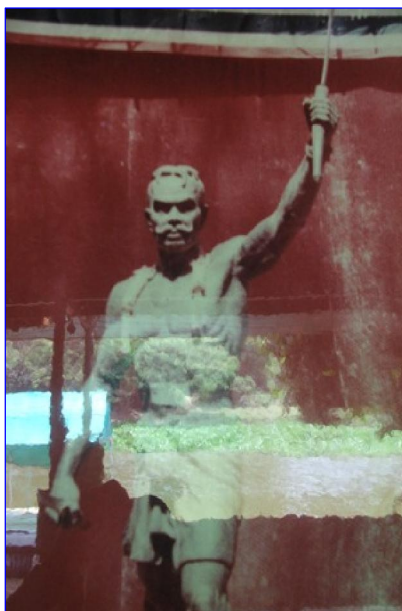

นายทองเหม็น

ท่านเป็นชาวบางระจัน เข้าร่วมในค่ายบางระจัน และเป็นอีกท่านหนึ่งที่ร่วมวางแผนในการรบ

ในการรบครั้งที่ 4 ท่านทำหน้าที่เป็นปีกขวาร่วมกับ นายโชติ นายดอก นายทองแก้ว कुมพล 200 คน ไปข้ามคลอง บ้านขุนโลกตีโอบหลังข้าศึก ผลทำให้ทัพพม่าแตกพ่ายและ ได้ฆ่าแม่ทัพพม่า คือ สุรินทรจ้อช่อง

ครั้งสุดท้ายพม่าทำการรบแต่ในค่ายโดยยิงปืนใหญ่ ออกมา นายทองเหม็นสุดที่จะทนร่วมกับพวกชาวบ้านจำนวน หนึ่ง โดยนายทองเหม็นชี้กระบือเผือกตลุมผ้าค่ายพม่า จึงเสีย ทัพพม่า นายทองเหม็นถูกพม่าจับฆ่าตายในที่นั้น

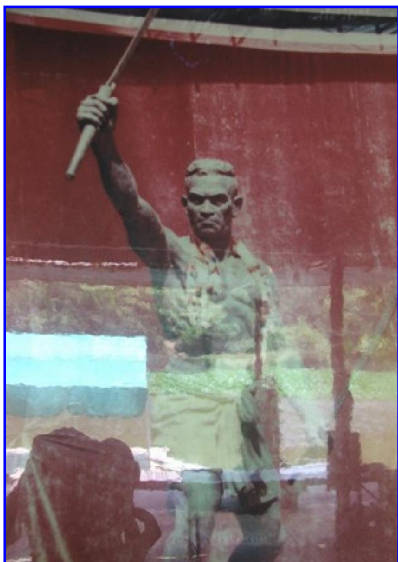
พันเรื่อง

เป็นหัวหน้าหมู่บ้าน เมื่อถูกพม่าเข้าปล้นหมู่บ้าน หาข้าวปลาอาหารให้ทหาร ชาวบ้านถูกทหารพม่ารังแกข่มเหง จึงได้รับความเดือดร้อน นายพันเรื่อง นายทองแสงใหญ่ นายจันทนวดเขียว ปรีक्षाกันให้ชาวบ้านบางระจันทั้งหมด ไปอยู่ในวัดโพธิ์เก้าต้นเป็นที่หลบทหารพม่า เพราะมีคลองธรรมชาติล้อมรอบถึง 2 ชั้นและรวมชายฉกรรจ์ในหมู่บ้านได้ จำนวนหนึ่งจึงแบ่งกลุ่มกันออกลาดตระเวนหลอกล่อทหารพม่าให้หลงทางเข้าตีไม่ถูกและนายพันเรื่อง ยังเป็นผู้ออกความคิดหล่อปืนใหญ่เพื่อยิงทำลายค่ายพม่า จึงชักชวนชาวบ้านช่วยกันสละทองเหลือง ทองแดง หล่อปืนขึ้น 2 กระบอก แต่ใช้การไม่ได้ อาจเป็นเพราะโลหะไม่เป็นชนิดเดียวกันหรือไม่มีความชำนาญการ ชาวบ้านต้องอยู่ในสภาพเสียขวัญกำลังใจและท่านได้หลบหนีทหารพม่าในคราวค่ายแตกไปเสียชีวิตริมฝั่งคลองหน้าวัดขุนสงฆ์ห่างจากค่าย

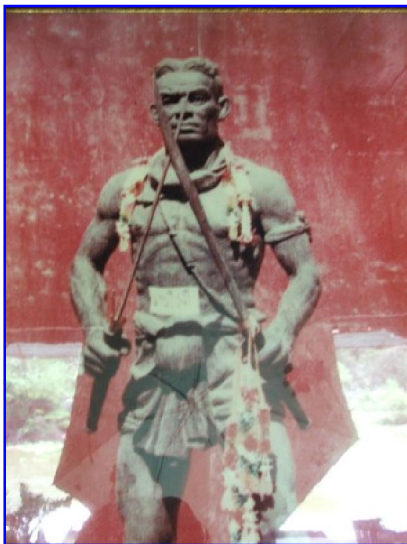
นายเมือง

เป็นคนบ้านสีบัวทอง เมืองสิงห์บุรี ร่วมกับ นายอิน นายโชติ นายแท่น และชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่ง ลวงทหารพม่าไปฆ่าและท่านเป็นคนไปนิมนต์พระอาจารย์ธรรมโชติจากแขวงเมืองสุพรรณบุรีมาอยู่วัดโพธิ์เก้าต้น ค่ายบางระจัน นายเมือง เป็น 1 ใน 11 ผู้นำชาวบ้านในค่ายที่คุมคนออกต่อสู้กับพม่า จนกระทั่งเสียชีวิตในสนามรบ

นายอิน

เป็นคนบ้านสีบัวทอง ที่มาช่วยนายแท่น นายโชติและ นายเมือง เป็นคนหนึ่งที่ร่วมกันฆ่าทหารพม่าในครั้งแรกแล้วมารวบรวมกำลังตั้งค่ายบางระจันขึ้น ณ วัดโพธิ์เก้าต้น ท่านเป็น 1 ใน 11 ผู้นำชาวบ้านที่ออกต่อสู้กับทหารพม่าด้วยความกล้าหาญจนตัวตายในสนามรบ

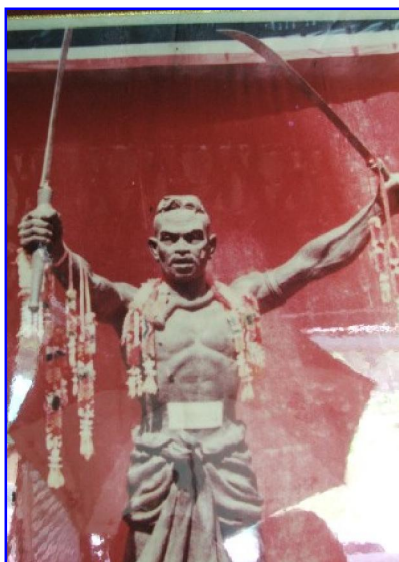

นายโชติ

เป็นคนบ้านสีบัวทอง แขวงเขตเมืองสิงห์บุรีติดต่อเมืองสุพรรณบุรี นายโชติได้รวมชาวบ้านที่ถูกกองลาดตระเวนของทหารพม่าข่มเหงและให้ส่งหญิงสาวให้

ในครั้งนั้นท่านกับพรรคพวกได้ลวงทหารพม่าไปฆ่าได้กว่า 20 คน จากนั้นท่านและชาวบ้านจึงมาอยู่รวมกัน ณ บางระจัน

ท่านได้ต่อสู้กับทหารพม่าจนเสียชีวิตในสนามรบ

นายแท่น

เป็นคนบ้านศรีบัวทอง แขวงเมืองสิงห์บุรี เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญและมีฝีมือในการวางแผนรบ จัดได้ว่าเป็นแม่ทัพใหญ่อีกท่านหนึ่ง นายแท่นคุมพลเข้ารบกับพม่าหลายครั้งได้รับชัยชนะในการรบครั้งที่ 4 ท่านคุมพล 200 คนเป็นทัพหลวง ท่านคุมพลเข้าตีหลวงพม่าก่อนและให้ทัพปีกขวาและปีกซ้ายเข้าตีโอบหลัง สนามรบ คือ ฝั่งคลองทุ่งห้วยไผ่สะตือ สี่ตัน

ในการรบครั้งนั้นท่านได้รับชัยชนะและสามารถฆ่าแม่ทัพพม่าได้ คือ สุรินทร์จ่อช่อง แต่ท่านก็ต้องได้รับความบาดเจ็บที่เข้า เนื่องจากถูกอาวุธของข้าศึกต้องหามกลับค่าย

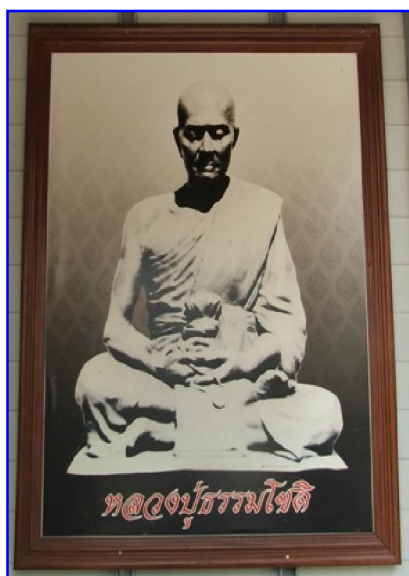
หลังจากนั้น ท่านต้องนอนรักษาตัวอยู่ในค่ายได้มีนานก็เสียชีวิตเพราะพิษบาดแผล ทำให้ทุกคนในบางระจันเสียขวัญกำลังใจเพราะขาดบุคคลซึ่งเป็นที่พึ่ง 1 ใน 11 ท่านทุกคนในค่ายต้องหลั่งน้ำตาในการจากไปของท่าน

พระอาจารย์ธรรมโชติ

เดิมท่านจำพรรณาอยู่วัดเขานางบวช แขวงเมือง-สุพรรณบุรี เป็นผู้มีความรู้เรื่องวิทยาคมต่าง ๆ และเรื่องยาสมุนไพรไทยโบราณเป็นอย่างดี จึงเป็นที่รู้จักเคารพนับถือมากของประชาชนทั่วไป ในเมื่อภัยสงครามเกิดขึ้นในบ้านเมืองท่านก็ยังเป็นขวัญกำลังใจให้กับชาวบ้านต่อสู้กับข้าศึก ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้นกับชาวบ้าน

โดยชาวบ้านศรีบัวทองมีนายเมือง เป็นผู้นิมนต์ท่านมาอยู่ ณ วัดโพธิ์เก้าต้น ชาวบ้านหนีทหารพม่ามาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก โรคภัยไข้เจ็บก็มีเกิดขึ้น ความต้องการยาสมุนไพร น้ำมนต์ก็มากขึ้น พระอาจารย์ธรรมโชติไม่มีภาชนะที่ใหญ่พอกับความ ต้องการของชาวบ้านโดยเฉพาะนักรบชาวบ้านที่ต้องการความเป็นสิริมงคลในการออกรบ พระอาจารย์ธรรมโชติ จึงทำน้ำมนต์ใส่สระ เพื่อให้พอกับความ ต้องการของชาวบ้าน น้ำในสระจึงมีความศักดิ์สิทธิ์ถึงปัจจุบัน

สุดท้ายไม่มีใครทราบว่าท่านมรณภาพในวัดโพธิ์เก้าต้นหรือหลบหนีไปไหน

พระเจ้าตากสินมหาราช

พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระมหากรุณาธิคุณต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง โดยทรงสู้รบกับข้าศึกศัตรู จนสามารถกอบกู้เอกราชของชาติไทยกลับคืนมาจากพม่าได้ภายในระยะเวลาอันสั้น และตั้งกรุงธนบุรีเป็นเมืองหลวงของไทยในสมัยนั้น

พระราชประวัติ

พระบรมราชานุสาวรีย์พระเจ้าตากสิน ที่จังหวัดจันทบุรี

สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระราชสมภพ ตรงกับวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2277 มี พระนามเดิมว่า ลิน พระราชบิดาเป็นชาวจีนชื่อ นายไผ่ฮอง หรือ หยง แซ่แต้ เป็นนายอากรบ่อน พระราชมารดาเป็นคนไทย ชื่อ นางนกเอี้ยง โดยเมื่อทรงพระเยาว์ เจ้าพระยาจักรีได้ขอสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม ตั้งชื่อว่า ลิน

เจ้าพระยาจักรีได้นำไปถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ต่อมาได้รับความชอบเป็นพระยาดาก เจ้าเมืองตาก

พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า ครั้งที่ 2 ในวันที่ 7 เมษายน พระเจ้าตากได้ยึดเมืองจันทบุรีเป็นที่ตั้งมั่นในการรวบรวมคน เพื่อกอบกู้เอกราช และพระยาดากก็กอบกู้กรุงศรีอยุธยากลับคืนได้ภายใน 7 เดือน แล้วก็คิดจะปฏิสังขรณ์กรุงศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีใหม่ แต่เมื่อตรวจสอบความเสียหายแล้ว เห็นว่ากรุงศรีอยุธยาที่มีความเสียหายมาก ยากแก่การบูรณะแล้ว จึงเลือกเมืองธนบุรีเป็นราชธานี เจ้าตาก ทรงทำพิธีปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองกรุงธนบุรี ตรงกับวันที่ 28 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2311 ขณะมีพระชนมายุได้ 34 พรรษา รวมสิริราชสมบัติ 15 ปี

พระราชกรณียกิจสำคัญ

1. ทรงรวบรวมไพร่พลจนสามารถกอบกู้เอกราชให้ชาติไทยได้ภายในเวลา 7 เดือน เท่านั้น นับตั้งแต่เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ให้แก่พม่า
2. ทรงสถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี และปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ ทรงพระนามว่า สมเด็จพระบรมราชาที่ 4 หรือ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

3. ทรงรวบรวมประเทศให้เป็นปึกแผ่นได้สำเร็จ โดยการปราบปรามชุมนุมต่าง ๆ ที่ตั้งตนเป็นใหญ่หลายชุมนุม ที่สำคัญ ได้แก่ ชุมนุมเจ้าพระยาพิษณุโลก ชุมนุมเจ้าพิมาย ชุมนุมเจ้าพระฝาง และชุมนุมเจ้านครศรีธรรมราช โดยใช้เวลาเพียง 3 ปีเศษ

4. ทรงมีพระทัยมุ่งมั่นในการฟื้นฟูประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ แม้ว่าตลอดระยะเวลา 15 ปี ในช่วงสมัยของพระองค์จะมีการทำศึกอยู่ตลอดเวลาก็ตาม เช่น การฟื้นฟูทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้สังคมไทยคืนสู่ภาวะปกติภายในเวลาอันรวดเร็ว

พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
ที่วงเวียนใหญ่ กรุงเทพมหานคร

พระองค์ได้รับการยอมรับและยกย่องว่าเป็น “มหาราช” และเพื่อให้ประชาชนชาวไทยได้รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระองค์ รัฐบาลจึงประกาศให้วันที่ 28 ธันวาคม ของทุกปี ซึ่งตรงกับวันที่ทรงปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ เป็นวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระยาพิชัยดาบหัก

พระยาพิชัยดาบหัก เป็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความเสียสละ กล้าหาญ ต่อสู้เพื่อประเทศชาติ ยอมเสียสละแม้กระทั่งชีวิตของตนเอง

อนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก หน้าศาลากลางจังหวัดอุตรดิตถ์

ประวัติและผลงาน

พระยาพิชัยดาบหัก เดิมชื่อ จ้อย เกิดที่บ้านห้วยคา อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ เมื่ออายุได้ 14 ปี บิดานำไปฝากกับท่านพระครูวัดมหาธาตุหรือวัดใหญ่ เมืองพิชัย จนสามารถอ่านออกเขียนได้จนแตกฉาน เพราะเป็นคนขยันและเอาใจใส่ในตำราเรียนและคอยรับใช้อาจารย์ และขณะเดียวกันก็ซ้อมมวยไปด้วย ต่อมา เจ้าเมืองพิชัย ได้นำบุตร (ชื่อเจ็ด) มาฝากที่วัดเพื่อรับเรียนวิชา จึงเกิดเรื่องทะเลาะวิวาทกันกับจ้อยเสมอ จ้อยจึงตัดสินใจหนีออกจากวัด เดินทางขึ้นไปทางเหนือโดยมิได้บอกพ่อแม่ และอาจารย์ จึงได้ไปพบกับครูฝึกมวยคนหนึ่งชื่อ เทียง จึงขอฝากตัวเป็นศิษย์แล้วเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น ทองดี ครูเทียงรักนายทองดีมาก และมักเรียกนายทองดี ว่า นายทองดี ฟันขาว (เนื่องจากท่านไม่เคยหวงมากพลุดังคนสมัยนั้น) ทำให้ลูกหลานครูอิจฉา จนหาทางกลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา จึงทำให้จ้อยกราบลาครูเดินทางขึ้นเหนือต่อไป

เมื่อท่านเดินทางถึงเมืองตาก ขณะนั้นกำลังมีพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่วัดใหญ่ เจ้าเมืองตาก (สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) ได้จัดให้มีมวยฉลองด้วย นายทองดี ฟันขาว ได้เข้าไปเปรียบเทียบกับครูหัว ซึ่งเป็นครูมวยมือดีของเจ้าเมืองตาก นายทองดี ฟันขาว ใช้ความว่องไวใช้หมัด คอก และเตะขากรรไกร จนครูหัวสลบไป

เจ้าเมืองตากพอใจมากจึงให้เงิน 3 ตำลึงและชักชวนให้มาอยู่ด้วย นายทองดี ฟันขาว จึงได้ถวายตัวเป็นทหารของเจ้าเมืองตาก (สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี) ตั้งแต่นั้น รับใช้เป็นที่โปรดปรานมาก ได้รับยศเป็น “หลวงพิชัยอาสา”

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองกรุงธนบุรี และโปรดเกล้าฯ ให้หลวงพิชัยอาสา เป็นเจ้าหมื่นไวยวรนาถ เป็นทหารเอกราชองครักษ์ในพระองค์ และต่อมาโปรดเกล้าฯ เป็น “พระยาสิทธิราชเดโช”

เมื่อปราบชุมนุมเจ้าพระฝางได้แล้ว สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงปูนบำเหน็จความชอบให้ทหารของพระองค์โดยทั่วหน้ากัน ส่วนพระยาสิทธิราชเดโช ได้โปรดเกล้าฯ ปูนบำเหน็จความชอบ ให้เป็น “พระยาพิชัย” ปกครองเมืองพิชัย ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมื่อสมัยเยาว์วัย

ในปี พ.ศ. 2313 - 2316 ได้เกิดการสู้รบกับพม่าอีกหลายคราว และทุกคราวกองทัพพม่าได้แตกพ่ายไป พอสิ้นฤดูฝน ปีมะเส็ง พ.ศ. 2316 ไปสุพลายกองทัพพม่าตีเมืองพิชัย ศึกครั้งนี้พระยาพิชัยจับดาบสองมือ คาดดาบ คุมทหารออกต่อสู้ไล่พันแทงพม่าอย่างชุลมุน ณ สมรภูมิมิบริเวณวัดเอกราช จนเสียการทรงตัวจึงใช้ดาบ ข้างขวาพุ่งตัวไว้จนทำให้ดาบข้างขวาหักเป็นสองท่อน กองทัพไปสุพลาก็แตกพ่ายกลับไป เป็นที่เลื่องลือจนได้ นามว่า “พระยาพิชัยดาบหัก”

ชีวิตราชการของพระยาพิชัยดาบหัก น่าจะรุ่งเรืองและเป็นกำลังป้องกันบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ในแผ่นดินต่อมา หากแต่ว่าพระยาพิชัยดาบหักเห็นว่าตัวท่านเป็นข้าหลวงเดิมของพระเจ้าตากเกรงว่านานวันไป จะเป็นที่ระแวงของพระเจ้าแผ่นดินและจะหาความสุขได้ยาก ประกอบกับมีความโศกเศร้าอาลัยในพระเจ้าตาก อย่างมาก ได้กราบทูลว่าจะขอตายตามสมเด็จพระเจ้าตาก จึงได้ถูกประหารชีวิตตอนอายุ 41 ปี

พระยาพิชัยดาบหักได้สร้างมรดกอันควรแก่การยกย่องสรรเสริญให้สืบทอดมาถึงปัจจุบันในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความเด็ดเดี่ยวเฉียบขาดกล้าหาญ มีความรักชาติต้องการให้ชาติมีความเจริญรุ่งเรืองมั่นคง

สมัยรัตนโกสินทร์

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรี มาตั้งที่กรุงเทพมหานคร ตั้งชื่อว่า กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ เป็นเมืองหลวงของไทย จนถึงปัจจุบันนี้

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2279 มีพระนามเดิมว่า ทองด้วง ทรงผนวชเมื่อพระชนมายุได้ 21 พรรษา หลังจากลาสิกขา ได้ทรงเข้ารับราชการจนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่ง หลวงยกกระบัตร เมืองราชบุรี หลังเสวยกรุงศรีอยุธยา พระองค์ได้ทรงกอบกู้ราชอาณาจักรขึ้นมาใหม่ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระองค์ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาจักรี และสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ตามลำดับ ต่อมา พ.ศ. 2325 สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกได้ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี พระองค์เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2352

พระราชกรณียกิจสำคัญ

1. สร้างพระบรมมหาราชวัง

พ.ศ. 2327 สร้างพระมหาปราสาท และสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พร้อมทั้งอัญเชิญพระแก้วมรกตจากกรุงธนบุรี มาประดิษฐานอยู่ภายในวัดแห่งนี้
วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

2. ด้านการเมืองการปกครอง

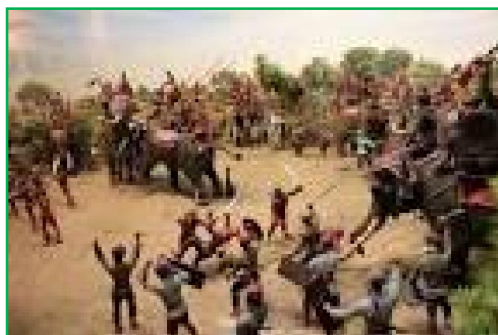
2.1 ทรงสถาปนาราชวงศ์จักรีและกรุงรัตนโกสินทร์ให้เป็นราชธานีแห่งใหม่ โดยทรงย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ทรงพระราชทานพระนครใหม่นี้ว่า “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์ มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” หรือที่เรียกขานกันโดยทั่ว ๆ ไปว่า “กรุงเทพมหานคร”

2.2 โปรดเกล้าฯ ให้ชำระกฎหมายให้ถูกต้องยุติธรรม เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ได้แก่ ตราราชสีห์ของสมุหนายก ตราคชสีห์ของสมุหพระกลาโหม และตราบัวแก้วของกรมท่า

เงินพดด้วง

2.3 ทรงเป็นจอมทัพในการทำสงครามกับรัฐเพื่อนบ้าน และทำสงครามเก้าทัพกับพม่า ถือว่าเป็นสงครามครั้งสำคัญ โดยพระองค์ได้ทรงนำทัพออกไปทำศึกสงครามกับพม่าด้วยพระองค์เอง

สงครามเก้าทัพ

3. ด้านเศรษฐกิจ

3.1 มีการค้าขายกับจีนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น มีเงินใช้จ่ายในการทำนุบำรุงบ้านเมือง สร้างพระนคร สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์วัด

3.2 มีการค้าขายกับต่างประเทศ ได้รับภาษีอากร เช่น อากรสุรา อากรบ่อนเบี้ย อากรขนอน ตลาด ภาษีค่าน้ำ

4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม

4.1 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังและวัดให้มีรูปแบบเหมือนสมัยอยุธยา เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจแก่ราษฎรให้เสมือนอยู่ในสมัยอยุธยา เมื่อครั้งบ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง เช่น ลอกแบบพระที่นั่งสรรเพชญ์ปราสาทขึ้นมาใหม่ และพระราชทานนามว่า “พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท” และสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม หรือวัดพระแก้วไว้ในเขตพระบรมมหาราชวัง

4.2 ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ด้วยการออกแบบกฎหมายคณะสงฆ์ เพื่อให้พระสงฆ์อยู่ในพระธรรมวินัย มีการสังคายนาพระไตรปิฎกให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีการสร้างวัดและบูรณปฏิสังขรณ์ วัดวาอารามต่าง ๆ เช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (วัดโพธิ์)

4.3 ทรงส่งเสริมงานวรรณกรรม โดยมีพระราชนิพนธ์วรรณคดีหลายเรื่อง เช่น กลอนนิราศ ท่าดินแดง กลอนบทละครเรื่องอิเหนา กลอนบทละครเรื่อง รามเกียรติ์

ด้วยพระราชกรณียกิจอันทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อชาติไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช จึงได้รับพระราชสมัญญาว่า “มหาราช”

ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร

ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร เป็นวีรสตรีที่มีชื่อเสียงปกป้องประเทศชาติและต่อสู้กับศัตรูอย่างกล้าหาญ จนสามารถปกป้องพื้นแผ่นดิน ให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของศัตรูไว้ได้

อนุสรณ์สถานท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร อยู่ที่จังหวัดภูเก็ต

ประวัติ

ท้าวเทพกระษัตรี มีชื่อเดิมว่า จัน และท้าวศรีสุนทร มีชื่อเดิมว่า มุก ท่านเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน บิดาเป็นเจ้าของกลางชื่อ จอมทองคำ มารดาชื่อ นางหม่าเสี้ย มีพี่น้องรวมทั้งหมด 5 คน ถือกำเนิดที่บ้านตะเคียน เมืองกลาง ปัจจุบันคือ อำเภอหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต คุณหญิงจัน เป็นภริยาของพระยากลาง

ผลงาน

ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทร แม้จะเกิดเป็นสตรี แต่มีความกล้าหาญเช่นเดียวกับบุรุษ และสามารถใช้อสติปัญญาอันหลักแหลมรักษาอิสรภาพของท้องถิ่น และชาติบ้านเมืองของเราไว้ได้ เหตุการณ์ที่ทำให้ท่านทั้งสองได้รับการยกย่องมาจากวีรกรรม ใน พ.ศ. 2328 เมื่อพระเจ้าปดุง กษัตริย์พม่ายกทัพมาตีไทย ในเหตุการณ์สงครามเก้าทัพ ทัพหนึ่งได้ยกมาตีเมืองกลาง ซึ่งขณะนั้นพระยากลางเพิ่งถึงแก่อนิจกรรมและยังไม่ได้แต่งตั้งผู้ใดเป็นเจ้าเมืองแทน คุณหญิงจันและคุณหญิงมุก จึงได้ให้ผู้หญิงชาวเมืองกลาง แต่งกายเป็นชายปะปนกับทหารชายของไทย เพื่อให้พม่าเข้าใจว่าฝ่ายไทยมีกำลังมาก ทัพพม่าพยายามตีเมืองกลางอยู่เดือนเศษ แต่ไม่สำเร็จ และพม่าเริ่มขาดเสบียง ประกอบกับข่าวว่าทัพหลวงของไทยยกมาพม่าจึงตัดสินใจถอยทัพกลับ ทำให้คุณหญิงจันและคุณหญิงมุกรักษาเมืองกลางไว้ได้

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงทราบวีรกรรมของคุณหญิงจันและคุณหญิงมุก จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้คุณหญิงจันเป็น ท้าวเทพกระษัตรี และคุณหญิงมุกเป็น ท้าวศรีสุนทร

นับว่าประวัติการต่อสู้ของวีรสตรีเมืองกลาง คือ ท้าวเทพกระษัตรีและท้าวศรีสุนทรนั้น เป็นแบบอย่าง ที่แสดงให้เห็นว่า บทบาทของหญิงไทยนั้น ต้องทำหน้าที่ทุกอย่างได้ ทั้งในยามบ้านเมืองเป็นปกติ หรือในยาม คับขัน เพื่อเป็นการยกย่องวีรกรรมของท้าวเทพกระษัตรี และท้าวศรีสุนทรให้จารึกในจิตใจลูกหลานเมืองกลาง และของชาวไทย ทางกรมได้ตั้งนามสถานที่ตั้งเมืองกลาง เมื่อครั้งศึกพม่าว่า ตำบลเทพกระษัตรี และให้รวม ตำบลท่าเรือกับตำบลลิพอนตั้งเป็นตำบลชื่อว่า ศรีสุนทร นอกจากนี้ในปีพุทธศักราช 2510 ยังได้สร้างอนุสาวรีย์ของวีรสตรีแห่งเมืองกลาง ไว้ที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อเป็นเครื่องหมายและอนุสรณ์แห่งความกล้าหาญของ สตรีในประวัติศาสตร์ชาติไทยอีกแห่งหนึ่ง

ท้าวสุนนารี (ย่าโม)

ท้าวสุนนารี เป็นวีรสตรีที่ชาวโคราช หรือชาวจังหวัดนครราชสีมา ให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวโคราช ถึงขนาดเคยมีนโยบายของรัฐบาลหลายสมัยต้องการที่จะแบ่งจังหวัด นครราชสีมา เป็นจังหวัดย่อย ๆ แต่ไม่สามารถทำได้ เพราะจิตใจของคนในจังหวัดส่วนใหญ่ไม่ยอมแยกตัว ออกไป เพราะทุกคนในจังหวัดนี้เป็น “หลานย่าโม” กันทุกคน

ประวัติ

ท้าวสุนนารี เดิมชื่อโม หรือ โม่ ท่านเป็นบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา ในฐานะผู้กอบกู้เมืองนครราชสีมา จากกองทัพของเจ้าอนุวงศ์ แห่งเวียงจันทน์ เมื่อ พ.ศ. 2369 คุณหญิงโม เกิดเมื่อ พ.ศ. 2315 ปีเถาะ ในแผ่นดินพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี บิดา มารดา ชื่อ นายกิม นางบุญมา เมื่ออายุ 25 ปี ได้เข้าพิธีสมรสกับเจ้าพระยามหินศราธิบดี (ทองคำ) ที่ปรีภรรษาการเมืองนครราชสีมา

เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงวางพวงมาลา ณอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

ผลงาน

ความภาคภูมิใจของชาวนครราชสีมา และประชาชนชาวไทยทั่วไปนั่นก็คือ เมื่อปี พ.ศ. 2349 ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 แห่งจักรีวงศ์ เจ้าอนุวงศ์ผู้ครองนครเวียงจันทน์ ได้ยกทัพมาตีเมืองนครราชสีมา ซึ่งขณะนั้นเจ้าเมืองและพระยาปลัดเมืองไม่อยู่ กองทหารของเจ้าอนุวงศ์ จึงตีเมืองนครราชสีมาได้โดยง่าย และได้กวาดต้อนครอบครัวชาวเมืองนครราชสีมา ซึ่งส่วนมากเป็นผู้หญิง เด็กและคนชรา ไปเป็นเชลย เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2369 คุณหญิงโม ภริยาพระยาปลัดเมืองก็ถูกคุมตัวไปด้วย หัวหน้าของทหารเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ควบคุมเชลยที่กวาดต้อนไปนั้น ชื่อเพี้ยรามพิชัยได้สั่งรับอาวุธทุกชนิดจากชาวเมืองจนหมด ครั้นเดินทางมาถึงทุ่งสมถุर्थ แขวงเมืองพิมาย (อำเภอพิมายปัจจุบัน) ขณะที่หยุดและตั้งค่ายพักแรม ณ ที่นั้นคุณหญิงโม ได้ออกอุบายให้ชาวนำอาหารและสุราไปเลี้ยงทหาร ผู้ควบคุม ถึงกับเมามายไร้สติ หมดความระมัดระวัง คุณหญิงโมจึงได้ประกาศใช้ชาวนำอาหารมาร่วมใจกันจับอาวุธตามแต่จะหาได้เข้าโจมตีกองทหารที่ควบคุมโดยไม่ทันรู้ตัว แม้จะมีกำลังน้อยกว่าก็ประสบชัยชนะอีก เพราะความสามัคคี และความกล้าหาญของชาวนครราชสีมา ซึ่งมีคุณหญิงโมเป็นผู้ควบคุม กองทหารเวียงจันทน์แตกพินาศ เจ้าอนุวงศ์ถอยทัพกลับในที่สุด กองทัพไทยยกตามไปปราบจับตัวเจ้าอนุวงศ์ได้ ท่านผู้หญิงผู้กล้าหาญได้นามว่า เป็นวีรสตรี กอบกู้อิสรภาพนครราชสีมาเอาไว้ได้ ด้วยความสามารถมีคุณต่อประเทศชาติอย่างยิ่ง วีรกรรมอันห้าวหาญของคุณหญิงโม เป็น “ท้าวสุรนารี” และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาปลัดเมืองนครราชสีมา (ทองคำ) ผู้เป็นสามีท้าวสุรนารีเป็น “เจ้าพระยามหิศราธิบดี” ปรากฏในพงศาวดารมาจกรทุกวันนี้ ท้าวสุรนารี ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อ พ.ศ. 2395 รวมสิริอายุ 81 ปี

อนุสรณ์สถานวีรกรรมทุ่งสัมฤทธิ์ อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา

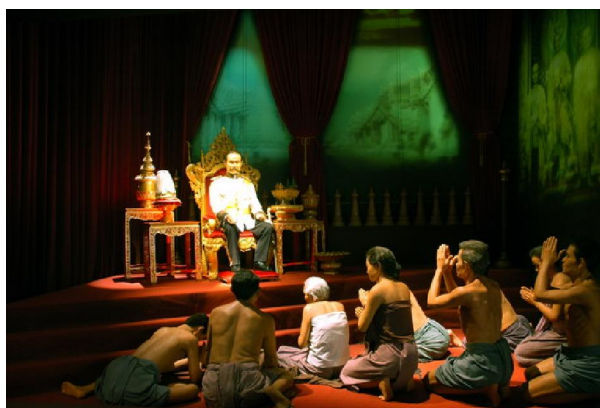
ท้าวสุรนารี เป็นผู้ที่เสียสละ เพื่อให้ประเทศชาติได้อยู่รอดปลอดภัย ควรที่อนุชนรุ่นหลังจะได้ระลึกถึงคุณงามความดีของท่าน บ้านเมืองทุกวันนี้เป็นสิ่งที่ต้องหวงแหน การหวงแหน คือ ต้องสามัคคี รู้จักหน้าที่ ทุกฝ่ายต้องช่วยกัน ชาวนครราชสีมา ได้แสดงพลังต้องการความเรียบร้อย ความสงบ เป็นปัจจัยสำคัญทำให้ชาติกลับปลอดภัยอีกครั้งหนึ่ง และเพื่อเป็นการระลึกถึงคุณความดีของท่าน ชาวเมืองนครราชสีมาได้พร้อมใจกันจัดงานเฉลิมฉลองวันแห่งชัยชนะของท้าวสุรนารีขึ้น ระหว่างวันที่ 23 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน ของทุกปี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) เป็นพระมหากษัตริย์ไทยที่นำความเจริญมาสู่ประเทศไทยในทุก ๆ ด้าน ทรงพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้าน เพื่อให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากภัยของการล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตก

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า สมเด็จเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์

ทรงประกาศปลดปล่อยทาส

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระอัศวมเหสีทรงพระนามว่า สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงได้รับการศึกษาจากสำนักพระเจ้จ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุตรี และทรงศึกษาด้านวิชาการและโบราณราชประเพณีต่าง ๆ จากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งชาวไทย ชาวต่างชาติ รวมทั้งการสั่งสอนวิชาการด้านต่าง ๆ จากสมเด็จพระบรมชนกนาถ เช่น วิชารัฐศาสตร์ โหราศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในราชวงศ์จักรี ที่ขึ้นครองราชย์ ในขณะที่ยังทรงพระเยาว์และมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และพระองค์ได้เสด็จเยือนประเทศสิงคโปร์และชวา (อินโดนีเซีย) ประเทศอินเดียและพม่า เพื่อทรงศึกษาข้อดี ข้อเสีย ของแบบแผนการปกครองอย่างตะวันตก นำมาปรับปรุงพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า

พระราชกรณียกิจที่สำคัญ

1. ด้านการเลิกทาส

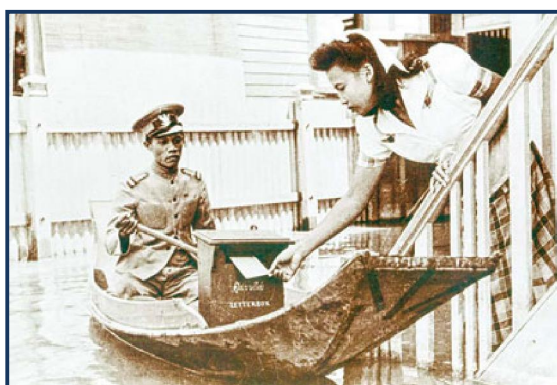
เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญที่สุดของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระองค์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติทาส ร.ศ. 124 โดยใช้เวลานานกว่า 30 ปี ในการปลดปล่อยทาสมิให้หลงเหลืออยู่ในอาณาจักรไทย โดยไม่มีการสูญเสียเลือดเนื้อ ด้วยวิธีการแบบละมุนละม่อมอันต่างกับต่างชาติที่มีเสียเลือดเสียเนื้อ

การเลิกทาส

2. ด้านการไปรษณีย์โทรเลข

พระองค์ทรงเห็นถึงความสำคัญของการสื่อสารในอนาคตโดยโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงกลาโหม ดำเนินการก่อสร้างวางสายโทรเลข สำหรับสายโทรเลขสายแรกของประเทศ โดยเริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2418 จากกรุงเทพฯ - สมุทรปราการ และจัดตั้งการไปรษณีย์ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2441 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้กรมโทรเลขรวมเข้ากับกรมไปรษณีย์ชื่อว่า กรมไปรษณีย์โทรเลข การไปรษณีย์

3. ด้านการโทรศัพท์

กระทรวงกลาโหม ได้นำโทรศัพท์อันเป็นวิทยากรในการสื่อสารที่ทันสมัย เข้ามาทดลองใช้เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2424 จากกรุงเทพฯ - สมุทรปราการ เพื่อแจ้งข่าวเรือ เข้า - ออก ที่ปากน้ำ

4. ด้านการปกครอง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางระเบียบการปกครองใหม่โดยการแยกหน่วยราชการ ออกเป็นกรมกองต่าง ๆ ให้มีหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะไม่ก้าวกำกักัน 12 กรม ได้แก่

1. กรมพระคลัง มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับการเก็บภาษีรายได้จากประชาชน
2. กรมยุติธรรม มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับคดีความที่ต้องตัดสินต่าง ๆ ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่ง
3. กรมยุทธนาธิการ มีหน้าที่ตรวจตรารักษาการณ์ในกรมทหารบก ทหารเรือ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทหาร
4. กรมธรรมการ มีหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับกิจการของพระสงฆ์ คือ หน้าที่สั่งสอนอบรมพระสงฆ์และสอนหนังสือให้กับประชาชนทั่วไป
5. กรมโยธาธิการ มีหน้าที่ดูแลตรวจตราการก่อสร้าง การทำถนน ขุดลอกคูคลอง และงานที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง
6. กรมมรธาธิการ มีหน้าที่ดูแลรักษาพระราชลัญจกร พระราชกำหนดกฎหมาย และหนังสือที่เกี่ยวกับราชการทั้งหมด
7. กรมมหาดไทย มีหน้าที่ดูแลบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ และเมืองลาวประเทศราช
8. กรมพระกลาโหม มีหน้าที่บังคับบัญชาหัวเมืองปักษ์ใต้ ฝ่ายตะวันออก ตะวันตก และเมืองมลายู
9. กรมท่า มีหน้าที่ดูแลงานที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ
10. กรมวัง มีหน้าที่ดูแลรักษาการณ์ต่าง ๆ ในพระบรมมหาราชวัง
11. กรมเมือง มีหน้าที่ดูแลรักษากฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิด กรมนี้มีตำรวจทำหน้าที่ในการดูแลรักษาความสงบ และจับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษ
12. กรมนา มีหน้าที่คล้ายคลึงกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบันคือ มีหน้าที่หลักในการดูแลควบคุมการเพาะปลูก ค้าขาย และป่าไม้

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการประกาศ ให้ยกฐานะกรมขึ้นเป็นกระทรวง ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 และได้ยุบ 2 กระทรวงที่ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกัน คือ กระทรวงมรธาธิการ ยุบรวมกับกระทรวงวัง และกระทรวงยุทธนาธิการยุบรวมกับกระทรวงกลาโหม โดยคงเหลือไว้ 10 กระทรวง

5. ด้านการพยาบาลและสาธารณสุข

พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงพยาบาลเพื่อรักษาประชาชน ด้วยวิธีการแพทย์แผนใหม่แทนวิธีการรักษาแบบเดิมที่ล้าสมัย โดยได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 16,000 บาท เพื่อเป็นทุนเริ่มแรก ในการสร้างโรงพยาบาลชื่อว่า **โรงพยาบาลวังหลัง** ต่อมาได้พระราชทานนามโรงพยาบาลใหม่ว่า **โรงพยาบาลศิริราช**

โรงพยาบาลศิริราช

6. ด้านการกฎหมาย

กฎหมายในขณะนั้นมีความล้าสมัยอย่างมาก ทำให้ต่างชาติใช้เป็นข้ออ้างในการเอาเปรียบไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงโปรดเกล้าฯ สร้างประมวลกฎหมายอาญาขึ้นใหม่ เพื่อให้ทันสมัยทัดเทียมกับอารยประเทศโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญกฎหมายจากต่างประเทศ และบุคคลที่มีความสำคัญในด้านนี้คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (พระบิดาแห่งกฎหมายไทย) พระราชโอรส การลงโทษแบบจารีตจึงถูกยกเลิกไป

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งโรงเรียนกฎหมายแห่งแรกของประเทศไทย โดยมีกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงเป็นผู้อำนวยการ

7. ด้านการขนส่งและสื่อสาร

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้คณะเสนาบดีและกรมโยธาธิการสำรวจเส้นทาง เพื่อวางรากฐานการสร้างทางรถไฟ เริ่มสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพ - นครราชสีมา ทำให้มีเกิดรถไฟหลวงแห่งแรกของไทย

8. ด้านการเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ผลิตธนบัตรขึ้น ตั้งแต่ ๑๐๐ และตั้งกรมธนบัตรขึ้น ได้มีการผลิตธนบัตรรุ่นแรกออกมา 5 ชนิด คือ 1,000 บาท 100 บาท 20 บาท 10 บาท 5 บาท มีประกาศยกเลิกใช้เงินพดด้วง เหรียญเฟื้อง เบี้ยทองแดง มีการจัดตั้งธนาคารขึ้นครั้งแรกชื่อ แบงก์สยามกัมมาจล ปัจจุบันคือ ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด

9. ด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2444 โดยมีหลวงสารประเสริฐเป็นอาจารย์ใหญ่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เป็นผู้เขียนตำราเรียนขึ้นมาเรียกว่า แบบเรียนหลวง จำนวน 6 เล่ม เมื่อ พ.ศ. 2460

โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “กรมศึกษาธิการ” ขึ้น เพื่อดูแลด้านการศึกษาของชาติ โรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรแห่งแรกที่สร้างขึ้นในวัด คือ โรงเรียนวัดมหรณพาราม

10. ด้านศิลปวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นกวีเอกที่ยิ่งใหญ่พระองค์หนึ่งในแผ่นดินสยาม โดยทรงพระราชนิพนธ์วรรณกรรมไว้มากมายที่ได้รับความนิยม คือ

1. พระราชนิพนธ์สิบสองเดือน
2. บทละครเรื่อง เงาะป่า
3. ไกลบ้าน

ฯลฯ

ด้วยพระราชกรณียกิจที่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลต่อประเทศไทย จึงได้รับพระราชสมัญญานามว่า “สมเด็จพระปิยะมหาราช” อันหมายถึง ทรงเป็นที่เคารพรักของประชาชนทั้งปวง พระองค์เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 ประเทศไทยจึงกำหนดให้วันที่ 23 ตุลาคมของทุกปี เป็นวันปิยมหาราช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 แห่งราชวงศ์จักรี และเป็นองค์ที่ 2 ในประวัติศาสตร์ไทยถัดจาก พระปิยมหาราช ที่ได้รับการถวายพระนาม “มหาราช” ขณะที่ครองราชย์ พระองค์ทรงทำนุบำรุงประเทศตามพระบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พระราชประวัติ

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พระองค์ทรงพระราชสมภพ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2470

การศึกษา

ทรงเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนมาแตร์เดอี กรุงเทพมหานคร และศึกษาต่อ ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ พระองค์ทรงรอบรู้หลายภาษา ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และละติน

ครองราชย์

พระองค์ได้ทรงขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

ทรงประกอบพิธีราชาภิเษกสมรส กับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ที่วังสระปทุม และได้ทรงสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ต่อมา

พระบรมราชาภิเษก

เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2493 โดยทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตามโบราณราชประเพณี และในการนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ พระอัครมเหสีเป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินี มีพระราชธิดาและพระราชโอรส 4 พระองค์ ทรงประกาศปฏิญาณหรือพระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

พระปฐมบรมราชโองการว่า “เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม”

ทรงพระผนวช

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระผนวช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ปฏิบัติพระศาสนกิจ เป็นเวลา 15 วัน

พระราชกรณียกิจด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

1. ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงวางแผนพัฒนา พระองค์ท่านทรงวางแผนและหาวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อแก้ไขภัยแล้งให้ประชาชนชาวไทยมีน้ำใช้ในการเกษตร และบริโภคอุปโภคได้อย่างสมบูรณ์ตลอดปี

2. ด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้

พระองค์ท่านทรงมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาป่าให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ดังเดิม โดยเน้นการอนุรักษ์และพัฒนาป่าต้นน้ำเป็นพิเศษ จากแนวพระราชดำริของพระองค์ได้ก่อให้เกิดโครงการต่าง ๆ ได้แก่

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดเพชรบุรี ได้ประสบผลสำเร็จ

อย่างสูงในด้านการลดปัญหาการบุกรุกทำลายป่า การป้องกันไฟป่า

3. ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพสุสิรินธร อำเภอสุโขทัย-โก-ลก จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมของป่าพสุ เป็นต้น

3. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดิน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงวางแนวทางแก้ไขปัญหาทรัพยากรที่ดินที่เสื่อมโทรม ขาดคุณภาพ และการขาดแคลนที่ดินทำกินสำหรับเกษตรกร แบ่งได้เป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่

1. การจัดและพัฒนาที่ดิน

ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร เป็นปัญหาสำคัญอย่างมาก และพระองค์ท่านทรงให้ความสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาคือการไม่มีที่ดินทำกินของเกษตรกร โดยพระราชดำรินำแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาได้แก่ วิธีการปฏิรูปที่ดินมาใช้ในการจัดและพัฒนาที่ดินที่เป็นป่าเสื่อมโทรม ทั้งสร้างแปลงเปล่า นำมาจัดสรรให้เกษตรกรที่ไร้ที่ทำกิน ได้ประกอบอาชีพในรูปของหมู่บ้านสหกรณ์ นอกจากนี้ยังมีการจัดพื้นที่ทำกินให้ราษฎรชาวไทยภูเขา สามารถดำรงชีพอยู่ได้เป็นหลักแหล่ง โดยไม่ต้องทำลายป่าอีกต่อไป โดยดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินเพื่อการเกษตรควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น โครงการนิคมสหกรณ์หุบกะพง (ในพระบรมราชูปถัมภ์) อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี โครงการจัดพัฒนาที่ดินทุ่งลุยลาย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

2. การพัฒนาและอนุรักษ์ดิน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงให้ความสำคัญมากขึ้นในการอนุรักษ์และฟื้นฟูที่ดิน ที่มีสภาพธรรมชาติ และปัญหาที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละภูมิภาค เพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินมากขึ้น เช่น การศึกษาวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหาดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินทราย ในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาดินพรุในภาคใต้ การพัฒนาและอนุรักษ์ดินที่สำคัญ แบ่งได้ 3 ส่วน คือ

ก) แบบจำลองการพัฒนาพื้นที่ที่มีสภาพขาดความอุดมสมบูรณ์ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ข) การแก้ไขปัญหาดินเปรี้ยวด้วยวิธี "การแก้งดิน" จากนั้นจึงทำการปรับปรุงดินด้วยวิธีการต่าง ๆ

ค) มีการศึกษาทดลองปลูกหญ้าแฝก เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน และอนุรักษ์ความชุ่มชื้นไว้ในดิน

3. การดำเนินการเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน “ป่าเตรียมสงวน”

จากปัญหาความรุนแรงในการบุกรุกเข้าไปครอบครองที่ดินของรัฐ โดยราษฎรที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นหลักแหล่ง จึงได้ทรงพระราชทานแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำหรับที่ดินป่าสงวนที่เสื่อมโทรมและราษฎรได้เข้าไปทำกินอยู่แล้วนั้นโดยรัฐให้กรรมสิทธิ์แก่ราษฎรในการทำกินได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย แต่มิได้มีการออกโฉนดที่จะสามารถนำไปซื้อขายได้ เพียงแต่ควรออกใบหนังสือรับรองสิทธิทำกิน (สทก.) แบบสามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทให้สามารถทำกินได้ตลอดไป ทำให้วิธีการนี้ช่วยให้ราษฎรมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองและครอบครัว โดยไม่เอาเจ้าหน้าที่ดินนั้นไปขายและจะไม่ไปบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนอื่น ๆ อีกต่อไป

4. ด้านการจัดการทรัพยากรประมง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีแนวพระราชดำริในการจัดการทรัพยากรประมง เพื่อแก้ไขปัญหาแหล่งน้ำธรรมชาติที่เสื่อมโทรมและการผลิตสัตว์น้ำจืดเป็นแหล่งอาหารราคาถูกที่ให้สารอาหารโปรตีนให้ประชาชน ดังนี้

1. โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดา ที่มีบ่อเพาะเลี้ยงปลานิล
2. การจัดการทรัพยากรประมง ที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งได้พระราชทานดำริเพื่อหาแนวทางการเพาะเลี้ยงกุ้งกุลาดำอย่างยั่งยืน รวมทั้งการใช้ประโยชน์ทรัพยากรชายฝั่งแบบเอนกประสงค์และเกื้อกูลกัน ณ “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน” จังหวัดจันทบุรี

5. ด้านการจัดการทรัพยากรการผลิตทางการเกษตร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำริในการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรให้มากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ง่าย ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ได้แก่

5.1 ทฤษฎีการพัฒนาการเกษตรแบบ “พึ่งตนเอง” และเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเอง และช่วยเหลือตนเองในด้านอาหารก่อนเป็นสำคัญ ไม่ให้พึ่งพากับพืชเกษตรเพียงชนิดเดียวให้ปลูกพืชหลากหลายชนิด

5.2 ทฤษฎีใหม่ : แนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน พระองค์ทรงพระราชทาน “ทฤษฎีใหม่” เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกินของเกษตรกร

5.3 เกษตรยั่งยืนและระบบเกษตรธรรมชาติ มุ่งใช้ประโยชน์จากธรรมชาติเป็นปัจจัยที่สำคัญเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำมาหากินของเกษตรกรลงให้เหลือน้อยที่สุด เช่น การสนับสนุนให้เกษตรกรใช้โคกระบือในการทำนา มากกว่าการใช้เครื่องจักร , การปลูกพืชหมุนเวียน หลีกเลี้ยงใช้สารเคมีต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

6. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

พระองค์ทรงมุ่งเน้นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะหลักการ “น้ำดีไล่น้ำเสีย” หลักการบำบัดน้ำเสียด้วยผักตบชวา ทฤษฎีการบำบัดน้ำเสียด้วยการผสมผสานระหว่างพืชน้ำจืดกับระบบการเติมอากาศ ทฤษฎีการบำบัดน้ำเสียด้วยระบบบ่อบำบัดและวัชพืชบำบัด และ “กักหน้ำน้ำเสียพัฒนา” ฯลฯ

พระราชกรณียกิจด้านการแพทย์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีคณะแพทย์ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาจากโรงพยาบาลต่าง ๆ พร้อมด้วยเวชภัณฑ์และเครื่องมือแพทย์ เพื่อให้การรักษาพยาบาลราษฎรที่ป่วยไข้ได้ทันทีและมีโครงการทันตกรรมพระราชทาน ช่วยเหลือในท้องถิ่นทุรกันดารที่ห่างไกล

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงตระหนักถึงการพัฒนาศึกษาให้กับเยาวชน โดยจัดตั้งมูลนิธิอานันทมหิดล เพื่อให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาไปศึกษาหาความรู้ต่อในวิชาการชั้นสูง ในประเทศต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำความรู้นั้น ๆ กลับมาใช้พัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้จัดทำสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เพื่อใช้สำหรับศึกษาหาความรู้

พระราชกรณียกิจด้านความสัมพันธ์ต่างประเทศ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้เสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ทั้งในทวีปเอเชีย ทวีปยุโรป และทวีปอเมริกาเหนือ เพื่อเป็นการเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทย กับบรรดามิตรประเทศเหล่านั้น ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

พระราชกรณียกิจด้านภาษาและวรรณกรรม

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระอัจฉริยภาพด้านภาษาและวรรณกรรม สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านวรรณศิลป์ของพระองค์อย่างสมบูรณ์ คือ พระราชนิพนธ์เรื่อง พระมหาชนก ซึ่งพระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษในเล่มเดียวกัน

พระราชกรณียกิจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1. โครงการฝนหลวง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงค้นหาวิธีการช่วยเหลือภัยแล้งให้กับพสกนิกรโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ กับทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดมีศักยภาพของการเป็นฝนให้ได้ “ฝนหลวง” หรือฝนเทียม

2. โครงการแก้มลิง กักตุนแล้วระบายน้ำตามแรงโน้มถ่วง

มีการขุดคลองต่าง ๆ เพื่อชักน้ำมารวมกันไว้เป็นบ่อพักที่เปรียบได้กับแก้มลิง แล้วค่อย ๆ ระบายน้ำลงทะเลเมื่อน้ำทะเลลดลง จากการดำเนินโครงการได้ช่วยแก้ปัญหาหน้าท่วมในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล

3. กังหันน้ำชัยพัฒนา ปันน้ำเสียเติมออกซิเจน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิชัยพัฒนาผลิตเครื่องกังหันน้ำชัยพัฒนา ซึ่งเป็นเครื่องกลเติมอากาศ เป็นกังหันน้ำแบบทุ่นลอยซึ่งใช้ในการบำบัดน้ำเสีย

กังหันน้ำชัยพัฒนา

กังหันน้ำชัยพัฒนาได้รับสิทธิบัตรจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 นับว่าเป็นสิทธิบัตรในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์พระองค์แรกของไทย และครั้งแรกของโลก และถือว่าวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็น “วันนักประดิษฐ์”

4. เชื้อนดิน อ่างเก็บน้ำที่ไม่ใช้คอนกรีต

เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินตามแนวพระราชดำริ เชื้อนดินไม่เพียงบรรเทาปัญหาขาดแคลนน้ำ หากแต่ยังป้องกันน้ำท่วมได้อีกด้วย อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำขนาดเล็กอย่างปลาและกุ้งน้ำจืดได้อีกด้วย

5. ไบโอดีเซลจากปาล์มประกอบอาหารสู่เชื้อเพลิงเครื่องยนต์

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นผู้นำทางด้านการพัฒนาพลังงานทดแทน มีพระราชดำริด้านการพัฒนาน้ำมันปาล์มเพื่อใช้กับเครื่องยนต์ดีเซล การพัฒนาไบโอดีเซลจากน้ำมันปาล์ม ในชื่อ “การใช้น้ำมันปาล์มกลั่นบริสุทธิ์เป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซล” ได้จดสิทธิบัตรที่กระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2544 อีกทั้งในปี 2546 ทรงได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลจาก “โครงการน้ำมันไบโอดีเซลสูตรสกัดจากน้ำมันปาล์ม” ในงาน “บรัสเซลส์ ยูเรกา” ซึ่งเป็นงานแสดงสิ่งประดิษฐ์ใหม่ของโลกวิทยาศาสตร์ ณ กรุงบรัสเซลส์ ประเทศเบลเยียม

จากพระอัจฉริยภาพ และพระราชกรณียกิจอันใหญ่หลวงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ได้พระราชทานความรัก ความเมตตาแก่อาณาประชาราษฎร์ เพื่อให้อาณาประชาราษฎร์มีความสุข ทำให้ประชาชนคนไทยทุกคน ทุกหมู่เหล่า ต่างก็สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอันล้นพ้นของพระองค์ และเทิดทูนพระเกียรติคุณทั้งในหมู่ชาวไทยและชาวโลกด้วยการสดุดีและการทูลเกล้าฯ ถวายปริญญาเกิตติมศักดิ์เป็นจำนวนมากทุกสาขาวิชาการ

บทที่ 3

เศรษฐศาสตร์

สาระสำคัญ

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากร ลักษณะอาชีพ ปัญหาและสาเหตุการว่างงานในท้องถิ่น และผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม ตลอดจนระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่างความสัมพันธ์ของระบบ เศรษฐกิจและความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลกจะทำให้ผู้เรียนสามารถบริหารจัดการ ทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายความหมาย ความสำคัญ เศรษฐศาสตร์ในครอบครัวและชุมชนได้
2. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการทรัพยากรท้องถิ่นกับปริมาณและข้อจำกัดของ ทรัพยากรในด้านต่าง ๆ ได้
3. ใช้ทรัพยากรบนพื้นฐานของความพอเพียงด้านเศรษฐกิจอย่างมีคุณธรรม
4. นำระบบและวิธีการของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม
5. ใช้ทรัพยากรบนพื้นฐานของความพอเพียงด้านเศรษฐกิจอย่างมีคุณธรรม
6. อธิบายระบบการพึ่งพาการแข่งขันและประสานประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้ถูกต้อง

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในครอบครัวและชุมชน
- เรื่องที่ 2 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ
- เรื่องที่ 3 คุณธรรมของผู้ผลิต ผู้บริโภค
- เรื่องที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและชุมชน

เรื่องที่ 1 เศรษฐศาสตร์ในครอบครัวและชุมชน

คนทั่วไปมักจะเข้าใจกันว่า เศรษฐศาสตร์ หมายถึง การใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการในการบำบัดความต้องการ หรือตอบสนองความพอใจของมนุษย์เท่านั้น เป็นเรื่องของความต้องการที่จะบริโภค แต่โดยที่แท้จริงแล้วการบำบัดความต้องการ เพื่อให้ได้รับความพึงพอใจต้องให้มีผลตามมาโดยเกิดคุณภาพชีวิต ดังนั้น การบริโภคต้องมีความหมายเพื่อให้ได้คุณภาพชีวิตด้วย

การเรียนรู้เศรษฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ในสังคมทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การดำรงชีวิต และการศึกษาวิธีการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบำบัดหรือตอบสนองความต้องการให้เกิดประโยชน์และให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ความหมายและความสำคัญของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการที่มนุษย์เลือกใช้วิธีการต่าง ๆ ในการนำเอาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ในการผลิตสินค้า และบริการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพื่อสนองความต้องการและหาวิธีการกระจายสินค้าและบริการไปสู่ประชาชนได้อย่างรวดเร็ว

ความสำคัญของเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์มีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกสถานภาพ เช่น ผู้ผลิต ผู้บริโภค เจ้าของการผลิตหรือรัฐบาล ผู้บริโภคที่มีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ จะช่วยให้รู้ข้อมูลและเข้าใจสภาวะเศรษฐกิจของประเทศและของโลก สามารถปรับตัวและวางแผนทางเศรษฐกิจของครอบครัวได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ เช่น การหารายได้ที่สัมพันธ์กับรายจ่าย การออมทรัพย์ และการบริโภค เป็นต้น

ผู้ผลิต การมีข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ การวางแผน การผลิต การบริการสินค้า รวมทั้งการจัดสรรสินค้าไปสู่กลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นผลดีทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค และสามารถพัฒนาสินค้าให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนบอกถึงความหมายของเศรษฐศาสตร์ และความสำคัญของเศรษฐศาสตร์ ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาพอเข้าใจ

เรื่องที่ 2 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ

การผลิต

การผลิต หมายถึง การทำให้เกิดมีขึ้นตามความต้องการ โดยแรงคนหรือเครื่องจักร รวมถึงวิธีการอื่น ๆ ที่ทำให้เกิดขึ้น

ปัจจัยในการผลิตสินค้าและบริการ

สิ่งที่มีความสำคัญในการผลิตสินค้าและบริการ 4 ประการ ได้แก่

1. **ทรัพยากรธรรมชาติ** หมายถึง สิ่งที่มีค่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น น้ำมัน แร่ธาตุ ทองคำ น้ำ ป่าไม้ และสมุนไพร เป็นต้น
2. **ทุน** หมายถึง เงินหรือทรัพย์สิน เช่น โรงงาน เครื่องจักรและอุปกรณ์ในการผลิตที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อหาผลประโยชน์
3. **แรงงาน** หมายถึง ความสามารถและกิจกรรมที่คนในวัยทำงานกระทำในการทำงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ
4. **การประกอบการ** หมายถึง ความสามารถของผู้ประกอบการในการนำทรัพยากรธรรมชาติ ทุน และแรงงานมารวมกันเพื่อผลิตสินค้าและบริการ โดยได้รับค่าตอบแทนเป็นกำไร

ปัจจัยในการเพิ่มการผลิตสินค้าและบริการ

สิ่งที่ทำให้ผู้ประกอบการเพิ่มการผลิตสินค้า และบริการให้มีปริมาณมากยิ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย ได้แก่

1. ความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ หมายถึง ปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคและที่อยู่อาศัย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการในการดำรงชีวิต
2. การโฆษณาชวนเชื่อ ผู้ประกอบการมักใช้สื่อ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ เป็นต้น เพื่อที่จะแนะนำให้ประชาชนได้รู้จักสินค้าและบริการในวงกว้างมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น
3. ประเพณี เป็นส่วนที่มีความสำคัญในการเพิ่มผลผลิต เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล เช่น ประเพณีเข้าพรรษา ผู้ประกอบการจะเพิ่มผลผลิตเทียนจำนำพรรษาและประเพณีสงกรานต์ ผู้ประกอบการจะเพิ่มการผลิตน้ำอบและแป้ง เป็นต้น
4. สภาพสังคม เนื่องจากสภาพสังคมที่ผู้คนต้องการความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ผู้ประกอบการจึงมีการเพิ่มการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า เตาไรต์ และตู้เย็น เป็นต้น

แรงจูงใจในการผลิตสินค้า

1. การเพิ่มขึ้นของประชากร เมื่อประชากรเพิ่มขึ้น ความต้องการบริโภคสินค้าและบริการย่อมเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้ประกอบการย่อมต้องผลิตสินค้ามากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการ

2. การจัดสรรทรัพยากร เป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตสินค้าและบริการ
3. การกระจายทรัพยากร เป็นการนำทรัพยากรจากแหล่งที่มีอยู่มากไปสู่แหล่งที่มีอยู่น้อย โดยผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดและเหมาะสมมากที่สุด

การใช้ทรัพยากรในจังหวัดและภูมิภาคของตน

การที่ผู้ประกอบการนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ในการผลิตสินค้า เนื่องจากสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. การใช้ทรัพยากรในพื้นที่มาผลิตสินค้า ทำให้ลดต้นทุนในการขนส่ง อีกทั้งประหยัด เวลาอีกด้วย
2. ทำให้สินค้ามีราคาถูกลง เนื่องจากต้นทุนมีราคาต่ำ
3. เกิดอาชีพขึ้นภายในท้องถิ่น

การบริโภคและการบริการ

การบริโภค หมายถึง การใช้สินค้าและบริการของประชาชน การบริโภค สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การบริโภคสินค้าที่ไม่คงทน คือ สินค้าที่ใช้แล้วหมดไป เช่น อาหาร ยารักษาโรค เครื่องดื่ม ปากกา ยางลบ สมุด และดินสอ เป็นต้น
2. การบริโภคสินค้าที่คงทน คือ สินค้าที่ใช้แล้วยังคงอยู่ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รถยนต์ เสื้อ กางเกง กระเป๋า และรองเท้า เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการเลือกซื้อสินค้า

1. ความจำเป็น พิจารณาว่าสินค้าชนิดนั้นมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตหรือไม่
2. คุณภาพ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเลือกซื้อสินค้า โดยเลือกสินค้าที่มีคุณภาพดี เหมาะสมกับราคาและปริมาณ
3. ราคา เป็นส่วนหนึ่งในการเลือกซื้อ โดยเฉพาะสินค้าชนิดเดียวกัน คุณภาพเท่ากันและปริมาณเท่ากัน ดังนั้น ราคาจึงเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าอย่างหนึ่ง

การบริการ หมายถึง การปฏิบัติเพื่อให้ความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ เช่น การขึ้นรถโดยสาร การตัดผมและการเล่นเครื่องเล่นในสวนสนุก เป็นต้น

ตลาด

ตลาด หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งชุมนุมของผู้ค้า เพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทต่าง ๆ ลักษณะของตลาดแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ หรือตลาดเสรี หมายถึง ตลาดที่มีการแข่งขันสูง มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก ราคาของสินค้าเป็นไปตามกลไกตลาด และผู้ผลิตมีอิสระในการเข้า – ออกในตลาดอย่างเสรี
2. ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้
 - 2.1 ตลาดผูกขาด คือ ตลาดที่มีหน่วยธุรกิจเดียวในการจัดหาสินค้าและบริการในตลาด ไม่มีคู่แข่งทางการตลาดเลย
 - 2.2 ตลาดผู้ขายน้อยราย คือ ตลาดที่มีหน่วยธุรกิจเพียง 3 – 4 รายในการจำหน่ายสินค้าชนิดเดียวกันในตลาด ทำให้สามารถจำหน่ายสินค้าได้ในจำนวนมาก เช่น ผู้ผลิตรถยนต์ น้ำอัดลม ปูนซีเมนต์และเหล็ก เป็นต้น
 - 2.3 ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด คือ ตลาดที่มีผู้ขายจำนวนมากแต่มีสัดส่วนในตลาดน้อย เช่น ร้านตัดผม ร้านอาหารและร้านบริการซ่อม เป็นต้น

ปัจจัยที่กำหนดโครงสร้างทางการตลาด

1. จำนวนผู้ผลิตในตลาด
2. สภาพภูมิศาสตร์
3. ความสามารถของสินค้าในตลาดที่สามารถใช้ทดแทนกัน มีมากน้อยเพียงใด

การแข่งขัน

การแข่งขัน หมายถึง การต่อสู้ระหว่างผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าในลักษณะเดียวกัน เพื่อจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคในปริมาณที่มากขึ้น โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่

1. เทคโนโลยี หมายถึง กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพดีขึ้น แต่ราคาถูกลง โดยเทคโนโลยีแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ
 - เทคโนโลยีทางการเกษตร เป็นการนำวิทยาศาสตร์มาพัฒนางานด้านการเกษตรตั้งแต่วิธีการผลิต เช่น การไถนา การเกี่ยวข้าวและวิธีการรดน้ำ เป็นต้น การขยายพันธุ์ คุณภาพและปริมาณของผลิต รวมถึงการใช้ยาปราบศัตรูพืช
 - เทคโนโลยีด้านอุตสาหกรรม เป็นการนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน เพื่อให้ได้สินค้าที่รวดเร็ว มีปริมาณมากและมีมาตรฐานเท่าเทียมกัน ซึ่งทำให้สินค้ามีราคาถูกและคุณภาพดีขึ้น
2. การเลือกใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เป็นการลดต้นทุนการผลิต อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับท้องถิ่นของตนเอง เช่น ภาคใต้มีแร่บุกจำนวนมาก ทำให้เกิดโรงงานถลุงแร่ และการทำโรงงานน้ำปลาใกล้กับชายฝั่งทะเลที่มีการจับปลากันมาก เป็นต้น

ประโยชน์ของการแข่งขัน

1. ทำให้เกิดสินค้าชนิดใหม่ในตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค
2. ทำให้สินค้ามีราคาถูกลง แต่คุณภาพดีขึ้น
3. มีสินค้าให้เลือกมากขึ้น

สถาบันการเงิน

สถาบันการเงิน หมายถึง องค์กรที่ดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจ การเงินและการให้สินเชื่อเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงผู้ออมเงินกับผู้ต้องการกู้เงิน

หน้าที่ของสถาบันการเงิน

ในที่นี้ขอกล่าวถึงหน้าที่ของสถาบันการเงินประเภทธนาคารพาณิชย์เท่านั้น ส่วนสถาบันการเงินเฉพาะอย่างก็จะมีหน้าที่เฉพาะขององค์กรแตกต่างกันไป

หน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์ มีดังนี้

1. บริการรับฝากเงินสำหรับผู้มีเงินออม โดยผู้ออมเงินจะได้รับดอกเบี้ยตอบแทน บริการรับฝากเงินมีหลายลักษณะ ได้แก่ เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากออมทรัพย์ เงินฝากประจำ
2. บริการสินเชื่อ โดยแบ่งประเภทสินเชื่อได้ดังนี้
 - เงินกู้ทั่วไป โดยนำหลักทรัพย์หรือเงินฝากมาค้ำประกัน
 - เงินกู้เบิกเงินเกินบัญชี โดยนำหลักทรัพย์หรือเงินฝากมาทำวงเงินค้ำประกัน การเบิกเงินเกินบัญชี
 - รับซื้อตั๋วเงินที่มีกำหนดระยะเวลา
3. บริการอื่น ๆ เช่น
 - ให้บริการในด้านเป็นตัวแทนของลูกค้า เช่น ช่วยเก็บเงินตามเช็ค ตั๋วเงินและตราสารอื่น ๆ ช่วยเก็บและจ่ายเงินประเภทอื่น ๆ เช่น ค่าเช่า ค่าดอกเบี้ย ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำประปา ค่าภาษีหรือค่าธรรมเนียมให้แก่หน่วยงานราชการต่าง ๆ และช่วยเป็นตัวแทนรัฐบาลในการขายพันธบัตร ตั๋วเงินคลัง เป็นต้น
 - ให้บริการช่วยเหลือด้านการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ

กิจกรรมที่ 2

ผู้เรียนมีหลักในการเลือกซื้อของใช้อย่างไรบ้าง จัดลำดับให้เห็นความสำคัญมาประกอบด้วย

สหกรณ์

สหกรณ์ หมายถึง การรวมกลุ่มกันของคณะบุคคลเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก และได้จดทะเบียนเป็นสหกรณ์ตามกฎหมาย

หลักการของสหกรณ์

1. เปิดรับสมาชิกตามความสมัครใจ เข้ามาเป็นสมาชิกด้วยความเต็มใจ
2. เปิดรับสมาชิกโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา หรือฐานะทางสังคม
3. ดำเนินการตามหลักประชาธิปไตย คือ สมาชิกมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและมีสิทธิออกเสียง
4. สหกรณ์ต้องจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกในรูปของเงินปันผลจากหุ้นส่วนที่สมาชิกมีอยู่
5. เจ้าหน้าที่และสมาชิกของสหกรณ์มีสิทธิ์ในการรับทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากิจการสหกรณ์
6. เจ้าหน้าที่และสมาชิกสหกรณ์ควรหาความรู้ใหม่ ๆ และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน เพื่อนำมาพัฒนากิจการของสหกรณ์

ระเบียบการจัดตั้งสหกรณ์

1. กำหนดชื่อและประเภทของสหกรณ์
2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสหกรณ์
3. ต้องมีคณะบุคคลตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป
4. ต้องจดทะเบียนจัดตั้งสหกรณ์ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511
5. ต้องดำเนินการตามหลักการของสหกรณ์

วิธีการจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียน

1. จัดประชุมเพื่อเชิญชวนให้ผู้สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยชี้แจงข้อดี ข้อเสีย รวมถึงผลประโยชน์ในการเข้าเป็นสมาชิกของสหกรณ์
2. แต่งตั้งคณะบุคคลเพื่อดำเนินการจัดตั้งสหกรณ์
3. กำหนดระเบียบเกี่ยวกับสมาชิก ราคาหุ้น เงินปันผล และระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ
4. เปิดรับสมัครสมาชิกที่สนใจ
5. จัดประชุมสมาชิกทั้งหมดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์

วิธีการจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในชุมชน

1. ขั้นเตรียมการ
 - สำรวจความพร้อมของบุคลากรภายในชุมชน
 - จัดหาสถานที่ในการจัดตั้งสหกรณ์
 - แต่งตั้งคณะผู้ดำเนินงานจัดตั้งสหกรณ์

- ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจการสหกรณ์และหลักการในการจัดตั้ง
 - กำหนดระเบียบ ข้อบังคับ และกฎเกณฑ์การรับสมาชิก ราคาหุ้น วัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานของสหกรณ์
2. ขั้นตอนการการจัดตั้ง
 - เปิดรับสมาชิกสหกรณ์
 - ประชุมสมาชิกเพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน
 3. ขั้นตอนดำเนินกิจการ
 - คณะกรรมการต้องดำเนินกิจการของสหกรณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลักการและระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์

ประโยชน์ของการจัดตั้งสหกรณ์

1. สมาชิกของสหกรณ์สามารถซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูกลง
2. การรวมตัวกันทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก
3. สมาชิกได้รับประโยชน์จากเงินปันผล
4. ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน
5. เป็นแหล่งเงินทุนของสมาชิก
6. ทำให้เกิดการเรียนรู้การดำเนินธุรกิจในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการทำธุรกิจรูปแบบอื่นได้

ภาษี

ภาษี หมายถึง เงินที่รัฐหรือท้องถิ่นเรียกเก็บจากบุคคล เพื่อใช้จ่ายในการบริหารประเทศหรือท้องถิ่น ภาษีถือว่าเป็นรายได้สำคัญของรัฐที่นำมาใช้จ่ายด้านต่าง ๆ

การเสียภาษีจะคิดตามปีภาษี เริ่มตั้งแต่ 1 เมษายนปีนี้ – 31 มีนาคมปีถัดไปของทุกปี การหลีกเลี่ยงไม่เสียภาษีต้องเสียค่าปรับหรืออาจถูกจำคุกได้ การเสียภาษีเป็นสิ่งควรทำเพราะเงินภาษีถูกนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศ

ประโยชน์ของภาษี

1. ใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น สร้างถนน สร้างโรงพยาบาล สร้างโรงเรียนและก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนส่วนรวม เป็นต้น
2. ใช้เป็นเงินเดือนข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง ซึ่งให้บริการประชาชนในด้านต่าง ๆ

ลักษณะของการจัดเก็บภาษี

แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ภาษีทางตรง คือ ภาษีที่รัฐเรียกเก็บโดยตรงจากบุคคลผู้มีรายได้ เช่น ภาษีเงินได้ เป็นต้น
2. ภาษีทางอ้อม คือ ภาษีที่ผู้เสียภาษีผลักภาระให้ผู้อื่นจ่ายแทน เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ เป็นผู้จ่ายแทนผู้ประกอบการ เป็นต้น

ประเภทของภาษี

1. ภาษีเงินได้ เป็นภาษีที่เรียกเก็บจากบุคคลที่ได้รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งอาจคำนวณเป็นเงินได้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่
 - ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นภาษีที่รัฐเรียกเก็บจากบุคคลที่มีรายได้ เช่น ข้าราชการ พนักงานบริษัท และพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น
 - ภาษีเงินได้นิติบุคคล เป็นภาษีที่รัฐเรียกเก็บจากผู้ประกอบการที่เป็นกลุ่มบุคคลหรือองค์กร เช่น บริษัท ห้างหุ้นส่วน เป็นต้น โดยคิดภาษีจากกำไรที่ได้รับ
2. ภาษีบำรุงท้องที่ เป็นภาษีที่เจ้าของที่ดินต้องเสียเป็นรายปีจากราคาปานกลางของที่ดิน ตามที่ทางราชการได้กำหนดไว้ เพื่อให้เป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นซึ่งที่ดิน อยู่ในเขตนั้น
3. ภาษีโรงเรือนและที่ดิน เป็นภาษีที่รัฐเรียกเก็บจากผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินและโรงเรือน รวมถึงสิ่งปลูกสร้างอื่นบนที่ดินที่ให้เช่า ประกอบธุรกิจการค้าหรือผลประโยชน์อื่นใด ที่เจ้าของได้รับตอบแทนต้องเสียภาษีเป็นรายปีตามที่รัฐกำหนด
4. ภาษีมูลค่าเพิ่ม เป็นการเรียกเก็บภาษีทางอ้อมที่รัฐเรียกเก็บจากบุคคลที่ซื้อสินค้าหรือบริการโดยจัดเก็บเฉพาะมูลค่าส่วนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละขั้นตอนของการผลิต การจำหน่าย หรือการให้บริการ
5. ภาษีสรรพสามิต เป็นภาษีที่กรมสรรพสามิตเรียกเก็บจากสินค้าที่ผลิตหรือนำเข้า และการให้บริการในทางธุรกิจตามที่กฎหมายกำหนด เช่น ภาษีสุรา ภาษีบุหรี่ ภาษีกิจการสถานบันเทิง และภาษีรถยนต์ เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3

ผู้เรียนสำรวจชุมชนของตนเองว่า มีสถาบันการเงินที่มีบทบาทหน้าที่ให้การออม และการให้สินเชื่อหรือไม่ อย่างไร อธิบายมาพอเข้าใจ

กิจกรรมที่ 4

ผู้เรียนเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ใดหรือไม่ หากเป็นสหกรณ์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ และการดำเนินงานอย่างไร อธิบายมาพอเข้าใจ

กิจกรรมที่ 5

การเก็บภาษีอากรในประเทศไทย มีหน่วยงานใดรับผิดชอบจัดเก็บบ้างและจัดเก็บภาษีอากรประเภทใด อธิบายมาพอเข้าใจ

เรื่องที่ 3 คุณธรรมของผู้ผลิตและผู้บริโภค

ความหมายของผู้ผลิต

ผู้ผลิต หมายถึง ผู้ผลิตสินค้าและบริการ โดยการนำปัจจัยการผลิตมาแปรรูปเป็นสินค้า เช่น นำอู่นุมมาทำเป็นไวน์ นำข้าวสาลีมาทำเป็นขนมปัง นำถั่วเหลืองมาสกัดเป็นน้ำมัน หรือสร้างบริการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บริการขนส่ง บริการความบันเทิงต่าง ๆ เป็นต้น

ความหมายของผู้บริโภค

ผู้บริโภค หมายถึง ผู้ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการ ซึ่งอาจจะเป็นการบริโภคโดยตรง เช่น การดื่ม การรับประทาน การใช้สินค้าหรือการบริโภคทางอ้อม เช่น การใช้น้ำมันในการขับรถยนต์ การใช้ไฟฟ้าในเครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ของผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าและบริการ

ในระบบเศรษฐกิจ บุคคลคนหนึ่งอาจทำหน้าที่เป็นเพียงผู้บริโภค เป็นเพียงผู้ผลิตเป็นเพียงเจ้าของปัจจัยการผลิต หรือเป็นทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิต เป็นทั้งผู้บริโภคและเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือเป็นทั้งสามประการก็ได้ ผู้บริโภคทำหน้าที่วินิจฉัยและตัดสินใจว่าจะบริโภคสินค้าและบริการอะไรที่ต้องการ เพื่อแสวงหาความพึงพอใจให้มากที่สุด เมื่อตัดสินใจเลือกประเภทของสินค้าและบริการที่จะบริโภคหรือใช้แล้ว ผู้บริโภคก็ต้องมาคิดว่าจะมีปัจจัยทางการเงินที่จะนำมาซื้อสินค้าและบริการเหล่านั้นหรือไม่ หนทางหนึ่งที่ผู้บริโภคจะได้เงินมาใช้จ่ายก็คือ จากกำไรที่ได้ในฐานะที่ทำหน้าที่ผู้ผลิตสินค้าหรือจากผลตอบแทนของการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตแล้วขาย หรือให้เข้าปัจจัยการผลิตที่ตนมีหรือครอบครองอยู่ ดังนั้น ผู้บริโภคทุกคนจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตหรือเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตหรือเป็นทั้งสองอย่างไปในตัว

ในฐานะที่เป็นผู้ผลิต บุคคลต้องมีหน้าที่ในการนำเอาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่อาจได้จากการครอบครองของตนหรือได้จากการหาซื้อหรือเช่าซื้อจากบุคคลอื่นมาผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือบริการแล้วขายหรือมอบให้แก่ผู้บริโภค ดังนั้น หน้าที่สำคัญของผู้ผลิตก็คือ การผลิตสินค้าและบริการตามความต้องการของผู้บริโภคด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุด เพื่อให้สามารถขายสินค้าและบริการเหล่านั้นในราคาที่สูงกว่าคู่แข่งรายอื่น ๆ การผลิตสินค้าและบริการนี้บางครั้งผู้ผลิตต้องเสี่ยงต่อการขาดทุน ถ้าต้นทุนการผลิตสูงกว่ารายรับที่ได้จากการขายสินค้าและบริการนั้น ดังนั้น ผู้ผลิตจึงต้องมีการวางรูปแบบของการดำเนินการที่ดีเพื่อหลีกเลี่ยงการขาดทุนและเพื่อให้ได้กำไรคุ้มกับความเหนื่อยยากและความลำบากตลอดจนการลงทุนของตน

ในฐานะที่เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต บุคคลจำเป็นต้องนำเอาปัจจัยการผลิต ซึ่งได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการไปเสนอขายหรือให้บริการแก่ผู้ผลิต เพื่อนำไปผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ เมื่อผู้ผลิตตกลงรับซื้อนำเอาปัจจัยเหล่านั้นไปผลิตก็จะให้ผลตอบแทนแก่เจ้าของปัจจัยการผลิตในรูปของค่าเช่า ค่าจ้าง ดอกเบี้ยและกำไร ซึ่งเจ้าของปัจจัยการผลิตก็จะนำเอาผลตอบแทนซึ่งอยู่ในลักษณะต่าง ๆ กันไปใช้จ่ายหาซื้อสินค้าต่าง ๆ เพื่อการอุปโภคและบริโภค บางครั้งเจ้าของปัจจัยการผลิตอาจทำหน้าที่เป็นผู้ผลิตเองโดยการนำเอาปัจจัยการผลิตที่ตนมีอยู่ไปใช้ผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ

คุณธรรมของผู้ผลิต

ผู้ผลิตสินค้าและบริการ ควรมีคุณธรรมพื้นฐานในการดำเนินการ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และเพื่อผลประโยชน์ของผู้ผลิตในระยะยาว ดังนี้

1. ผู้ผลิตต้องไม่ทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง การทำให้ผู้บริโภคได้รับอันตรายจากการใช้สินค้า หรือบริการของตนเองเป็นสิ่งที่น่าละอายและขาดความรับผิดชอบ ผู้ผลิตควรละเว้นและต้องไม่กระทำ
2. ผู้ผลิตต้องพัฒนาคุณภาพสินค้าอยู่เสมอ ผู้ผลิตต้องถือว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐาน โดยการนำสินค้าของตนไปตรวจสอบคุณภาพก่อนที่จะนำไปจำหน่ายแก่ผู้บริโภค เช่น นำสินค้าไปตรวจสอบที่สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้บริโภค
3. ผู้ผลิตต้องรักษาความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค การผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานเดียวกันหมด เป็นสิ่งสำคัญ เป็นการสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในสินค้าและถือว่าแสดงความซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภค
4. การรักษาสภาพแวดล้อม ผู้ผลิตต้องถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการรักษา สภาพแวดล้อมมิให้ถูกทำลาย รวมทั้งต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ต่อไป เช่น จัดสภาพแวดล้อมโรงงานให้น่าอยู่ สะอาด และถูกสุขอนามัย จัดระบบการบำบัดน้ำเสียอย่างดี เช่น มีการปลูกต้นไม้และจัดกิจกรรมส่งเสริม การอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น

คุณธรรมของผู้บริโภค

คุณธรรมของผู้บริโภคเป็นหลักการในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ ผู้บริโภคควรปฏิบัติ โดยคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

1. ความจำเป็น หมายถึง การบริโภคอุปโภคในสิ่งจำเป็น เช่น ด้านปัจจัยสี่ ซึ่งประกอบด้วย เสื้อผ้า ยารักษาโรค อาหาร ที่อยู่อาศัยในปริมาณที่พอเพียงต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ไม่ควรบริโภคอุปโภค สินค้าและบริการในปริมาณที่มากเกินไป เพราะก่อให้เกิดความสิ้นเปลืองของสังคมและเป็นผลเสียต่อสุขภาพ
2. ความมีประโยชน์และความปลอดภัย หมายถึง การบริโภคอุปโภคในสิ่งจำเป็นที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ เช่น มนุษย์ควรรับประทานอาหารเพื่อประทังชีวิตโดยต้องคำนึงถึงคุณค่าของสารอาหารด้วย ไม่ควร ซื้อสินค้าและบริการด้วยเหตุผลที่ว่าราคาถูก
3. ความประหยัด หมายถึง การบริโภคอุปโภคโดยการใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะทาง เศรษฐกิจของตน ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่ทิ้งขว้าง ไม่เลียนแบบการบริโภคของบุคคลอื่น ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า ที่อาจนิยมบริโภคอุปโภคสินค้าและบริการที่มีราคาแพงและไม่บริโภคตามการโฆษณา หลักการความจำเป็น หรือความพอเพียง ความมีประโยชน์ ความปลอดภัยและความประหยัดเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ซึ่งเป็น หลักการที่สามารถเกิดขึ้นได้เสมอ ถ้าบุคคลใช้สติและปัญญาไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจบริโภคอุปโภคสินค้า และบริการ

กิจกรรมที่ 1

การที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าและบริการมีคุณธรรม มีประโยชน์ต่อเศรษฐกิจอย่างไร
บอกมา 3 ข้อ

กิจกรรมที่ 2

หากผู้เรียนมีความจำเป็นจะต้องใช้สินค้าชนิดหนึ่งแต่ราคาสินค้านั้นแพงมาก
ผู้เรียนคิดว่าจะซื้อสินค้านั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด บอกมาให้เข้าใจ

เรื่องที่ 4 ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นและชุมชน**ทรัพยากร****ความหมายของทรัพยากร**

ทรัพยากรในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง สิ่งมีค่าที่แพง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ และเกิดจากการที่มนุษย์สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้น

ประเภทของทรัพยากร

ทรัพยากรแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคคลหรือมนุษย์ในฐานะที่เป็นแรงงานหรือผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการผลิตและการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ
2. ทรัพยากรที่ไม่ใช่มนุษย์ ประกอบด้วย
 - ก. ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น หมายถึง ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น เครื่องจักร คอมพิวเตอร์ รถยนต์ รถจักรยาน บ้าน และเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ
 - ข. ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งอาจแบ่งย่อยได้ 3 ประเภท ดังนี้
 - ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้ว ไม่หมดเปลืองหรือสูญหายไป ได้แก่ อากาศ น้ำ ในวัฏจักรหมุนเวียน
 - ทรัพยากรที่ทดแทนหรือรักษาไว้ได้ เช่น น้ำ (ที่อยู่เฉพาะที่เฉพาะแห่ง ดิน ที่ดิน ป่าไม้ ทุ่งหญ้า สัตว์ป่า
 - ทรัพยากรที่ไม่เพิ่มขึ้นใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ธาตุ น้ำมัน

ทรัพยากรธรรมชาติที่ทดแทนหรือรักษาไว้ได้และทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เพิ่มขึ้นใช้แล้วหมดไป ถือเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพราะถึงแม้บางอย่างจะสร้างทดแทนหรือบำรุงรักษาได้ แต่ก็ต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เช่น ทรัพยากรป่าไม้ เป็นต้น

ภาวะวิกฤติทรัพยากรธรรมชาติ

ปัจจุบันประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อนำมาใช้มากเกินไปโดยไม่มีการสร้างทดแทนก็จะทำให้เกิดการสูญเสียหรือถูกทำลายได้ เช่น การตัดถนน เพื่อใช้ในการคมนาคม การสร้างเขื่อนเก็บน้ำ จะต้องใช้เนื้อที่และบริเวณพื้นดินจำนวนมาก ทำให้พื้นที่ที่เป็นป่าไม้ถูกโค่นทำลายลง ทำให้ป่าไม้ลดลง สัตว์ป่าลดลง เกิดความแห้งแล้ง ฤดูกาลผันแปร ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาลหรือตกน้อย มีการทำลายป่าเพื่อการเพาะปลูกและใช้สารเคมีในการเพาะปลูกเกินความจำเป็น ทำให้ดินที่อุดมสมบูรณ์ เสื่อมสภาพ เมื่อทรัพยากรเสื่อมสภาพแวดล้อมก็เสื่อมสภาพไปด้วย

ลักษณะอาชีพของครอบครัว ชุมชน ประเทศ

ความหมายของอาชีพ

อาชีพ หมายถึง งานหรือกิจกรรมใด ๆ ที่ก่อให้เกิดผลผลิตที่สามารถประเมินค่าเป็นเงินหรือรายได้และกิจกรรมนั้นต้องสุจริตเป็นที่ยอมรับของสังคม

ความสำคัญของอาชีพ

1. ความสำคัญต่อบุคคลและครอบครัว การที่มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามอัตภาพนั้น จำเป็นต้องประกอบอาชีพเพื่อให้มีรายได้ เพื่อที่จะนำไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค สิ่งของที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของตนเองและคนในครอบครัว
2. ความสำคัญต่อชุมชน ประเทศ ในระดับชุมชน อาชีพมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจภายในชุมชน ทำให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น แก้ปัญหาความยากจนของคนในชุมชน เมื่อประชาชนมีรายได้อิ่มกินดีอยู่ดี ร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน และในระดับประเทศ เมื่อชุมชนพัฒนาสังคมส่วนรวมก็จะเจริญก้าวหน้าไปด้วย

ประเภทของอาชีพ

อาชีพแบ่งได้หลายประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะอาชีพ
 - อาชีพอิสระ หมายถึง อาชีพที่ผู้ประกอบการดำเนินการด้วยตนเอง อาจเป็นผู้ผลิตสินค้าหรือเป็นผู้บริการก็ได้
 - อาชีพรับจ้าง หมายถึง อาชีพที่ผู้ประกอบการไม่ได้เป็นเจ้าของ แต่ได้รับจ้างจากนายจ้างเป็นช่วงระยะเวลา เช่น รายชั่วโมง รายวัน รายเดือน
2. แบ่งตามลักษณะรายได้และความมั่นคง
 - อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ผู้ประกอบการใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบการ
 - อาชีพรองหรืออาชีพเสริม หมายถึง อาชีพที่ผู้ประกอบการใช้เวลานอกเวลางานหลักดำเนินการ

3. แบ่งตามสาขาประกอบการ

- อาชีพด้านอุตสาหกรรม เช่น ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างวิทย์ เป็นต้น
- อาชีพด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง เป็นต้น
- อาชีพด้านคหกรรม เช่น ศิลปหัตถกรรม เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ทำอาหาร ขนม เป็นต้น
- อาชีพด้านพาณิชยกรรม เช่น ค้าขาย บัญชี เลขานุการ เป็นต้น
- อาชีพด้านอื่น ๆ เช่น ด้านกีฬา ด้านบันเทิง ดนตรี นาฏกรรม เป็นต้น

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ

ทำให้เกิดอาชีพใหม่ ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพหรือแม้กระทั่งเกิดความเสื่อมทางอาชีพ มีหลายปัจจัย ดังนี้

1. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันวิทยาการได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว และเป็นสาเหตุทำให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดเวลา ซึ่งมีผลต่อการเกิดการพัฒนาและการเสื่อมของอาชีพเป็นอย่างยิ่ง เช่น การนำเครื่องจักรมาใช้แทนแรงงานคน การนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ในการเกษตร การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในสำนักงาน เป็นต้น

2. ความเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากร

ทรัพยากรนับว่าเป็นปัจจัยในการผลิตเบื้องต้นที่สำคัญ ซึ่งก่อให้เกิดอาชีพ ทรัพยากรนั้นมีมากมายและแตกต่างกันไปในท้องถิ่น เช่น ป่าไม้ น้ำ แร่ธาตุ น้ำมัน พืช ผัก และผลไม้ สัตว์บก สัตว์น้ำ ฯลฯ ทรัพยากรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งที่จำนวนลดลงอันเนื่องมาจากมนุษย์นำไปใช้ประโยชน์ มีทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นมาใหม่ เช่น น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง

การเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการลงทุน การที่จะมีนักลงทุนมาลงทุนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสภาพทางการเมือง ถ้ารัฐบาลมีเสถียรภาพมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อย ๆ ผู้ที่จะมาลงทุนในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ก็จะทำให้ความมั่นใจที่จะมาลงทุน นอกจากนั้นนโยบายของรัฐบาลจะเป็นตัวกำหนดอาชีพต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

4. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

โดยเฉพาะการที่มีประชากรเพิ่มมากขึ้น ต้องการสิ่งของอุปโภค บริโภคและสิ่งดำรงชีวิตมีมากขึ้น ทำให้เกิดการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าและบริการมากขึ้นด้วย

การสำรวจความพร้อมในการเลือกประกอบอาชีพ

การที่จะเลือกประกอบอาชีพใด ควรได้สำรวจความพร้อมทุก ๆ ด้าน ดังนี้

1. ความพร้อมของตนเอง แบ่งได้ดังนี้
 - สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพที่ตนเองมีอยู่ในขณะนั้น เช่น เงินทุน ที่ดิน แรงงาน วัสดุเครื่องมือ เครื่องใช้ และอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพที่กำลังตัดสินใจเลือก
 - ความรู้ ทักษะและความถนัดของตนเอง การที่จะประกอบอาชีพให้ได้ผลดีจะต้องพิจารณาถึงความรู้ ทักษะและความถนัดของตนเองด้วยเสมอ เพราะสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การกระทำในสิ่งที่ตนถนัดนั้น เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว คล่องแคล่วและมองเห็นช่องทางที่จะพัฒนาอาชีพให้รุดหน้าได้ดีกว่าคนที่ไม่มีความรู้ ทักษะและถนัดในอาชีพนั้น ๆ แต่ตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพนั้น ๆ
 - ความรักและความจริงใจ เป็นองค์ประกอบที่เกิดจากความรู้สึกภายในของแต่ละคน ซึ่งความรู้สึกนี้จะเป็แรงผลักดันให้เกิดการทำงานด้วยความมานะ อดทน ขยัน กล้าสู้ กล้าเสี่ยง ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจที่สำคัญอย่างหนึ่ง หากการพิจารณาตัดสินใจได้คำนึงถึงสิ่งนี้แล้ว การที่จะประกอบอาชีพไปได้อย่างเด็ดเดี่ยว มั่นคง และลดน้อยลงไป
2. ความพร้อมของสังคม สิ่งแวดล้อม คือ ความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราหรือจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องที่จะส่งผลดี ผลเสียต่อการประกอบอาชีพของตน เช่น ท่าเล ตลาด ส่วนแบ่งของตลาด ทรัพยากรที่เอื้อในท้องถิ่น แหล่งความรู้ ตลอดจนผลที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชน หากเลือกอาชีพนั้น ๆ
3. ความพร้อมทางวิชาการของอาชีพ คือ ความพร้อมของข้อมูลความรู้และเทคนิคต่าง ๆ สำหรับการประกอบอาชีพนั้น ๆ เช่น การบำรุงรักษาต้นอ่อนพืช การฉีดยาฆ่าแมลงก่อนเก็บเกี่ยว การเคลือบสารเคมี เป็นต้น

ปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพ

1. ทุน เป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรและเอื้ออำนวยในกิจการให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
2. คน เป็นทรัพยากรบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะก่อผลสำเร็จกับกิจการได้เป็นอย่างมาก
3. ที่ดิน คือ แหล่งหรือที่ทำมาหากินของผู้ประกอบอาชีพอิสระจะเป็นที่ตั้งสำนักงานและบริเวณประกอบอาชีพ
4. เครื่องจักร เป็นอุปกรณ์ที่จัดหามาเพื่อใช้ปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า
5. วัสดุ เป็นปัจจัยสำคัญเพราะเป็นวัตถุดิบที่จะนำมาใช้ผลิตหรือให้บริการ วัสดุที่ใช้ต้องมีคุณภาพดีและมีปริมาณพอ
6. การคมนาคม คือ เส้นทางติดต่อระหว่างผู้ดำเนินกิจการกับผู้มาใช้บริการ สามารถติดต่อได้สะดวกและปลอดภัย

7. การตลาด เป็นแหล่งช่วยกำหนดทิศทางความต้องการของสินค้า แลกเปลี่ยนสินค้า การแข่งขันสินค้าด้านคุณภาพและราคา
8. การจัดการ คือ การวางแผนการดำเนินการประกอบอาชีพอาชีพ เพื่อให้เกิดผลดีอย่างเหมาะสม คุ่มค่า คุ่มเวลา คุ่มทุนและหวังได้กำไรสูงสุด เริ่มต้นตั้งแต่การเลือกสิ่งที่จะผลิต จะบริการวิธีการ และการใช้วัสดุอุปกรณ์
9. การประชาสัมพันธ์ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการอาชีพอิสระจะต้องกระทำ เพื่อเป็นการบอกกล่าวชี้แจงให้ผู้อื่นทราบว่า เราดำเนินกิจการอะไร อย่างไร เมื่อไร ที่ไหน

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

พอสรุปสาระสำคัญ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การพึ่งตนเอง หลักเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นการผลิตพืชผลให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนก่อนที่เหลือจากบริโภค จึงดำรงเพื่อการค้าเป็นอันดับรองและสามารถพึ่งตนเองได้ มีชีวิตอย่างไม่พึ่งเพื่อ ลดค่าใช้จ่าย โดยการสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในที่ดินของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา พืชผัก เป็นต้น

2. การรวมกลุ่มของชาวบ้าน หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน มุ่งเน้นให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ อาทิเช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน รวมกลุ่มกันทำหัตถกรรม การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การใช้ภูมิปัญญาจากท้องถิ่น การพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นตนเอง

การรวมกลุ่มของชาวบ้านจะเป็นการพัฒนาสมาชิกในชุมชน ให้มีการสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง สมาชิกในกลุ่มจะคอยให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และหาวิธีการให้สมาชิกภายในกลุ่มมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น เมื่อกลุ่มชาวบ้านได้รับการพัฒนาที่ดีแล้วก็จะช่วยให้สังคมเข้มแข็งขึ้น เศรษฐกิจของประเทศก็จะเจริญเติบโตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความมั่นคง ทำให้เศรษฐกิจขยายตัว และมีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นอีกด้วย

3. ความเอื้ออาทรและความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการที่สมาชิกของชุมชนมีความเอื้อเพื่อ เอื้ออาทร ช่วยเหลือและสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ เพื่อประกอบกิจกรรมหรืออาชีพต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ย่อมเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ สมาชิกของชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพออยู่พอกิน เราควรที่จะปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

1. จะต้องยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้
2. มีความประหยัด โดยพยายามตัดทอนรายจ่ายและลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต

3. ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องและสุจริต ไม่ประกอบอาชีพที่ผิดศีลธรรมและผิดกฎหมาย
4. ไม่ควรแก่งแย่งประโยชน์และแข่งขันในการประกอบอาชีพอย่างรุนแรง
5. รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมและพยายามพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้น แล้วนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับมานั้นมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
6. ใช้ความรู้ ความสามารถมาพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัว และชุมชน
7. ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสามัคคีในครอบครัว และชุมชน

แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เป็นทางเลือกใหม่ของประชาชนชาวไทยเพื่อที่จะสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่พอกินและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่สังคมที่มีคุณภาพทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ประชาชนชาวไทยทุกคนควรนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

กองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านไม่ใช่บ้าน กองทุนหมู่บ้านเป็นอะไรที่ใหญ่โตและมีคุณค่ายิ่งกว่าเงินมากนัก กองทุนหมู่บ้านมีความหมายและมีความสำคัญยิ่ง กองทุนนี้ไม่ใช่มีความหมายเป็นเพียงแต่เงินทุนของคนในหมู่บ้านเท่านั้น แต่กองทุนนี้เป็นกองทุนของการดำเนินชีวิตของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยทุนที่เป็นตัวของแต่ละคน ทุนทางสังคมที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคมทุนทางวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่ประสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทุนทางศีลธรรม หมายถึง ความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือและไว้วางใจกันในความสุจริต เสียสละ ทุนทางทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ ป่า อากาศ ที่มีการอนุรักษ์ มีการใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน ทุนทางปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้จากภายนอกชุมชนมาสังเคราะห์เป็นปัญญา ทุนที่เป็นเงินที่ช่วยกันออมไว้เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการเป็นเครื่องกระตุ้นและส่งเสริมทุนที่ไม่ใช่เงิน (ประเวศ วะสี อังโน เสรี พงศ์พิศ, 2544)

กิจกรรมที่ 1

ให้ผู้เรียนสำรวจทุนในชุมชนของผู้เรียนว่ามีอะไรบ้างและบอกด้วยว่าจะนำทุนเหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างไร

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนรวมกลุ่ม อภิปรายถึงความหมายและวิธีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ผู้เรียนเข้าใจ แล้วสรุปส่งมา 1 – 2 หน้ากระดาษ

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนบันทึกรายรับ – รายจ่ายของผู้เรียนเอง โดยใช้ระยะเวลา 30 วัน และให้คิดแบบบันทึก (บัญชี) ขึ้นเอง

บทที่ 4

การเมืองการปกครอง

สาระสำคัญ

การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะทำให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนตามหน้าที่ของพลเมืองดี ตามกฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรมไทยได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชน สังคมไทย และสังคมโลกได้อย่างเป็นสุข

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง การปกครองที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศได้ ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และรักษาภาระเบียดภายใต้รัฐธรรมนูญได้เห็นคุณค่าของตนเอง เคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

ขอบข่ายเนื้อหา

- เรื่องที่ 1 ความหมายความสำคัญของการเมืองการปกครอง
- เรื่องที่ 2 โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน
- เรื่องที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ
- เรื่องที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

เรื่องที่ 1 ความหมายและความสำคัญของการเมืองการปกครอง

ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายสูงสุดหรือเป็นกฎหมายหลักของประเทศที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ คือ รัฐสภาอันประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน ดังนั้น รัฐธรรมนูญ จึงเป็นกฎหมายที่ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นชอบ

ความสำคัญ

รัฐธรรมนูญ เป็นกฎหมายหลักที่สำคัญที่สุด เป็นเสมือนกฎหมายหรือกติกาที่ประชาชนในสังคมยอมรับให้เป็นหลักในการปกครองและการบริหารประเทศ ซึ่งการออกกฎหมายใด ๆ ย่อมต้องดำเนินการภายในกรอบของบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ กฎหมายใดที่ขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญจะไม่สามารถใช้บังคับได้

สาเหตุที่มีรัฐธรรมนูญในประเทศไทย

สาเหตุที่สำคัญมาจากการที่ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเริ่มมีแนวคิดมาตั้งแต่รัชกาลที่ 6 โดยกลุ่มบุคคลที่เรียกตนเองว่า “คณะราษฎร” ประกอบด้วย ข้าราชการ ทหาร พลเรือน ได้เข้ายึดอำนาจการปกครองพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในร่างรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราวที่คณะราษฎรได้เตรียมไว้ นับว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ถือได้ว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยนับแต่นั้นมา

จนถึงปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลง แก้ไข และประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองหลายฉบับเพื่อให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการณ์บ้านเมืองที่ผันแปรเปลี่ยนในแต่ละยุคสมัย โดยมีสาระสำคัญเหมือนกัน คือ ยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะมีเนื้อหาแตกต่างกันก็เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของบ้านเมืองในขณะนั้น ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้วจำนวน 18 ฉบับ และปัจจุบันใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

หลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีหลักการและเจตนารมณ์ที่จะธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและความมั่นคงของชาติ เหตุุนพระมหากษัตริย์ ซึ่งหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ได้ระบุไว้ในหมวด 1 บททั่วไป สรุปได้ดังนี้

ประเทศไทย เป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกไม่ได้ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลต้องได้รับความคุ้มครองประชาชนชาวไทยทุกคน ไม่แยกเพศ ศาสนา และย่อมได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกัน

โครงสร้างของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แบ่งโครงสร้างออกเป็น 105 หมวด และมีบทเฉพาะกาล สรุปสาระสำคัญแต่ละหมวดดังนี้

หมวด 1 บททั่วไป

ประเทศไทย เป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกไม่ได้ มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล

หมวด 2 พระมหากษัตริย์

ทรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ ทรงเลือกและแต่งตั้งประธานองคมนตรีและองคมนตรีไม่เกิน 18 คน

หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

การใช้อำนาจโดยองค์กรของรัฐ ต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของบุคคล ทั้งด้านการประกอบอาชีพ การสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น ความเป็นธรรมด้านการศึกษา การสาธารณสุข และสวัสดิการของรัฐ เสรีภาพในการชุมนุมที่ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่นและกฎหมาย

หมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย

บุคคลมีหน้าที่พิทักษ์รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีหน้าที่ป้องกันรักษาผลประโยชน์ของชาติ ปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเฉพาะหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ

เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ การดำเนินงาน มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม มีประสิทธิภาพ โปร่งใสให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็ก เยาวชน ส่งเสริมความรู้รักสามัคคี

หมวด 6 รัฐสภา

รัฐสภามีหน้าที่บัญญัติกฎหมายและควบคุมการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย 2 สภา คือ สภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) และวุฒิสภา (ส.ว.)

หมวด 7 การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงของประชาชน

ประชาชนมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อวุฒิสภาให้ถอดถอนบุคคลออกจากตำแหน่งได้ เพราะมีสิทธิออกเสียงประชามติ

หมวด 8 การเงิน การคลัง และงบประมาณ

เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดหารายได้ การกำหนดรายจ่าย การก่อหนี้หรือการดำเนินการที่ผูกพันทรัพย์สินของรัฐ หลักเกณฑ์การกำหนดวงเงินสำรองจ่าย เพื่อกองเงินฉุกเฉินหรือจำเป็น ซึ่งเป็นกรอบในการกำกับการใช้จ่ายเงินตามแนวทางการรักษาวินัยการเงิน การคลังและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ อย่างยั่งยืนและเป็นแนวทางในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายของแผ่นดิน

หมวด 9 คณะรัฐมนตรี

รัฐธรรมนูญกำหนดให้มีนายกรัฐมนตรี 1 คน และมีรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกิน 35 คน โดยได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์

หมวด 10 ศาล

กำหนดให้ศาลหรืออำนาจตุลาการ แบ่งเป็น

ทั่วไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลยุติธรรม

ศาลปกครอง

ศาลทหาร

หมวด 11 องค์การตามรัฐธรรมนูญ

กำหนดให้มีองค์กรที่จะดำเนินการตรวจสอบ ติดตามการทำงานของบุคคล คณะบุคคล และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนี้

1. องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน
2. องค์กรอันตามรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วย องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมวด 12 การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

กำหนดให้มีการตรวจสอบข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง

หมวด 13 จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การพิจารณา สรรหา แต่งตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง ต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมด้วย

หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น

ให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสภาท้องถิ่นในการบริหารงานเน้นการกระจายอำนาจ ให้การสนับสนุน กำหนดนโยบายการบริหาร

หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

มีการแก้ไขเพิ่มเติมได้ แต่ห้ามแก้ไขที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ

บทเฉพาะกาล

ให้องคมนตรีดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

เรื่องที่ 2 โครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดิน เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐบาล (นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี) แบ่งออกเป็น

การบริหารราชการส่วนกลาง ได้แก่ การกำกับดูแลสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ โดยจังหวัดและอำเภอรับคำสั่งจากส่วนกลาง คือ กระทรวง ทบวง กรม ไปปฏิบัติ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 จำแนกเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา

แนวคิดเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประการหนึ่ง คือ มุ่งหวังที่จะปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองการปกครองให้พัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริงสาระสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นบัญญัติไว้ในหมวด 9 ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ในมาตรา 282 โดยอ้างถึงมาตรา 1 เป็นกรอบในการกำหนดอำนาจหน้าที่ว่ารัฐจะต้องให้ความสำคัญแก่ท้องถิ่นตามหลักแหล่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นจำแนกออก ดังนี้

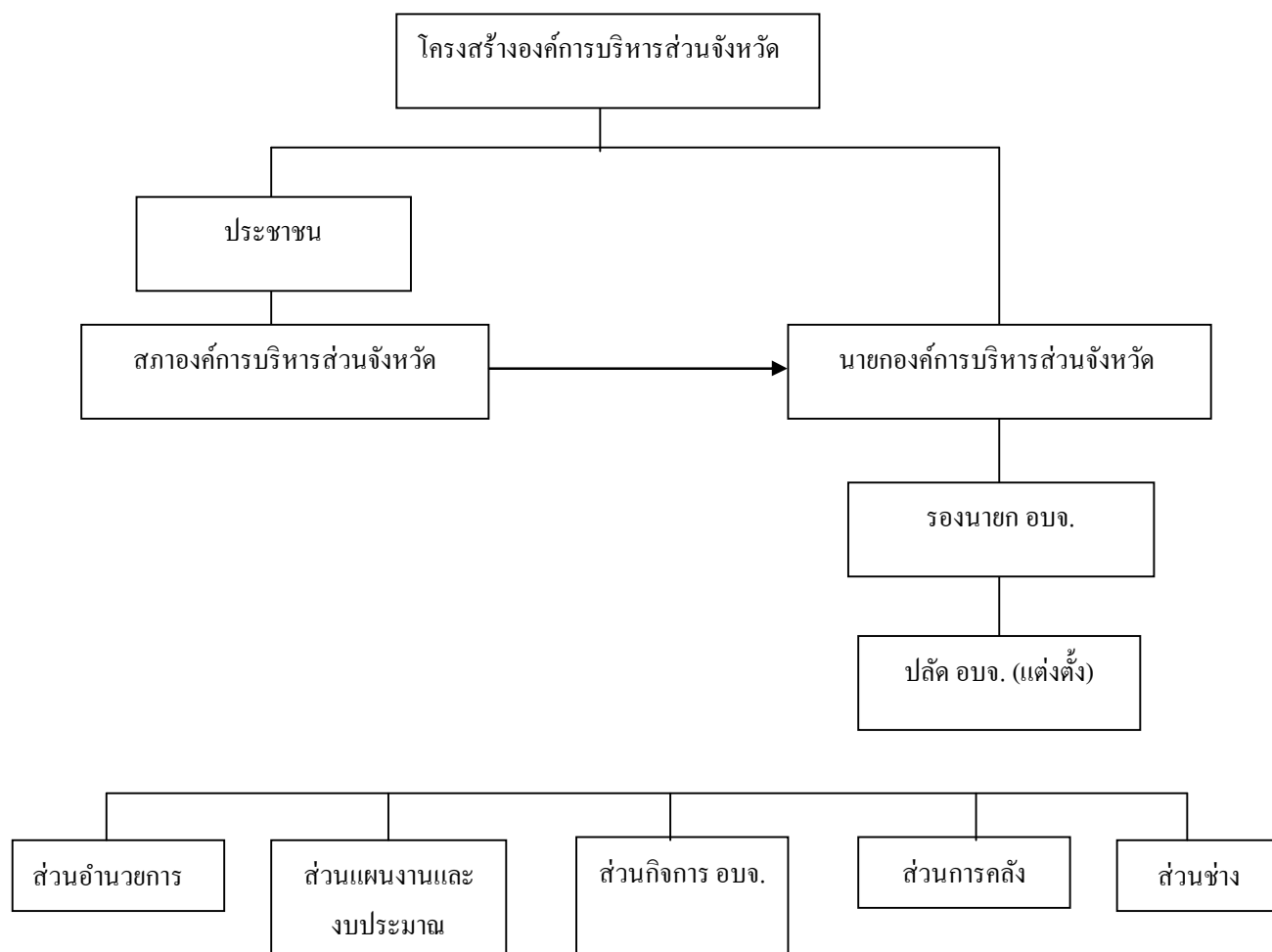
1. องค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด โดยกำหนดให้จัดตั้งขึ้นทุกจังหวัด (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร) ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง (76 จังหวัด)

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ดังนี้ คือ รักษาความสงบเรียบร้อยจัดการเรื่องการศึกษา บำรุงศาสนา ส่งเสริมวัฒนธรรม ดูแลกิจการสาธารณสุขในจังหวัดให้ได้รับความสะดวกดำเนินการป้องกันโรค บำบัดโรค โดยจัดตั้งสถานพยาบาลของท้องถิ่นและบำรุงให้ต่อเนื่อง จัดดูแลระบบคมนาคมทางน้ำทางบก จัดระบบระบายน้ำให้ดี

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประชาชนในท้องถิ่นเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุก 4 ปี ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ (ส.จ.) ทำหน้าที่ในสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยลงมติเลือกประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

แผนผังแสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด

2. เทศบาล เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 เทศบาลแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร โดยใช้เกณฑ์จำนวนประชากรและรายได้ของท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบสำคัญในการแบ่งประเภทของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล คือ เทศบาลมีอำนาจหน้าที่โดยรวม ดังนี้

ดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน ดูแลความสะอาดของถนน ที่สาธารณะ ระบบการจัดเก็บขยะ จัดให้มีสวนสาธารณะสิ่งแวดล้อมที่สะอาด สวยงาม เป็นที่พักผ่อน ป้องกันภัยจากอัคคีภัย และจัดเครื่องมือระงับภัย จัดระบบการศึกษาในเขตเทศบาล ป้องกันและระวังโรคติดต่อ

โครงสร้างของเทศบาล

เทศบาล แบ่งออกเป็น 3 ระบบ คือ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร แต่ละองค์กรประกอบด้วย สภาเทศบาล มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ) สภาเทศบาลจะเลือกสมาชิกเป็นคณะเทศมนตรี (ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารของเทศบาล) ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีจำนวนสมาชิกสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี จะแตกต่างกันตามประเภทของเทศบาล คือ

เทศบาลตำบล ประกอบด้วย สมาชิกเทศบาล 12 คน คณะเทศมนตรี มี นายกเทศมนตรี 1 คน

เทศมนตรี 2 คน

เทศบาลเมือง ประกอบด้วย สมาชิกเทศบาล 18 คน คณะเทศมนตรี มีนายกเทศมนตรี 1 คน

เทศมนตรี 2 – 3 คน

เทศบาลนคร ประกอบด้วย สมาชิกเทศบาล 24 คน คณะเทศมนตรี มีนายกเทศมนตรี 1 คน

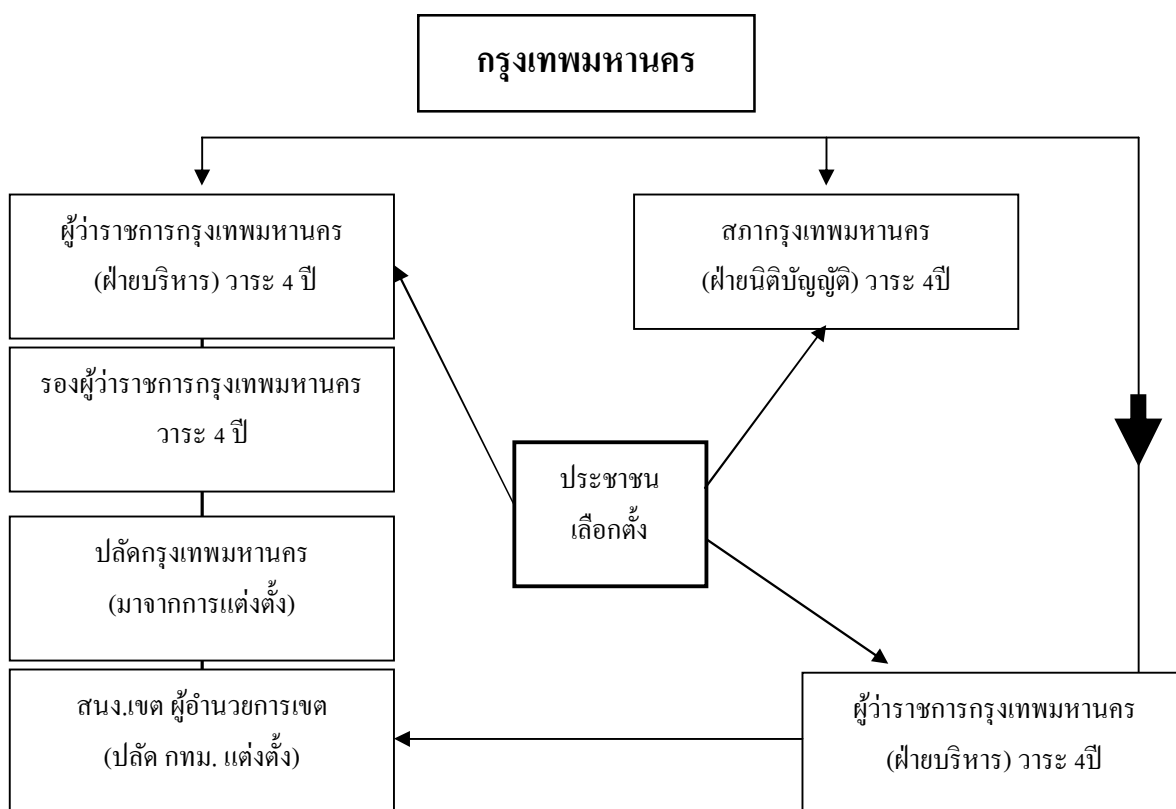
เทศมนตรีไม่เกิน 4 คน

โครงสร้างของระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร เลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร บริหารกิจการในกรุงเทพมหานคร มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกกรุงเทพมหานคร (ฝ่ายนิติบัญญัติ) กำหนดให้ประชาชนในแต่ละเขตปกครอง เลือกสมาชิกสภาเขต (ส.ก.) ได้เขตละ 1 คน ปัจจุบันกรุงเทพมหานคร มี 50 เขตปกครอง

ประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาเขต (ส.ข.) เป็นฝ่ายนิติบัญญัติของเขต (จำนวน ส.ข. คำนวณตามเกณฑ์ราษฎร) แต่ละเขตมี ส.ข. อย่างน้อยเขตละ 7 คน เขตใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนคน ให้มี ส.ข. ได้เพิ่มอีก 1 คน เศษของแสนถ้าเกินห้าหมื่นให้นับเป็นหนึ่งแสนคน

เมืองพัทยา

เมืองพัทยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521

สาเหตุที่มีการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่นเมืองพัทยาจากรูปแบบเดิม คือ สุขาภิบาลนาเกลือ จังหวัดชลบุรี เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีรายได้และเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี จึงใช้รูปแบบการจัดการเมือง (City Manager System) ซึ่งเป็นระบบนักบริหารมืออาชีพ เพื่อความคล่องตัวในการบริหาร ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2542 มาใช้แทนพระราชบัญญัติฉบับเดิม

อำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา รักษาความสะอาดเรียบร้อย วางผังเมือง และควบคุมการก่อสร้างจัดสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จัดการจราจรควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยวจัดให้มีน้ำสะอาดใช้ควบคุมระเบียบตลาด ทำเทียบเรือ ที่จอดรถ

กิจกรรมที่ 1

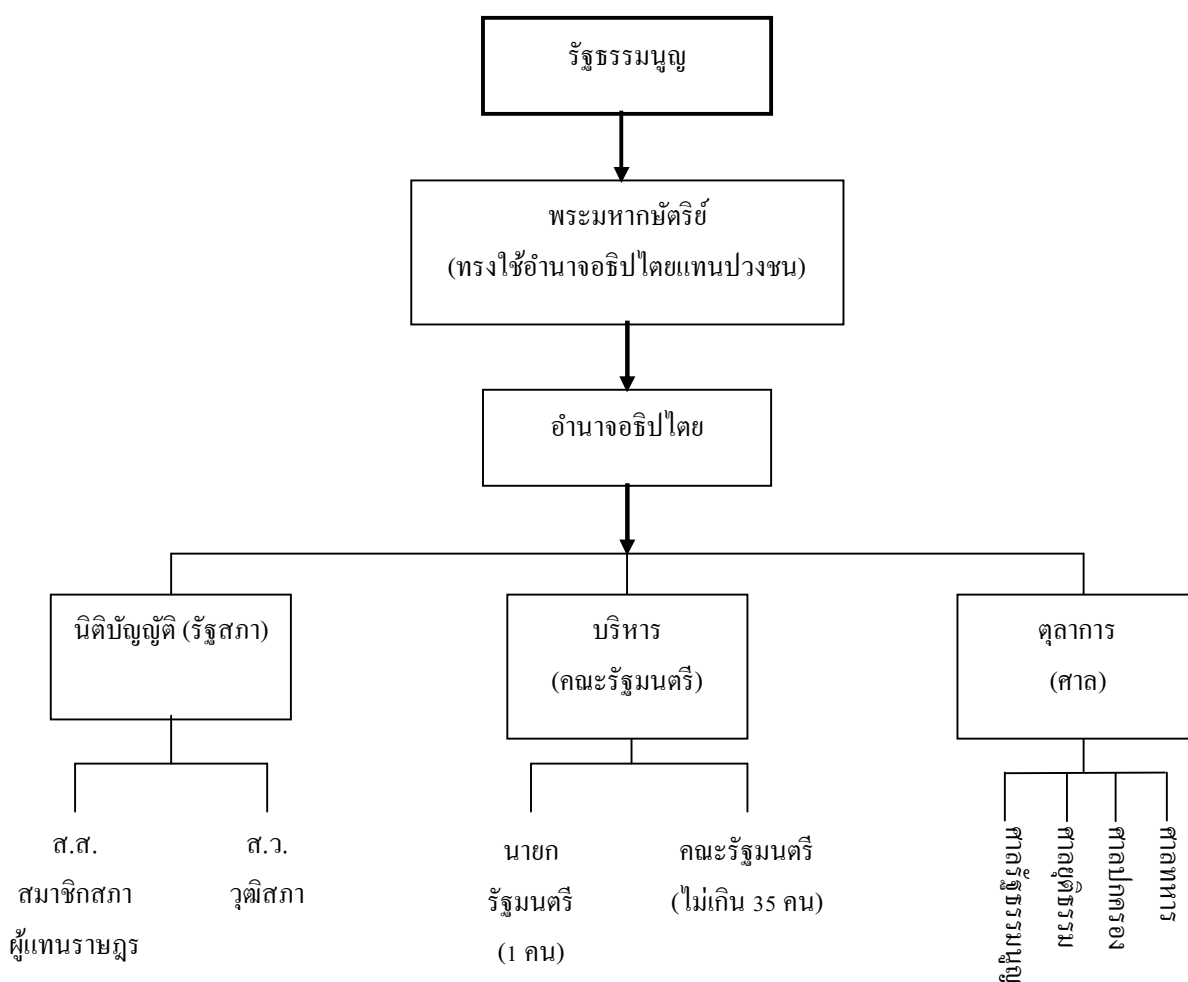
ให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูล ชื่อของหัวหน้าฝ่ายปกครอง สถานที่ทำงานของบุคคลเหล่านั้นในเขตพื้นที่ที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เพื่อจะได้รู้จักและสามารถติดต่อกับบุคคลเหล่านั้นได้ถูกต้องตามบทบาทหน้าที่

เรื่องที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการระบบการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน

ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นต้นมา นับเป็นการสิ้นสุดการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และเริ่มต้นการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด รูปแบบของรัฐเป็นรัฐเดี่ยว มีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ เป็นของประชาชน พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชน โดยทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา ทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรีและทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล

โครงสร้างการเมืองการปกครองของไทย

แผนภูมิแสดงโครงสร้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา

อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศโดยรัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นอำนาจของปวงชนชาวไทย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่า ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ดังนั้น อำนาจอธิปไตย จึงเป็นเครื่องชี้ถึงความเป็นประชาธิปไตยและความเป็นเอกราชของชาติ เพราะประเทศที่มีเอกราชและเป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอื่นเท่านั้น จึงจะใช้อำนาจอธิปไตยได้โดยสมบูรณ์

อำนาจอธิปไตย แบ่งออกเป็น 3 อำนาจ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ (รัฐสภา) อำนาจบริหาร (คณะรัฐมนตรี) และอำนาจตุลาการ (ศาล) โดยรัฐธรรมนูญบัญญัติให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ทรงใช้อำนาจอธิปไตยทั้งสามแทนปวงชนชาวไทย โดยผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามลำดับ

ทั้งนี้ สถาบันทั้งสามดังกล่าวต่างมีอำนาจเป็นอิสระต่อกัน แต่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สามารถตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจของอีกฝ่ายหนึ่งได้ อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 มีดังนี้

1. อำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจในการตรากฎหมายใช้บังคับแก่พลเมืองของประเทศ โดยรัฐสภาเป็นผู้ทำหน้าที่โดยตรง

พระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภา โดยทรงลงพระปรมาภิไธย ในร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการพิจารณาจากรัฐสภาแล้วเป็นผลให้กฎหมายฉบับนั้นมีผลใช้บังคับโดยสมบูรณ์

2. อำนาจบริหาร คือ อำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย บริหารและจัดการปกครองบ้านเมือง ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกของประชาชน ผู้ทำหน้าที่ด้านบริหาร โดยตรง คือ รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

พระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจบริหารผ่านทางคณะรัฐมนตรี เช่น ทรงลงพระปรมาภิไธย แต่งตั้งข้าราชการระดับสูงให้ปฏิบัติหน้าที่ เช่น ปลัดกระทรวงและอธิบดีกรมต่าง ๆ เป็นต้น

3. อำนาจตุลาการ คือ อำนาจในการพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยศาล เป็นผู้ใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่นี้โดยตรง พระมหากษัตริย์จะทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล เช่น ทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งประธานศาลฎีกาและผู้พิพากษาให้ปฏิบัติหน้าที่ เป็นต้น

เรื่องที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระดับท้องถิ่นระดับประเทศ

ในสังคมประชาธิปไตย ถือว่าอำนาจอธิปไตย ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ เป็นของประชาชน ประชาชนจึงมีบทบาทในการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการปกครองรัฐ เพื่อประโยชน์แก่ปวงชนสนองความต้องการของปวงชน ฉะนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง จึงเป็นหัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง หมายถึง การที่ประชาชนในฐานะเป็นเจ้าของประเทศมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือกำหนดการตัดสินใจของรัฐบาลในการดำเนินงานของรัฐ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของไทยมีหลายรูปแบบ เช่น การแสดงความคิดเห็นของประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุการจัดอภิปรายทางการเมือง เพื่อหาข้อมูลหรือข้อสรุปการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทนระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศ การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเพื่อเรียกร้องผลประโยชน์ให้กับกลุ่มพรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองหรือมีเจตนาารมณ์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองแนวเดียวกันมารวมตัวกัน เพื่อนำแนวคิดทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมเป็นหลักในการบริหารประเทศ โดยสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยมุ่งหวังจะเป็นรัฐบาลหรือเป็นฝ่ายค้านเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของรัฐบาล

การเลือกตั้ง เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนชาวไทย การเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญรูปแบบหนึ่งประโยชน์ของการเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นวิธีการเปลี่ยนอำนาจ ทำให้มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนอำนาจตามวิธีการหรือกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญโดยประชาชน

บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบของตนเองในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่นและประเทศชาติ

การดำเนินชีวิตตามวิถีทางประชาธิปไตย เช่น การเคารพความคิดเห็นของกันและกัน ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกส่วนใหญ่และแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ เพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุดที่จะพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและอำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกส่วนใหญ่ รวมทั้งสมาชิกจะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ถึงแม้จะมีความขัดแย้งกันก็สามารถหาข้อยุติได้ด้วยการใช้เหตุผลตัดสินใจกับปัญหานั้นโดยไม่มีการใช้กำลังเข้าแก้ไขปัญหา ดังนั้น ตัวเราจึงต้องรับรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองที่ดี การเป็นสมาชิกในชุมชน จึงมีบทบาทและหน้าที่ ดังนี้

มีความรักและภูมิใจในชุมชนท้องถิ่นของตนเองด้วยการช่วยรักษาและพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นของตนให้มีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม สะอาด น่าอยู่อาศัย และไร้มลพิษต่าง ๆ เคารพและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายของชุมชน ประเทศชาติจะทำให้สมาชิกของชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขรักษาสถาบันสำคัญของชุมชนไว้ให้คงอยู่และใช้ทรัพยากรของชุมชนอย่างประหยัด เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกของชุมชนได้รับประโยชน์จากสาธารณสมบัตินั้น ๆ อย่างเต็มที่และยาวนานเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น เสียภาษีหรือค่าธรรมเนียมทุกชนิดที่ชุมชนหรือประเทศชาติกำหนด เพื่อชุมชน ประเทศชาติจะได้นำเงินเหล่านั้นไปใช้บำรุงรักษาและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าต่อไปสนับสนุนนโยบายของทางราชการที่ต้องการรักษาและพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้ารวมทั้งร่วมมือกับทางราชการป้องกันมิให้ใครมาทำลายสภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชนบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของเราที่ปฏิบัติต่อชุมชนและประเทศชาติ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองด้วย อาทิ ถ้าเราเคารพสิทธิของกันและกันและเคารพกฎหมาย สมาชิกในชุมชนนั้นก็อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เราเองก็ย่อมจะได้รับประโยชน์อย่างมาก

คุณธรรมของการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยในระดับกลุ่มสังคม ท้องถิ่นและประเทศชาติ

1. การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เพราะสังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ และสามารถพัฒนาให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อย่างมาก ถ้าสมาชิกในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและยอมเสียสละ ประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเสมอ

2. การรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน และเคารพในมติของเสียงส่วนมาก สมาชิกในสังคมประชาธิปไตยมักจะมีความคิดเห็นในปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และแนวทางแก้ไขปัญหานั้นแตกต่างกัน จึงจำเป็นต้องใช้เสียงข้างมาก หาข้อยุติเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ แต่ทั้งนี้เสียงส่วนมากก็ต้องเคารพความคิดเห็นของเสียงส่วนน้อย และจะต้องไม่ถือว่าเสียงส่วนน้อยเป็นฝ่ายผิด จึงจะทำให้สังคมประชาธิปไตยโดยดำรงอยู่ได้อย่างสันติ

3. การมีระเบียบวินัยและรับผิดชอบต่อหน้าที่ ถ้าสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยโดยยึดมั่นในระเบียบวินัยควบคุมตนเองได้ ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดเท่าที่จะดีได้ สังคมประชาธิปไตยนั้นก็จะมีแต่ความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า

4. ความซื่อสัตย์สุจริต ถ้าสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยทุกคนยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต เช่น ไม่ลักทรัพย์ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน หรือถ้าข้าราชการก็ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เห็นแก่อำิสสินจ้าง ไม่ทำการคอร์รัปชัน สังคมนั้นจะมีสันติสุขและเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ

กิจกรรมที่ 2

ให้ผู้เรียนบอกบทบาทและหน้าที่ของชนชาวไทยตามที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดไว้ 3 ข้อ คือ

1.
2.
3.

ให้ผู้เรียนบอกคุณธรรมของการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตยมา 3 ข้อ คือ

1.
2.
3.

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างกิจกรรมที่ตนเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียน และร่วมกันวิเคราะห์ว่ากิจกรรมที่ผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เน้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองหรือไม่ เพราะเหตุใด

กิจกรรมที่ 4

จงเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ข้อใดเป็นหน่วยงานย่อยที่สุดตามระเบียบการบริหารราชการส่วนกลาง

ก. ทบวง	ข. กอง
ค. กรม	ง. ฝ่าย
2. ใครเป็นผู้มีหน้าที่บริหารกิจการเมืองพญา

ก. ปลัดเมืองพญา	ข. สภาเมืองพญา
ค. นายกเมืองพญา	ง. ปลัดกระทรวงมหาดไทย
3. ประเทศไทยมีการปกครองระบอบใด

ก. สังคมนิยม	ข. เผด็จการ
ค. ประชาธิปไตย	ง. สาธารณรัฐ
4. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย หมายถึงข้อใด

ก. ชนชั้นสูงมีอำนาจในการปกครอง
ข. ประชาชนที่มีการศึกษาช่วยกันปกครอง
ค. ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครอง
ง. อำนาจในการปกครองอยู่ที่บุคคลที่มีความรู้
5. การใช้อำนาจในการปกครองประเทศไทยอยู่ภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ของสิ่งใด

ก. กฎหมาย	ข. รัฐธรรมนูญ
ค. ความต้องการของรัฐ	ง. ความต้องการของประชาชน

บรรณานุกรม

กระทรวงวัฒนธรรม. สถาบันพระมหากษัตริย์กับการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม, ความเป็นมาและบุคคล

สำคัญในสมัยธนบุรี. www.jeqwws.wordpress.com. : เข้าถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2557.

กองทัพเรือ <http://navy.mi.th>

การศึกษานอกโรงเรียน. กรม. ชุดวิชาการศึกษานอกโรงเรียน หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน

ระดับประถมศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544.

กุลธิดา รัตน์โกศล. พัฒนาสังคมและชุมชน ระดับประถมศึกษา สำนักพิมพ์ลองไลฟ์ เอ็ด จำกัด 2550.

คณะอาจารย์ กศน. คู่มือการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน

บริษัท ใฝ่มีเดียเซ็นเตอร์ จำกัด 2548.

คู่มือการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา สาระการเรียนรู้ หมวดวิชาการพัฒนาสังคมและชุมชน. บริษัทใฝ่มีเดีย

จรินทร์ เทศวานิช. หลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์. 2531

ชูศักดิ์ จรยุทธสวัสดิ์. เศรษฐศาสตร์เพื่อชีวิต, กรุงเทพมหานคร. โอเดียนสโตร์. 2545

ทวี ทวีวาร และคณะ หมวดวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หนังสือเรียนชุดการศึกษา

นอกโรงเรียน (กศน.) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544.

ทวี ทองสว่างและคณะ 2525 ภูมิศาสตร์กายภาพ กรุงเทพมหานคร. โอเดียนสโตร์

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป และคนอื่น ๆ , พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (กรุงเทพ ฯ : สำนักพิมพ์

วัฒนาพานิช จำกัด, 2534), 502

ท้าวเทพสตรี และท้าวศรีสุนทร. Story@phuketindex.com. : เข้าถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2557.

นิชา แก้วพานิช สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 2 สำนักพิมพ์เดอะบุคส์ จำกัด 2547.

ประวัติของหมู่บ้านบางระจัน. www.clipmass.com/story/6263. : เข้าถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2557

_____ www.tiewpakklang.com. : เข้าถึงวันที่ 27 สิงหาคม 2557.

_____ <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=581446>.

“พระมหากษัตริย์ผู้ทรงได้รับการเทิดทูลยกย่องว่าเป็น “มหาราช”. (Online).

<https://site.google.com/site/>

7 mharachnisyam/home/phra-mha-ksatriy-phuthrng-di-rab-kar-theid-thul-ykyxng-wa=pen-mharach. : เข้าถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.

พีรทิพย์ สันธเมศวร์ และ กฤตินา จันทร์หาว. <http://www.thaigoodview.com/node/48834>

มหาราชไทย บริษัท 2020 เวิลด์ มีเดีย จำกัด

มานิต กิตติจุงกิตและคณะ. สาระการเรียนรู้ พัฒนาสังคมและชุมชน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน

ระดับประถมศึกษา 2547.

รุจิเรข ชัลหารชุนและคณะ. หนังสือเรียนชุดการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) หมวดวิชาพัฒนาสังคมและ

ชุมชน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สำนักพิมพ์ประสานมิตร จำกัด

วิถีพีเดีย สารานุกรมเสรี. **พ่อขุนรามคำแหงมหาราช**. พ่อขุนรามคำแหงมหาราช.

<https://th.wikipedia.org/wiki/> : เข้าถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.

_____ . **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช**. <https://th.wikipedia.org/wiki/> : เข้าถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.

_____ . **พระยาพิชัยดาบหัก**. <https://th.wikipedia.org/wiki/> : เข้าถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2557.

_____ . **การรบที่บางระจัน**. <https://th.wikipedia.org/wiki/> : เข้าถึงวันที่ 3 กรกฎาคม 2557.

ศิริพร ดาบเพชร คมคาย มากบัว และประจักษ์ แป๊ะสกุล. **ประวัติศาสตร์ไทย ม. 4- ม. 6**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

สารสนเทศจังหวัดที่ตั้งสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย.

<http://www.info.ru.ac.th/province/Sukhotai/pkr1.htm> . : เข้าถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.

**สื่อการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) หมวดวิชาพัฒนาสังคมและชุมชน สมบูรณ์แบบระดับ
ประถมศึกษา สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช**

อัญชลี สุสายัณห์. **ท้าวเทพสตรี และท้าวศรีสุนทร**. www.reurnthai.com . : เข้าถึงเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2557.

<http://www.13nr.org/posts/407289>

http://www.trueplookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/2844-00/

<http://www.chaoprayanews.com/2009>

http://king/kapook.com/job_duties_natural_resource.php

<http://www.panyathai.or.th/>

<http://web.ku.ac.th/king72/2542-09/page02.html>

<http://kanchanapisek.or.th/activities/index/th/html#edu>

<http://www.m.culture.go.th/ilovethaiculture/index/php22013-07-01-03-11-16/2> . : เข้าถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2557.

<http://www.cstp.or.th/cstp2/index.php/2011>

http://computer.pcru.ac.th/enoodledata/23/lesson_doc/lesson3.doc

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิมสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4. ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5. นางรักขณา	ตันฑวูทโธ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นางสาวสุดใจ	บุตรอากาศ	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
2. นางสาวพิมพ์พร	อินทจักร์	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
3. นางดุขณี	เหลียมพันธุ์	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
4. นางดวงทิพย์	แก้วประเสริฐ	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
5. นายนิพนธ์	ณ จันตา	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
6. นางอุบลรัตน์	มีโชค	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
7. นางกรรณิการ์	ยศดี	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
8. นางณิชากร	เมตาภรณ์	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ

ผู้บรรณาธิการและพัฒนาปรับปรุง

1. นางพรทิพย์	เข้มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นางสาวพิมพ์พร	อินทจักร์	สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
3. นางสาวสุรัตนา	บูรณะวิทย์	สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก
4. นางสาวสุปรีดา	แหลมหลัก	สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก
5. นางสาวสาลินี	สมทบเจริญกุล	สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก
6. นายอุดมศักดิ์	วรรณทวี	สำนักงาน กศน. อ.โขงเจียม
7. นายเรืองเวช	แสงรัตนา	สำนักงาน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
8. นางพัฒนัสสุดา	สอนชื่อ	ข้าราชการบำนาญ
9. นางธัญญาวดี	เหล่าพาณิชย์	ข้าราชการบำนาญ
10. นางพรทิพย์	เข้มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
11. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
12. นายเรืองเดช	แสงวัฒนา	สถาบัน กศน. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
13. นางมยุรี	สุวรรณเจริญ	สถาบัน กศน. ภาคใต้

14. นางสาวสุรัตนา	บุรณะวิทย์	สถาบัน กศน. ภาคตะวันออก
15. นางสาววาสนา	โกสิย์วัฒนา	สถาบันการศึกษาทางไกล
16. นางธัญญาวดี	เหล่าพาณิชย์	ข้าราชการบำนาญ
17. นางพรทิพย์	เข้มทอง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้พัฒนาและปรับปรุงครั้งที่ 2

1. นางสาวสุดใจ	บุตรอากาศ	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ
2. นางพรทิพย์	เข้มทอง	ข้าราชการบำนาญ
3. นางบุษบา	มาลินีกุล	ครูชำนาญการพิเศษ
4. นางพรทิพย์	พรรณนิตานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวกรวรรณ	กวีวงษ์พิพัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวศรีัญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1. นางปิยวดี	คะเนสม	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาวกรวรรณ	กวีวงษ์พิพัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวชาลีณี	ธรรมธิษา	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวอริศรา	บ้านชี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
-----------	--------------	-------------------------------

คณะผู้จัดทำ

เนื้อหาเพิ่มเติม เรื่องประวัติและผลงานของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้อง
และสร้างความเจริญให้แก่ชาติบ้านเมือง

ที่ปรึกษา

1. นายการุณ	สกุลประดิษฐ์	เลขาธิการ กศน.
2. นายชาญวิทย์	ทับสุพรรณ	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายสุรพงษ์	จำจด	รองเลขาธิการ กศน.
4. นางระวีวรรณ	ภาคพรต	ข้าราชการบำนาญ
5. นางศุทธิณี	งามเขตต์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้เขียน/เรียบเรียงและบรรณาธิการ

1. นางกมลชนก	คำพุด	กศน.อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. นางพจณี	เกตุรามฤทธิ์	กศน.อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
3. นายสันติ	อิศรพันธุ์	กศน.อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
3. นางสาวสุกลาง	เพ็ชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
4. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
5. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
6. นางจุฑากมล	อินทระสันต์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน
7. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน

คณะผู้ปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ปี พ.ศ. 2560

ที่ปรึกษา

1. นายสุรพงษ์	จำจด	เลขาธิการ กศน.
2. นายประเสริฐ	หอมดี	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
ปฏิบัติหน้าที่รองเลขาธิการ กศน.
3. นางตรีนุช	สุขสุดช	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัย

ผู้ปรับปรุงข้อมูล

นางสาวจินตนา	อยู่สินธุ์	กศน.เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มันมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
3. นางสาวเบญจวรรณ	อำไพศรี	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
4. นางเยาวรัตน์	ปิ่นมณีวงศ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
5. นางสาวสุลาภ	เพชรสว่าง	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
6. นางสาวทิพวรรณ	วงศ์เรือน	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
7. นางสาวนภาพร	อมรเดชาวัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. นางสาวชมพูนท	สังข์พิชัย	กลุ่มพัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย